

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЙ ЧАСОПИС

4/2015

www.slovovchitelyu.org

Слово

ВЧИТЕЛЮ

МРІЮ ПРО
СВІТ БЕЗ БОЛЮ

ВИХОВАННЯ ХАРАКТЕРУ

ЧИ СПІВАЮТЬ
АНГЕЛИ?..

ІСТОРІЇ З ЖИТТЯ
ВЧИТЕЛЬКИ

ТИ НЕ ОДИН

Наше кредо: «Нести Слово Боже — ось наша мета, щоб кожен учитель був учнем Христа!»	
Головний редактор	Тарас Приступа
Науковий редактор	Василь Жуковський
Літературний редактор	Світлана Филипчук
Дизайн і верстка	Віктор Дегтярьов
Відповідальна за випуск	Надія Доля
Редакційна колегія: Тетяна Артерчук, Олена Бесараб, Олег Блошук, Адріан Буковинський, Василь Вепрук, Світлана Власова, Олександр Вознюк, Сергій Головін, Валерій Гребенюк, Валерій Громов, Сергій Гула, Наталія Жигайло, Станіслав Каспров, Руслана Ковальчук, Оксана Матласевич, Василь Махлюк, Людмила Москальова, Дар'я Новікова, Олег Огірко, Микола Плаксін, Оксана Ревінкель, Оксана Рудь, Ганна Самолюк, Тетяна Саннікова, Ірина Сіданіч, Андрій Смирнов, Любомир Турчак, Галина Шевченко.	
Засновник і видавець — Міжнародна громадська організація «Надія — людям»	
Адреса:	а/с 116, м. Рівне, 33028, Україна.
Телефон/факс:	(0362) 63-79-76
e-mail:	slovo@hopetopeople.org
Видається за сприяння: – Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія»; – Громадської організації «Культурно-просвітницький Центр сприяння розвитку християнської культури та освіти»; – Науково-дослідницької лабораторії християнської етики, християнської психології та християнської педагогіки НаУ «Острозька академія».	
Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.	
Передплатний індекс — 99864.	
Пожертви на видання часопису просимо надсилати поштовою переказом на адресу МГО «Надія — людям» з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“», або на рахунок: МГО «Надія — людям», р/р 26007054714168, ПАТ КБ «Приватбанк», МФО 333391, ЄДРПОУ 21081735 з позначкою: «Пожертви на часопис „Слово вчителю“».	
За умови переддруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.	
Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями. Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад: Ів. 19:6–11, 13–20, 25–28; 1 Кор. 1:18–24. Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (;). Якщо в тексті не зазначено інше, усі біблійні посилання взято з Біблії в перекладі проф. Івана Огієнка.	
Фото на обкладинці В'ячеслава Артерчука	
Надруковано: ТОВ фірма «Принт Хауз», 33024, вул. Старицького, 50а, м. Рівне, тел. (0362) 62-34-68. Наклад 1500 прим.	
© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»	

Дорогі друзі, шановні колеги!

Слова «Ти не один» залежно від контексту, тобто життєвої ситуації, можуть мати різне смислове навантаження. Але в будь-якому випадку їх варто пам'ятати.

Коли тобі добре й світ усміхається всіма своїми барвами, коли тебе супроводжує успіх і задоволення, здоров'я і добробут, мир і достаток, віддай хвалу Богові й пам'ятай: ти не один! Поряд може бути той, хто потребує допомоги. Не будь байдужим, не пройди повз нужденного, не проігноруй благання про допомогу, не займи позицію «моя хата скраю». Для кожної людини Господь приготував «добрі справи», які вона може й повинна зробити, як написано у Святому Письмі: «Бо ми — Його твориво, створені в Христі Ісусі на добрі діла, які Бог наперед приготував, щоб ми в них перебували» (Еф. 2:10).

Коли ж надходить час випробування й ти не знаєш, як учинити, і відразу ж з'являється спокуса порушити Божу заповідь, пригадай, що ти не один, Божі очі споглядають світ і бачать усіх і кожного. «Я зроблю тебе мудрим [говорить Господь], і буду навчати тебе у дорозі, якою ти будеш ходити, Я дам тобі раду, Моє око вважає на тебе!» (Пс. 31:8).

Коли ж тобі важко й боляче, сумно й самотньо, холодно й страшно — не падай у відчай, не опускай рук, не здавайся перед навалюю труднощів. Господь не допустить тобі бути випробуваним понад міру. Не соромся звернутися по допомогу, не відвертайся від рідних і друзів. Світ не без добрих людей. А головне — пам'ятай, що є Той, Хто любить тебе. Він усе знає й усе може. Якщо ти Його дитина, Він ніколи не залишить тебе, бо обіцяв: «Чи ж жінка забуде своє немовля, щоб не пожаліти їй сина утроби своєї? Та коли б вони позабували, то Я не забуду про тебе!» (Іс. 49:15).

Присутність Бога в нашому житті втішає, заспокоює, а ще — спонукає до дії. Тому закликаємо всіх обрати активну життєву позицію — у поклонінні Богові, вивченні Його Слова, служінні своєму народові, відстоюванні християнських ідеалів, духовно-моральному вихованні підрастаючого покоління тощо.

Тож запрошуємо вас, любі читачі, до знайомства з новими матеріалами останнього в цьому році часопису «Слово вчителю». Не забудьте передплатити його на наступний рік.

Наш передплатний індекс — 99864.

Нехай основою, мотивацією та натхненням кожної вашої справи та дії в прийдешньому 2016 році буде Слово Боже й молитва. 🙏

З повагою — редакційна колегія

Зміст

ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ

- 4** Історії з життя вчительки
Микола Плаксін

АКТУАЛЬНА ТЕМА

- 7** Системний підхід у процесі викладання предметів духовно-морального спрямування в середніх школах України
Василь Жуковський
- 9** Божа рука на пульсі планети
Тарас Приступа

СТУДІЇ БІБЛІЇ

- 12** Уподібнюватися Творцю.
Чеснота: мужність
Любомир Турчак

ЗНАЙОМСТВО

- 14** Твоя країна — це твоя ненька
Світлана Филипчук

НАУКА І ХРИСТІЯНСТВО

- 16** Головні аспекти єдності науки і релігії
Олександр Вознюк

ПОДІЇ

- 18** Виховання характеру
Тетяна Мартишина
- 20** Біблія про любов до рідного народу і землі
Світлана Власова
- 21** Освітня підготовка викладачів предметів духовно-морального спрямування
- 21** Орієнтири у виховній діяльності вчителів початкової школи
Микола Плаксін

с. 48

МЕТОДИКА І ДОСВІД

- 23** Навчання і виховання, пізнання і любов
Наталія Ващенко
- 24** Телебачення і розтління молоді
Галина Бараболя
- 25** Я у світі
Руслана Ковальчук
- 27** Уміння прощати
Тетяна Руденко
- 31** Цінність добрих справ
Ганна Фаюра
- 34** Милосердя та безкорисливість
Микола Мичак
- 37** Християнські цінності
Леся Оберван
- 40** Моральні аспекти в молитві «Отче наш»
Ганна Самолюк
- 44** Різдвяна пісня в рідному краї
Софія Прокопчук

КОНТРАСТИ

- 47** ...Душу й тіло ми положим?..
Олег Блощук

ХРИСТІЯНСТВО І МИСТЕЦТВО

- 48** Чи співають ангели?..
Олег Блощук

МОЛОДЬ У ПОШУКУ

- 50** Прапори
Олена Медведєва

СПРАВИ СІМЕЙНІ

- 52** Батьки, вимагайте послуху від своїх дітей
Джон Пайпер

РОЗДУМИ ДУШІ

- 54** Скарб у глиняних посудинах
Ольга Казьміна (Новікова)
- 55** Мрію про світ без болю
Анатолій Білий

ТВОРЧА СТОРІНКА

- 58** Як прикрасити оселю до свята
Сніжана Дужук

При вирішенні будь-якого питання важлива думка фахівця. Його поради враховують, за ним нерідко залишають останнє слово. Проте не до кожного фахівця висувують однакові моральні вимоги. Наприклад, прийняти правильне технічне рішення, розробити універсальний алгоритм чи навіть прочитати блискучу лекцію може людина будь-яких переконань. Але коли йдеться про вчителя, викладача, наставника, нас цікавить його світоглядна позиція, життєві цінності й пріоритети. І пізнаємо їх не з окремих висловлювань цієї людини, а зі спостережень або розповідей про її спосіб життя, поведінку в різних ситуаціях, ставлення до інших людей і подій.

Однак, далеко не кожен готовий бути відвертим перед широкою читацькою аудиторією, відкривати свою душу (читай: робити її вразливою, незахищеною), ділитися глибинним, заповітним. Та нашому колезі Миколі Плаксіну поталанило. На його «Зустрічі біля багаття» відгукуються саме такі духовно багаті, щирі й безстрашні люди. Сьогодні пропонуємо вашій увазі одне з перших інтерв'ю цього циклу.

Історії з життя ВЧИТЕЛЬКИ

Знайомтесь — наш учитель

Грина Леонідівна Сіданіч — доктор педагогічних наук, професор кафедри управління навчальним закладом та педагогіки вищої школи Інституту менеджменту і психології Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, ініціатор створення та керівник магістерської програми за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» (спеціалізація «Викладач предметів духовно-морального спрямування»).

«Батьківська хата...» — так розпочала вона свою розповідь, коли ми на часинку вирвалися зі столичної круговерті й підїхали до невеликої хатинки на околиці мальовничого містечка. Старенький будинок був дбайливо доглянутий турботливими руками, і все тут пахло такими рідними спогадами. Стара мазана піч із доброю надійною грубкою, масивні двері прикривали невеличкі кімнатки, що розбігалися в різні боки від головної кімнати з великим столом. Сонячне проміння пробивалося крізь зашторені вікна. У дворі фруктові дерева й глибока-глибока криниця...

Ми зустрілися в День учителя на дачі. Зручно вместилися біля багаття, яке весело потріскувало вуглинками, прямо в саду біля будиночка. Там і відбулася наша розмова.

— 35 років я живу в Києві. Хто я? Як Київ уплинув на мене?..

Батько мій росіянин, сам з Іловайська Донецької області. Мама — українка з Львівської області. Приїхала вона в Іловайськ «заробити» паспорт. У 50–60-і роки взагалі й мови не могло бути, щоб молода людина із сільської місцевості отримала паспорт і якось спробувала реалізувати себе... Тільки колгосп, сапка в руки — комунізм. Зрозуміло, що молодь шукала вихід. Хлопці й дівчата намагалися в якийсь спосіб переміститися ближче до промислових центрів. Так моя мама зустрілася з батьком.

Донеччина. Шахтарський край. Там я народилася...

У моєму рідному Донецьку пройшли мої дитинство та юність. Там із відзнакою закінчила школу, там мені відразу ж порекомендували вступити до педагогічного, хоча

я мріяла про медицину, та, мабуть, мої наставники таки бачили в мені педагога.

Навчання в Донецькому педагогічному училищі допомогло мені стати на ноги. Відмінні успіхи в навчанні дали путівку в життя. Ось так усе було. Завдяки зусиллям моїх педагогів і власним старанням, я достроково стала київською студенткою.

Невипадкові випадковості

— Сьогодні День учителя, розкажіть, будь ласка, про Ваших учителів.

— Це хороше запитання. Тому що сьогодні справді наше свято й тому що найкраща частина мого життя присвячена вчителюванню.

Я часто наводжу для прикладу таку паралель. Коли я вперше прийшла до школи, у перший клас, у класі не було вільного місця за партою і моя перша вчителька Галина Наумівна взяла мене за руку й посадила за свій учительський стіл. Я сиділа, не дістаючи ногами підлоги, і розглядала весь клас. Як не дивно, минуло всього десять років, і я прийшла в цей же клас. Коли увійшла й побачила

звернені на мене допитливі оченята дітей, зрозуміла, що зробила правильний вибір.

Так я стала вчителем.

Коли підріс наш синок і постало питання, що йому потрібно йти в перший клас, я вирішила, що стану його першою вчителькою.

Перший учитель — це дуже відповідально, це на все життя.

Я була вчителем собі, стала вчителем для сина й ще сподіваюся бути вчителем для внучки...

— Цікава часова лінія окреслилась. Це і є особисто для Вас найвища мета педагогіки, чи є ще щось, важливіше?

— Мабуть, варто ще дещо додати. Змінюється час, і ми повинні встигати змінюватися разом із ним.

Тоді час ставив свої завдання: важливо було вибрати хорошу роботу, учитель — це почесна й нелегка праця. Для мене це була робота насамперед із душами дітей і батьків, хоча із зошитами, звичайно, теж.

І раптом — доводиться готувати вже вчителів. Ніколи не думала, що так повернеться моя життєва стежина. Працювати з учителями — це ще складніше й відповідальніше, та водночас надзвичайно цікаво. Нині я маю справу з магістрантами, багато з яких старші й мудріші від мене, а мені потрібно їх чогось навчити.

У суспільному житті я навчилася з любов'ю й терпеливістю спілкуватися з різними людьми: з православними, католиками, протестантами, а також з представниками інших релігій. При цьому я шукаю в людях насамперед Божу людину.

Я думаю, що моя мама зараз радіє за мене, тому що здійснилася наша спільна сімейна мрія. Мої бабуся й прабабуся родом із православної, глибоко релігійної родини. Мій прадід був священником, і бабуся вийшла заміж за «церковного чоловіка». І мама, одна з великої сім'ї (їх було шестеро дітей), пронесла через життя цю віру. Я засинала й прокидалася під її молитву. Материнську молитву.

У нас не було ікон. Не можна було. Атеїзм кругом, боротьба з релігією... Суворі були система. Одна, правда, була в нас іконка, на фотографії, а на ній — Божа Матір.

Думаю, що якби моя мама сьогодні дізналася про мою діяльність, то була б дуже потішена й підтримала б мене.

Ось така спіраль часу...

Думаю, що заради цього варто жити.

Від першої книги до співавторства в навчальних посібниках

— Розкажіть про Вашу книгу «Християнська педагогіка».

— Ми розпочали з маленької книжечки «Щаслива родина», де вперше (це було 15 років тому) помістили велику молитву дитини про маму і тата й молитву батьків про дитину. Тоді це було взагалі нереально, у книжці для дітей, яка піде в школи як навчальний посібник, помістити такий матеріал...

А на сьогоднішній день ми вже маємо велику книгу-підручник, яку написали разом зі священником Олександром Кислашко, який і став духовним наставником моєї нинішньої християнської діяльності. Він показав мені сильні й слабкі сторони роботи, аргументував, чому ми повинні написати саме християнську педагогіку, поєднати світське й духовне начало.

Я свідомо того, що однієї книги недостатньо, що необхідний комплект літератури, присвячений питанням виховання духовної особистості. Тому що ми живемо зараз, слава Богу, у більш прогресивній духовній країні, де визнають, принаймні на рівні гасел, першочергове значення духовних та сімейних цінностей. Хотілося б, щоб церква стала вектором сімейного розвитку, а ще краще — державної політики в цілому. Важливо звернути увагу батьків на дітей, а дітей — на батьків, щоб наш уряд став совіснішим, а державний апарат — людянішим. Щоб у центрі був Бог, за Ним — людина, сім'я, дитина. Такою я хочу бачити нашу Україну. Нам не вистачає Христосцентричності. Саме на це я й хочу звернути увагу.

— Як відбулося Ваше знайомство і як складається співпраця зі Східноєвропейською гуманітарною місією, з якою Ви здійснюєте багато спільних проектів?

— Я дуже вдячна за цю дружбу. Так, це справжня дружба. А почалося все просто... і непросто.

Я побачила очі молодого чоловіка, життєрадісного й навіть задержаного, але дуже доброго й щедрого, який допоміг мені змінити не лише погляди на життя, але й, до певної міри, саме життя, і не лише моє.

«Ви бажаєте прочитати Біблію — будь ласка, читайте.

Ви хочете поділитися Словом Божим із вашими дітьми — ми допоможемо вам з книгами». Це чудові видання для різних

вікових груп і хороша супутня література. Познайомившись декілька років тому з Миколою й уже через нього з діяльністю Східноєвропейської місії в Україні, я зрозуміла, що в нас може вийти чудова співпраця саме в системі освіти.

Тоді я й гадки не мала, що захищатиму докторську дисертацію на тему духовно-морального виховання. Я, правду кажучи, не до кінця була впевнена, що в мене це вийде, що вдасться осилити цей глибинний пласт.

Однак розумію, що все в моєму житті не випадково, і знайомство зі Східноєвропейською місією особливо. На мою думку, люди, що перебувають з обох боків від цієї місії, стають духовно багатшими від цієї співпраці. Я познайомила з діяльністю місії наш університет, Міністерство освіти і, звичайно, свою сім'ю, друзів і колег по всій Україні.

Тепер ми співпрацюємо й плануємо роботу в системі освіти з питань духовно-морального виховання, починаючи з дошкільнят і закінчуючи вищою школою.

— Ви справді вважаєте виховання характеру дітей на основі християнських цінностей актуальною темою сьогодення?

— Безперечно. Саме тому в нашому інституті ми збираємо вчителів з усієї України на семінар-тренінг з американськими спеціалістами. У майбутньому ці вчителі, можливо, самі захочуть стати тренерами й працюватимуть за програмою «Характер для дітей» у своїх областях. Проявити християнські цінності в учителів не лише предметів духовно-морального спрямування, але й усіх інших навчальних предметів — ось висока мета, до якої хотілось би зараз прагнути. І в нас є чудові приклади, і вони непоодинокі, запевняю вас.

— Саме таку мету Ви ставите перед Вашими магістрами?

— О, я багато чого запланувала (*сміється*).

Насамперед, повинна сказати, що наші магістри — це не випадкові люди. До нас приходять уже досвідчені фахівці, які чекали на таку спеціалізацію. Це віруючі, воцерковлені люди. Але вони побачили перспективу в методології світської науки. Вони гідні бути професіоналами. Вони готові життя своє віддати для того, щоб викласти ці ідеї в авторських програмах, у роботі з дітьми в культурі, спорті, медицині, у найрізноманітніших напрямках на основі християнських цінностей.

Трішки про особисте, поради та мрії

— Мене часто запитують, як я стільки всього встигаю. Але сама про себе думаю, що я надто повільна, спокійна...

Проте розкрию вам один секрет. У мене є дар, дар Божий і дивовижне благословення Всевишнього — зустрічатися з талановитими людьми, бачити в них глибину й проявляти її в людях. Ось завдяки таким зустрічам я все й устигаю.

Я люблю людей. Люблю хороших людей. Звичайно, люди бувають різні, але завдяки хорошим людям усе змінюється.

Для мене важливо завжди залишатися в хорошому гуморі, зберігати позитив і рухатися далі по життєвій дорозі.

Я дуже люблю природу, книги, дуже люблю бути біля води й ось так посидіти коло багаття. Звичайно, як будь-яка жінка кохається у квітах.

А ще люблю подорожувати. Надзвичайно цікаво відкривати для себе нові місця й приємно робити людям несподівані подарунки. Своїм, близьким людям...

Ви знаєте, якби не Чорнобиль, можливо, у мене було б багато дітей... А так, у мене один син, одна невістка, одна внучка, один чоловік і одна батьківщина.

Для мене дуже важливо, щоб усі вони були здорові. На жаль, не завжди ми можемо бути разом, не завжди можемо про них подбати, тому й закрадається в серце тривога.

Мої діти — молоді вчені. Вони йдуть своїм шляхом, шляхом реалій, і не завжди наші уявлення про життєві цінності й пріоритети збігаються. Моя шестилітня внучка бачить своє майбутнє пов'язаним з іншими країнами.

Погоджуюся з тим, що варто відвідати інші країни, аби побачити як там люди працюють, як живуть сім'ї, яку роль відіграє церква в їхньому житті, побувати в школах, коледжах, університетах, щоб запозичити їхній досвід і поділитися нашими напрацюваннями. Оце, я думаю, буде правильно.

— А куди б найперше Ви хотіли поїхати?

— Як кожній віруючій людині, мені б хотілося доторкнутися до тих місць, де ходив і проповідував Своє вчення Ісус Христос. Для віруючої людини це — Свята земля.

Думками я часто лину на Святу землю. Ізраїль. Надіюсь, що коли-небудь зможу там побувати.

Звичайно, цікава Європа, вона для нас зараз є важливим орієнтиром.

Для мене ще дуже цікава Америка з її просторами й можливостями, яка стала таким хорошим стартовим майданчиком для багатьох людей. Думаю, що там ми теж можемо багато чого запозичити. Головне — не лінуватися. Потрібно багато працювати.

— Бачу, що Вам близький дух авантюризму.

— Ну, в хорошому розумінні цього слова, мабуть що так, близький. Приміром, чи можна придумати більш авантюрний захід, ніж зібрати всіх наших магістрів (*сміється*) — це дорого коштує. Але я готова до труднощів, суперечок, проблем, готова їх вирішувати. І допомагати людям також завжди готова.

Замість прощання

— Ваші побажання колегам.

— Побажати хочу всім нам, і особливо колегам по цеху, тому що вони зараз зайняли спостережну позицію, а хотілося б усіх налаштувати на активну, творчу працю. Бажаю всім змін і змін на краще.

Нам усім потрібно навчитися любити один одного більше, більше, ніж самих себе. Ми станемо тоді щасливішими, радіснішими й спокійнішими.

У нас з'явилося багато сильних особистостей, а це не завжди просто. Деякі люди до цього готові, а комусь доведеться змінювати свої погляди.

Ми змушені разом пройти шлях трансформації. Ми впроваджуємося. Я в це вірю.

Лише тоді, коли ми довірили себе в руки Господа — тоді й буде глина в руках гончаря, і буде нова посудина, яка наповниться справжніми цінностями.

Дякую за цю зустріч біля багаття. Дай нам Боже сили на ту дорогу, яку нам дозволено пройти разом. Щоб пройти її гідно й інших повести за собою.

А тепер — швидше до столу. Ласкаво прошу!

І ми сіли за стіл, і ще трішки поспілкувались, і дивувались одне одним, насолоджуючись теплим осіннім вечором біля багаття. 🍂

Розмовляє **Микола Плаксін**

Системний підхід у процесі викладання предметів ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО спрямування в середніх школах України

Духовно-моральне виховання молодого покоління в Україні розпочалося на початку її незалежності як волонтерський християнський рух, як своєрідний протест проти так званого комуністичного виховання, як результат процесу духовного відродження нашої держави та прагнення християнської спільноти побудувати нову систему національного виховання вітчизняної молоді на традиційних для українського народу християнських цінностях. За майже чверть століття духовно-моральне виховання розширилося географічно, зросло його кадрове забезпечення, збільшилася кількість залучених до нього шкіл та учнів, напрацьовано програмне та навчально-методичне забезпечення. З'явилася можливість для теоретичних узагальнень.

Процес духовно-морального виховання дітей та молоді ґрунтується на відповідній методологічній основі, зокрема на низці наукових підходів: системному, аксіологічному, культурологічному, соціокультурному, діяльнісному, особистісному, комунікативному, компетентісному та синергетичному. У нашій статті проаналізуємо реалізацію системного підходу в духовно-моральному вихованні як одного з центральних у цьому процесі.

Під системним підходом у процесі викладання предметів духовно-морального спрямування розуміємо сприйняття духовно-морального виховання дітей та молоді як цілісної множини елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними, тобто системи цілей виховання, його змісту, підходів, принципів, методів, форм, засобів, а також основних суб'єктів виховної діяльності: учителів і учнів тощо. Системний підхід базується на низці основоположних принципів, які є фундаментальними засадами процесу духовно-морального виховання. До основних із них належать цілісність, ієрархічність і структуризація.

Принцип цілісності

Принцип цілісності у духовно-моральному вихованні, з одного боку, передбачає біблійний погляд на людину як реальність, яка долає межі людського тіла, і передбачає у ній духовне й фізичне начало. Будучи одухотвореним тілом і втіленим духом, людина повинна берегти цілісність своєї особової структури. З іншого боку, принцип цілісності в процесі духовно-морального виховання визначає всі елементи цього процесу: соціальне замовлення, цілі, зміст, форми та методи діяльності педагогів і учнів, а також засоби навчання й виховання, які використовують. Відсутність окремих елементів духовно-морального виховання,

Фото В'ячеслава Артерчука

наприклад, належно підготовленого вчителя або програмного чи навчально-методичного забезпечення, порушує цілісність системи й позбавляє її результативного функціонування. Лише за умови, коли завдання, зміст, форми й методи педагогічного процесу складають цілісну логічну систему, а педагог продумує зв'язки між цими компонентами, можна очікувати досягнення бажаного результату в процесі духовно-морального виховання.

Принцип ієрархічності

Принцип ієрархічності в процесі духовно-морального виховання визначає рівень значимості його окремих елементів та правила їх організації. На основі принципу ієрархічності формується система взаємозалежних цілей реалізації духовно-морального спрямування. Принцип ієрархічності визначає також характер відносин між суб'єктами різних рівнів.

Найважливішим компонентом у ієрархічній системі духовно-морального виховання є соціальний запит українського суспільства на духовно-моральне виховання. Ця затребуваність виражається в глибокому усвідомленні більшою частиною українського соціуму глибокої духовної кризи, яка пронизує українське суспільство [4] і зростання в ньому переконання, що лише духовно-моральне

виховання, яке розпочинається в юному віці, може сформувати духовно-моральну, патріотичну, некорумповану особистість, громадянина України, здатного реалізувати одвічну мрію українців — побудувати незалежну й процвітаючу державу [4]. Підтвердженням сказаного є Указ Президента України № 580/2015 від 13.10.15 року «Про

У нашій державі складається парадоксальна ситуація, коли високий потенціал духовно-морального виховання декларують, але реально не використовують.

Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки», у якому духовно-моральне виховання є ключовим у здійсненні національно-патріотичного виховання [4]. З іншого боку, розуміння важливості духовно-морального виховання в українському суспільстві має знайти своє відображення в його місці в обов'язковій (інваріантній) частині шкільного навчального плану через викладання відповідних курсів («Основи християнської етики», «Християнська етика в українській культурі», «Біблійна історія і християнська етика», «Етика: духовні застави» та ін.), а не відсування цих курсів на маргінес: на факультатив, гурток тощо. Поки що в нашій державі складається парадоксальна ситуація, коли високий потенціал духовно-морального виховання декларують, але реально не використовують. Так, за даними Міністерства освіти і науки України, у 2014–2015 н. р. предмети духовно-морального спрямування викладали лише в 5620 школах України (орієнтовно 32 % від загальної кількості шкіл) і охоплювали всього 559 578 дітей (орієнтовно 15 % від загальної кількості учнів) [1].

Іншим важливим елементом у ієрархії духовно-морального виховання дітей є його ґрунтування на християнських моральних цінностях. Це означає визнання особистістю школяра Бога-Творця, Біблії як Слова Божого, а християнських цінностей як керівного начала в житті й поведінці. Християнські моральні цінності розглядають при цьому як вічні, незмінні й найважливіші. Їх дотримання веде не лише до морального життя в суспільстві, але й до вічного життя з Богом. Актуальність християнських моральних цінностей як основи духовно-морального виховання підтверджує низка соціологічних досліджень. Одні з них свідчать про гострий дефіцит ціннісних орієнтацій сучасних школярів [3], а інші — про ефективність виховання на християнських моральних цінностях [2].

Однією з вирішальних складових успішного викладання предметів духовно-морального спрямування є під-

Визнання Бога-Творця, Біблії як Слова Божого, а християнських цінностей як керівного начала в житті й поведінці веде не лише до морального життя в суспільстві, але й до вічного життя з Богом.

готовка компетентного вчителя. Такий учитель є зазвичай основою педагогічного колективу школи й багатофункціональною особистістю для школярів. Він, за свідченням самих учнів і педагогів, є і поради́ник, і психолог, і соціальний працівник, і душпастир, і батько (мама), і приклад для наслідування, і, звичайно, учитель основ християнської етики. За роки незалежності в Україні підготовлено тисячі вчителів предметів духовно-морального спрямування. Так, у 2014–2015 н. р. предмети духовно-морального

спрямування у вітчизняних школах викладало не менше 7909 вчителів (приблизно 1,5 % від загальної кількості). Але, на жаль, лише незначна частина з них пройшла університетську підготовку у вищих навчальних закладах України. Так, вишив, де готують відповідних педагогів в Україні дуже мало (Національний університет «Острозька академія», Український Католицький Університет, Мелітопольський педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького, державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти»).

Решта вчителів мають за плечима лише короткотривалі кількатижневі курси перепідготовки чи підвищення кваліфікації, що значною мірою позначається на рівні їхньої професійної підготовки. З іншого боку, невелика кількість годин для предметів духовно-морального спрямування та ще й їхній факультативний статус не стимулює школи й учителів до належної професійної підготовки з цього найважливішого, за свідченням багатьох учнів під час соціологічних досліджень, предмета шкільного навчального плану [2].

Особливе значення для викладання предметів духовно-морального спрямування має програмне та навчально-методичне забезпечення. Адже навчальні програми з грифом МОН дозволяють викладати предмети духовно-морального спрямування в державній школі, а також готувати відповідні посібники та підручники. Процес укладання навчальних програм з духовно-морального виховання є справою нелегкою, оскільки така програма передбачає підтримку як християнських конфесій, так і відповідної комісії МОН України. Більшість програм, за якими сьогодні

Учитель предметів духовно-морального спрямування є багатофункціональною особистістю: він і поради́ник, і психолог, і соціальний працівник, і душпастир.

здійснюється духовно-моральне виховання, відображає конфесійний стан суспільства та міжконфесійної співпраці, а також рівень фахової готовності до укладання програм та викладання відповідних курсів науковців і вчителів-практиків. Більшість програм схожі за змістом. І лише амбітність окремих авторів та прагнення за допомогою програм маркувати конфесійну приналежність заважає зробити одну спільну програму для школи з належним навчально-методичним забезпеченням.

Пріоритетним елементом духовно-морального забезпечення є посібники й підручники. Відійшов у минуле той час, коли вчителі самі готували навчально-методичні матеріали або самостійно переписували чи копіювали існуючі. Сьогодні педагоги мають у своєму розпорядженні кольорові підручники останнього покоління, навіть навчально-методичні комплекси, до складу яких входить підручник, хрестоматія та зошит для учня (наприклад, курс «Основи християнської етики» забезпечений підручниками для 1-11 класів). Роль підручників із предметів духовно-морального виховання важко переоцінити. Вони допомагають подати зміст курсу, пропонують відповідні методи й форми роботи на уроці та вдома, сприяють міжконфесійності навчання і, зрештою, його ефективності.

Серед авторів, які зробили найбільший внесок у розробку навчально-методичного забезпечення слід назвати Е. Белкіну, Л. Євсюкову, В. Жуковського та його творчий колектив, І. Ковровського, Л. Крисальну, Б. Огульчанського, І. Сіданіч, Г. Сохань, В. Хайруліну, В. Чернуху. На жаль, зважаючи на факультативний характер предметів духовно-морального спрямування, фінансування підручників

для цього курсу держава не здійснює й автори змушені самостійно шукати кошти для їх випуску.

Принцип структуризації

Ще одним принципом системного підходу до духовно-морального виховання дітей та молоді є принцип структуризації. Структуризація процесу духовно-морального виховання означає усвідомлення його структури та організацію пов'язаної з ним виховної діяльності на основі цієї структури. У теорії системного підходу поняття «структура» розглядають в сукупності її інваріантності та підпорядкованості елементів різних рівнів системи. Структуру духовно-морального виховання можна розглядати на різних рівнях: на рівні виховних інституцій, які залучені до процесу духовно-морального виховання дітей та молоді (сім'я, школа, громада, церква); на рівні концептуальних засад духовно-морального виховання (актуальність, цілі, завдання, підходи, принципи, методи, форми, засоби та ін.); на рівні навчально-методичного комплексу для учня (підручник, хрестоматія, робочий зошит, посібник із музичного супроводу); на рівні підручника для учня (рекомендації для учня, тематичні уроки, уроки-узагальнення); на рівні структури тематичного уроку (тема уроку, ключовий вірш, план уроку, словник термінів, вступний текст, біблійна історія, оповідання або вірш духовно-морального змісту, ситуації та завдання для закріплення матеріалу, домашнє завдання); на рівні структури самого духовно-морального виховання (знання духовно-моральних цінностей, переконання у їх важливості, навички й уміння моральної поведінки).

Таким чином, процес духовно-морального виховання в школі ґрунтується на системному підході, що свідчить про належний рівень його функціонування. Головними принципами системного підходу є цілісність, ієрархічність і структуризація. За час незалежної України до духовно-морального виховання вдалося задіяти головні суспільні виховні інституції: сім'ю, школу, громаду та церкву; залучити науковців і підготувати вчителів-практиків; концептуально обґрунтувати процес духовно-морального виховання; розробити для нього програмне й навчально-методичне забезпечення; з допомогою соціологічних досліджень засвідчити його високу виховну ефективність і перспективність, переконати в цьому широку педагогічну та батьківську громадськість. 📌

Василь Жуковський,

д-р пед. н., професор, зав. кафедри англ. мови і літ-ри НаУ «Острозька академія»

Джерела

1. В Україні зменшилася загальна кількість загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / Режим доступу: ua.interfax.com.ua/news/general/288095.html
2. Жуковський В. М. Теорія і методика викладання предметів духовно-морального спрямування у середніх навчальних закладах [Текст] : навчальний посібник / В. М. Жуковський, Л. Ю. Москальова. — Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2013. — С. 332-357.
3. Моральні цінності сучасної школи [Електронний ресурс] / Режим доступу: osvita.ua/school/school_today/6276/
4. Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. Указ Президента України № 580/2015 від 13.10.15 року [Електронний ресурс] / Режим доступу: osvita.ua/legislation/pozashhk_05v/48106/

Божя рука

НА ПУЛЬСІ ПЛАНЕТИ

СУПРОТИ ВЕЛЕТНІВ

Сучасний світ дуже складний, жорстокий, непередбачуваний і підступний. Про будь-яку стабільність годі й говорити. Жити стає не лише складно, але й страшно. І це відчуття постійно підсилюється усвідомленням безпорадності, неспроможності якимось чином захистити себе та своїх ближніх від гнітючого відчуття страху, тривоги й безсилля.

Людина відчуває себе дуже слабкою, самотньою, абсолютно незахищеною перед несподіваними викликами сьогодення, які ніби жажливі велетні повстають на життєвій дорозі всіх і кожного. Їх стає все більше й більше. Постійно наздоганяючи один одного, ці велетні ніби біжать наввипередки, доводячи нас, розгублених, до відчаю. І зовсім не просто стати на повен зріст проти всієї цієї навали нових, непередбачуваних викликів-велетнів.

Як же не зламатися у вирі гігантських проблем? Як встояти? Чи це можливо? Якщо можливо, то як? Якщо можливо, то де? У якому місці? Де та країна, у якій це можливо?

На жаль, і глобалізація цьому посприяла, наша Земля не є місцем спокою, порятунку й безпеки. Земля не є місцем

здійснення людських заповітних мрій, вона не є нашим раєм. Страх, безсилля, самотність переживають усі люди й у будь-якій країні. Добробут, розкіш, тимчасова стабільність часто лише підсилюють відчуття загрози й небезпеки, що насувається. Будь-які спроби знайти порятунк у розвагах та різноманітних задоволеннях завершуються болючими невдачами, поразками, падіннями.

Події останнього часу в Україні, пов'язані з війною, економічною кризою, інфляцією, розчаруванням владою, нечуваними масштабами корупції, з потоком неприємних, трагічних, шокових новин, часто доводять людей до відчаю. Нестерпний біль безнадії, на жаль, не робить людське серце м'якшим і добрішим, а часто відбувається навпаки. Людина закривається, стає байдужою, концентрується на собі, відвертається від ближнього, навіть тоді, коли той конче потребує його підтримки й розуміння. Холод, порожнеча, жах, гнітюче відчуття самотності й безсилля — саме ці фактори стають домінуючими в житті сучасного українського суспільства.

Що це? Звідки це? Де початок усіх цих проблем? І коли все це завершиться? Ці й безліч інших питань повстають одне за одним.

ТЕРНИСТА ДОРОГА

Чимало питань виринають і в головах кращих людей суспільства, у небайдужих, щирих, які прагнуть добра. Прагнуть добра не для себе, а для інших. Чому так важко дається робити добро? Чому це нікому не потрібно? Чому жертовність і безкорисливість зовсім не цінується? Чому ті, хто мали б цінувати таку працю й позицію волонтерів і добровольців, наприклад, різного рівня державні мужі, не помічають таких самовідданих, навіть відчайдушних ентузіастів, які, не шкодуючи ні свого часу, ні сил, ні здоров'я, працюють на благо суспільства, на благо народу, країни, майбутніх поколінь. Такі люди не чекають винагороди, вони часто готові пожертвувати не лише власним часом, але й грошима та різними особистими інтересами, але ні доброго слова підтримки, ні сприяння, ні простого розуміння вони не можуть дочекатися. Таке ставлення часто відчувають і вчителі християнської етики. То немає для них місця для проведення уроків, то бракує академічних годин, то ставлення до них холодне (добре, якщо не вороже), а бува тихо й непомітно витіснять їхній улюблений предмет із програми. Саме так, дорога правди й добра завжди була, є і буде тернистою, а іноді й хресною.

СПОМИН ПРО РАЙ

Цей світ не завжди був таким. Творець створив світ досконалим, комфортним, привітним. Саме таким він був спочатку. Він не був холодним, байдужим, жорстоким. І причиною абсолютної гармонії були не порушені, сповнені чистоти, довіри й любові, реальні, живі, охоплені насолодою й внутрішнім спокоєм стосунки із Самим Богом. Не стільки перебування в Едемі, у створеному вічним Творцем раю, скільки незрівнянне раювання душі в присутності Бога й у вільному та солодкому спілкуванні з Ним приносило першим людям неперевершене блаженство. Це раювання було справжнім, без будь-якого присмаку гіркоти, без тіні страху, байдужості й непорозуміння. Ці надзвичайні стосунки не були затьмарені гріхом, у них не було абсолютно ніякої загрози, жодного натяку на невірність і розчарування. Адам і Єва переживали романтичний період у стосунках із Богом, найкращий, поки що, в історії людства. Це й не дивно, адже поруч із ними був Той, Кого перш за все побачили їхні очі, почули їхні вуха, чий дотик вони відчули.

Але вся ця ідилія знеацька й ураз була зруйнована потужною хвилею ненаситних людських пожелань, які завжди були,

є і будуть основним і дуже потужним двигуном усіх гріховних, злочинних бунтів і повстань проти Всевишнього. Ця хвиля зміла все, що було причиною справжнього, нефальшивого щастя, до якого руки людського серця відтоді, протягом довгих віків, жадібно й марно тягнуться. Такі вони гіркі й жахливі наслідки повстання проти абсолютно доброго, незрівнянного в любові Творця. Така біда це гріхопадіння, яке зробило світ таким, яким ми його нині знаємо і якого постійно, і чим далі, тим дужче, жахаємось. Цей світ такий, бо, на превеликий жаль, ми такі. «Ми знаємо... що весь світ лежить у злі» (1 Ів. 5:19).

КОЛИ СКУПЧУЮТЬСЯ ХМАРИ

Також слід не забувати, що в людській історії завжди так було, що неспокій, ворожнеча, всеохоплююча депресія, з її побічними явищами, була природним плодом боговідступництва, духовного невігластва, домінуючого беззаконня й безмежно розгнужаної неприхованої розпусти та сексуальних збочень. Тож чи варто дивуватись, що ми маємо те, що маємо. І навіть у цьому, що маємо, багато Божої милості, бо все, що не пекло, то — благодать. Не слід ніколи забувати, що крім того, що Бог сильно любить людей, Своє творіння, Він настільки ж ненавидить гріх. Недарма ж за наш гріх Небесний Отець віддав на спокуту Свого єдинородного улюбленого й вічного Сина. Саме так. За наш гріх проти Вічного лише смерть Вічного спроможна зупинити Божий лютий гнів проти грішника.

Христос і апостоли нас застерігають, що в останні часи відступництво буде всеохоплюючим і людській жорстокості, байдужості й самотності не буде меж. Цей час, коли Христос повернеться, уже наближається. Ось що про це написав своєму учневі апостол Павло: «А Дух ясно говорить, що від віри відступляться дехто в останні часи, ті, хто слухає духів підступних і наук демонів, хто в лицемірстві говорить неправду, і спалив сумління своє» (1 Тим. 4:1-2).

Чи це означає, що варто опустити руки й перестати боротися? Ні!!! У жодному разі!!! Господь обіцяв Свою святу й благодатну присутність усім, хто Йому довіряє, хто бореться, бореться заради Нього, веде боротьбу за добро й за правду й при цьому долає перешкоди, спротив і несправедливість.

Господь відкриває нам у Своему Слові, що страждання, біль і всілякі негаразди Він допускає в життя праведників, і навіть бачить у цьому велике благо для них, щоб під тиском несприятливих зовнішніх обставин їхні душі ставали мужніми й наполегливими в усякому доброму ділі, у всьому догоджаючи Богу, а не людям, і таким чином наслідуючи Христа. У Божих очах немає нічого важливішого й ціннішого, ніж формування богоугодного характеру, який попри всі перешкоди шукає величної Божої слави, а не особистих переваг.

ПРОМІНЬ НАДІЇ

Ще раз хотів би підкреслити цей важливий духовний принцип, який діє в житті всіх людей і навіть народів. Це відповідь на питання: звідки, чому й для чого приходить лихо? — Від Бога. З Його доброго й люблячого серця. Для того щоб під час болючого стискування розбудити людську душу до пошуків Бога, до близькості з Ним, а не до зневіри й протистояння чи втечі від Нього. Історія пам'ятає, коли цілі народи, перед навислим лихом, перед загрозою смерті, припадали в покаянні до ніг Вседержителя... і були врятовані.

Тому на тлі безпросвітної темряви, яка чимраз густішає, яскравіше горить промінець Божої непорушної надії, яка веселить серце й запевняє того, хто, можливо, уже знемігся на ниві добра від відчуття безсилля й самотності, що ти не один, не сам. Бог з тобою! Невже є щось цінніше й величніше, ніж знати й безумовно довіряти Тому, Хто,

даючи доручення, дав обітницю незмінної присутності. Бог з тобою! Ти не один!

У Біблії є чудова історія про великого пророка Ізраїлю — Іллю. Він — Божий пророк. Неодноразово Господь показував Свою силу через Свого слугу, але це не захищало Ілля від екстремальних ситуацій у його житті. І голод, і страх, і жорстокі переслідування спецслужб нечестивого царя зустрічалися на його життєвій дорозі. Одного разу, коли Ілля був у відчаї, він волав до Бога: «Лишився я один, і моєї душі шукають». Це були чи не найтемніші часи старозавітного Ізраїлю. Але у відповідь від Бога Ілля почув, що є ще сім тисяч праведників, які не прихилили коліна перед поганським богом Ваалом.

Чим ніч темніша — тим зірки яскравіші, чим глибша скорбота — тим ближче Господь. Навіть коли здається, що поруч нікого немає, то є Господь і є ще сім тисяч...

СІМ ТИСЯЧ ІЛЛІ

Апостол Павло у Посланні до галатів написав, щоб ті, що роблять добро, не занепадали духом і не зупинялись, а самовіддано йшли до кінця, наповнюючи цей світ Світлом Христової Євангелії. Ці «сім тисяч Іллі» хай будуть великим

Ти не один

*В осінню сповідь ідеш ти з Богом,
В осіннім смутку ти не один.
В заграву листя укинь тривоги,
Не пий так спрагло життя полин.*

*Поглянь у синю прозорість неба,
В безмовний поклик його глибин...
Земним жалем відболіти треба,
Та навіть в цьому ти не один.*

*Ти не один вже, як плаче вітер
І губить кроки у плінні днів,
Ті дні вміщують лиш кілька літер,
А вічність має багато слів.*

*А вічність кличе осіннім ранком,
Пливе на хвилях пташиних крил.
А вічність в серці твоїм — світанком...
Ти не один, коли навіть без сил.*

*Ось чуєш: осінь журним зітханням
В долонях листя щораз тремтить
І завмирає щемким чеканням —
Ти не один в цю осінню мить.*

*Осінь мить у твоїй дорозі —
Це тільки подих в тому житті,
Яке ти маєш тепер у Бозі.
Ти не один навіть на самоті.*

Юлія Тонего

підбадьоренням для всіх, хто втомився від самотності й байдужості, від людської невірності. Божа відповідь на це: «Ти не один, Я зберіг ще сім тисяч». Чуєте, вас Бог береже!!!

Ще варто усвідомити, що в нас нема права жити, ніби я один. Є тих сім тисяч, яких, наче втрачену перлину, обов'язково потрібно відшукати. Вони є. Вони наче нагорода для тих, хто не здається, а в битві за вічне добро перемагає, перш за все, самого себе й навіть свій відчай.

Варто не забути, що ти не один, а навколо є ті, хто відчайдушно потребує твоєї допомоги. Таких навіть не сім тисяч. Вони скрізь. Вони є завжди. Їх не буде менше. Вони когось чекають. Ти не один. Як же можна жити так, ніби ти один? Навколо ті, хто потребує світла, доброго слова, і прийти до них ти можеш із звісткою про великого Бога, який, для того щоб навіть запеклий грішник не залишився один, свого часу прийшов на землю з небес. Чи пам'ятаємо ми цю величну історію? Чи розуміємо ми, що таке Боговітлення? Це надзвичайна, неповторна й драматична історія про незбагнену любов Творця, який відшукав єдино можливий спосіб повернення найдорожчого творіння — людини — у рідні батьківські обійми, відновлення втраченого нею високого статусу, повернення втраченого раю. При цьому, для Творця вся ця операція з повернення коштувала всього, а для отримувача — нічого. Відбулося те, що не вміщається в обмеженому людському розумі: вічний Творець став творінням, Бог став людиною!

ЕММАНУІЛ

Можливо, хтось ще й досі продовжує думати, що «людина — це звучить гордо», і нібито ми для Творця надали багато честі, дозволивши Йому стати одним із нас. Коли трансцендентний, незбагнений, неосяжний, вічний Бог приймає принизливий образ раба, слабкого, обмеженого тимчасовим смертним тілом, схильним до болю, до втоми, до хвороб і до страхів, здатним відчувати холод і спеку, голод і спрагу — це приниження, а не честь, це відмова від належної слави. Людина, ставши черв'яком або тарганом, пережила б менше приниження, ніж Творець Всесвіту, добровільно відмовившись від слави небес, ставши людиною. «Він умалив Самого Себе, прийнявши вигляд раба, ставши подібним до людини; і подобою ставши, як людина, Він упокорив Себе, бувши слухняний аж до смерті, і то смерті хресної...» (Флп. 2:6-7).

Уважаю, що це найкращий текст у Писанні про Боговітлення. Правда, звучить це якось не по-різдвяному, не святково й навіть не буденно, а швидше трагічно. Але саме такою є правда про велику й вічну любов Бога до Його зрадливого творіння, правда про те, як Бог прийшов на землю в тілі. Еммануїл, що значить «Бог із нами»!

Святкуючи Різдво, ми милуємось народженням у яслах Немовля Марії, забуваючи, що в яслах знайшлося місце для Царя всього Всесвіту. Лише в яслах?! Першими, хто привітали Йосипа, Марію і Немовля, були пастухи. І лише торжество небожителів свідчило про непересічну подію того дня, величю дня, коли Творець виконав Свої численні обітниці й послав у світ Свого Божественного Сина, щоб зробити Його пасхальним ягням у викуп за грішників. Отець Свого Сина залишив самотнім на хресті, щоб кожен, хто вірує, вже ніколи не залишився один. Ні в щасті, ні в горі, ні на землі, ні в вічності.

«Я з вами до кінця віку» (Мт. 28:20). 🕊

Тарас Приступа,
магістр богослов'я,
пастор Рівненської біблійної місіонерської
церкви «Община Доброго Пастиря»

Уподобнюватися Творцю

Чеснота: МУЖНІСТЬ

«Я все можу в Тім, Хто мене підкріпляє, в Ісусі Христі» (Флп. 4:13)

Мужність — це та чеснота, яку ми практикуватимемо наступні місяці. Ця якість характеру допоможе нам у цей нелегкий період життя нашої країни бути спокійними й правильно реагувати на всі обставини життя.

Мужній — твердо переконаний у тому, що говорить і чинить істинно, правильно та справедливо в очах Божих. Протилежна риса — боязнь. Боязкий — полохливий, малодушний, сором'язливий, трепетний, лякливий, що втратив присутність духу.

1. Ісус Христос — приклад мужності

У ситуаціях, коли інші боялися й були сильно перелякані, Ісус був спокійний і впевнений у Небесному Батькові, який усе контролює й без волі якого нічого не стається в житті. У Нього можна навчитися принципів, які дозволяють перемогти страх і бути мужнім у кожному мить нашого життя.

Ісус мужньо зустрічає катаклізми природи

«А вони, як побачили, що йде Він по морю, подумали, що то мара, та й стали кричати, бо Його всі побачили та налякалися. А Він зараз до них обізвався й сказав їм: „Будьте смілі, це Я, не лякайтесь!“» (Мк. 6:49-50)

Протягом усього життя людства на землі в природі відбувалися катаклізми. І з кожним наступним роком їх буде більше, так пише Біблія. Завжди люди реагували на них по-різному. Ісус був спокійним, що б не відбувалося навколо Нього в природі. Нам потрібно брати приклад з Ісуса в цьому питанні. Людина нічого не може змінити, якщо почне переживати. Навпаки, чим більше ми хвилюємось, тим більше неправильних учинків робимо.

Один чоловік поспішав на важливий захід. В аеропорту йому повідомили, що рейс літака відмінили у зв'язку з погодними умовами. Тоді він помолвився: «Господи, Ти управляєш погодою. Від мене залежало купити квиток і прийти в аеропорт. Я зробив, що від мене залежало. Якщо Ти хочеш, щоб я був на цьому заході, то зміни погоду». Через півгодини оголошують про нерейсовий літак і про те, що йому надали місце в ньому.

Нам ніколи не потрібно брати на себе не нашу відповідальність. На противагу, слід докласти всіх зусиль у сфері нашої відповідальності. Природа й усе, що в ній відбувається, у руках Творця. У наших силах — докладати зусиль, щоб бути спокійному й мужньому, незважаючи на те, що відбувається в природі.

Ісус мужньо приймав несправедливі звинувачення

«Коли був лихословлений, Він не лихословив взаємно, а коли Він страждав, не погрожував, але передав Тому, Хто судить справедливо» (1 Петр. 2:23)

У ситуаціях, коли нас несправедливо звинувачують, дуже потрібна мужність. Ісус потрапляв у такі ситуації постійно. І ми жодного разу не бачимо, щоб Він ображав людей, або на зло відповідав злом. Брати приклад із Христа в мужності — це

благословляти тих, хто проклинає. Перемогти зло можна тільки добром. Над цим потрібно посилено працювати. Спочатку, можливо, покинути товариство, де тебе принижують. Пізніше — просто змовчати. А наступним кроком буде з любов'ю благословити несправедливого обвинувача.

В Ісуса було достатньо мужності не виносити Свого суду тим, хто Його звинувачував. Він завжди віддавав це право Небесному Батькові. Коли тебе не розуміють або несправедливо принижують, дозволь Богові втрутитись у твою ситуацію й допомогти тобі.

Ісус мужньо приймає рішення страждати

«І благав Він: „Авва-Отче, Тобі все можливе: пронеси мимо Мене цю чашу!... А проте, не чого хочу Я, але чого Ти...“» (Мк. 14:36)

Найважче питання для людини на землі — страждання. Це найбільше, чого людям узагалі не хочеться відчувати. Ісус свідомо залишив небо й прийшов на землю, щоб постраждати за наші гріхи. Щоб ми, хто повірив у Його жертву, не були в пеклі, бо Він уже там був замість нас. Мужність цього вчинку Христа ми зможемо належно оцінити тільки в небі.

Історія знає випадки, коли люди чинили мужньо, маючи в собі силу Ісуса Христа, і навпаки, коли проявляли малодушність.

Одним із сумних періодів недовіри Богові в житті ізраїльтян у пустелі був випадок у Кадеші. Дванадцять розвідників були послані оглянути обіцяну землю й із точністю розповісти народу про все, що побачать там. Десять розвідників після повернення заявили, що народ, який живе там, набагато сильніший і їм загрожує смерть. Ісус Навин та Калев роздерли одяг і мужньо стали на захист того, що Господь обіцяв дати їм перемогу. Народ хотів закидати їх камінням, та Господь захистив їх, виявивши Свою славу в skinії заповіту (Чис. 13-14). Бог на боці тих, хто чинить мужньо, згідно зі Словом Божим.

2. Біблійні принципи

Сподіваюся, ви регулярно читаєте Біблію. Це єдине джерело повністю правдивої інформації в сучасному брехливому світі. Це велике джерело принципів, які завжди допомагали людям бути кращими й приводили їх до щасливого життя. Також, Слово Боже заохочує нас бути мужніми.

Мужність у небезпеці та труднощах

«Пильнуйте, стійте у вірі, будьте мужні, будьте міцні, хай з любов'ю все робиться в вас!» (1 Кор. 16:13-14)

Складні обставини життя виявляють, яка людина насправді, який її внутрішній стан і світогляд. Для того щоб залишатися на християнських позиціях у будь-яких обставинах життя, необхідна мужність. Потрапивши в скруту, намагайтеся дивитися на два-три кроки вперед, бо сприймати обставини з позиції факту, який щойно відбувся, — це образитись на Бога й на всіх, хто ці обставини спричинив.

Бувши дияконом церкви, я розносив хворим людям по домах хліб і вино для здійснення Заповіді Господньої. Серед тих людей була бабуся, яка не могла ходити з 18 років. Я запитав, чи не ображена вона на Бога за таке життя? Вона дістала з тумбочки фотографії зі свого вісімнадцятиліття. Це була дуже красива дівчина. Її слова мене приємно вразили: «Якби я не стала інвалідом, мене, можливо, чекало б пекло. Тому я вдячна Господу, що Він зберіг мене для вічності саме в такий спосіб».

Мужність у складних обставинах — це холодна голова й спокійна реакція. Інакше буде дуже багато поганих дій і наслідків, що тільки ускладнять ситуацію. Учімося чинити мужньо в простіших обставинах, щоб набуті стійкості для серйозніших випробувань.

Мужність у слідуванні за Христом

«Але в цьому всьому ми перемагаємо Тим, Хто нас полюбив. Бо я пересвідчився, що ні смерть, ні життя, ні Ангели, ні влади, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні вишина, ні глибина, ані інше яке створіння не зможе відлучити нас від любові Божої, яка в Христі Ісусі, Господі нашім!» (Рим. 8:37-39)

Істинна віра в Ісуса Христа перевіряється складними ситуаціями. Хоча «теологія процвітання» учить, що складні ситуації трапляються лише в житті людей, які мають малу віру. Писання ж стверджує, що можна випробувати лише ту віру, яка є. Бог ніколи не випробовує віри, якої немає. Чим більша віра в людини, тим більші випробування прийдуть у її життя.

Мужньо чинити в часи випробувань зможе лише та людина, яка має велику віру. Що б не відбувалося в її житті, така людина буде дякувати й славити Бога. Павла й Силу кинули до в'язниці, бо вони проповідували Слово Боже. Напередодні їх добряче побили. Усі, хто перебував у в'язниці, здивовані, що ці люди після таких подій співають і прославляють Бога. Це мужній учинок, унаслідок якого начальник в'язниці й увесь його дім увірували в Ісуса Христа.

Ніколи не підводьте Бога, якщо вас підвели люди. Нам дуже хочеться відповісти злом на зло, а це для нас поразка. Ми не можемо діяти диявольськими методами навіть тоді, коли нас несправедливо переслідують за віру. Коли ми діємо Божими методами, Бог починає за нас заступатися й вирішує ситуацію, як вважає за потрібне.

Мужньо проповідувати Слово Боже

«Тоді Павло та Варнава мужньо промовили: „До вас перших потрібно було говорити Слово Боже; та коли ви його відкидаєте, а себе вважаєте за недостойних вічного життя, то ось до поган ми звертаємось“» (Дії 13:46)

Чому ледь не в кожній компанії можна розказати ту чи іншу непристойну історію чи анекдот, але в дуже багатьох компаніях і, зокрема в школі, не годиться говорити про Біблію? І це відбувається в країні, де президент держави дає клятву, кладучи руку на Слово Боже. Людина, яка соромиться Писання, соромиться Христа, а це означає, що в неї немає живої віри. У моєму будинку живе заслужена вчителька України. У часи комунізму вона вчила дітей молитви «Отче наш» на уроках російської мови. Досі на день народження її відвідує дуже багато її колишніх учнів.

Підтримувати тих, хто говорить правду, — це теж не проста справа в сьогоднішній час. Ми маємо бути мужніми людьми, які відстоюють правду й стають на бік тих, хто говорить і чинить справедливо.

Проповідування Слова Божого з мужністю потребує багато любові. Страх паралізує мужність, а любов додає мужності, сміливості й упевненості.

Увага, сконцентрована на Христі

«І лева, і ведмедя побивав твій раб. І цей необрізаний филистимлянин буде, як один із них, бо він зневажив полки Живого Бога! І сказав Давид: „Господь, що врятував мене з лапи лева та з лапи ведмедя, Він урятує мене з руки цього филистимлянина“. І сказав Саул: „Іди, і нехай Господь буде з тобою!“» (1 Сам. 17:36-37)

Сорок днів велетень Голіят, воїн филистимського війська, виходив і, лякаючи одним тільки своїм виглядом, пропонував ізраїльському війську виставити когось із ним на двобій. Із кожним днем усе більший і більший страх огортав серця воїнів ізраїльської армії. Так тривало до приходу юнака Давида. Він стривожився тим, що цей филистимлянин-ідолопоклонник ображає живого Бога. У нього виникло бажання побитися з ним в ім'я Боже. І Бог дав йому можливість перемогти Голіята камінцем із праці. Усе відбулося завдяки тому, що Давидів погляд був сконцентрований на Господі, а не на велетні.

Для того щоб чинити мужньо й по вірі в кожній життєвій ситуації, необхідно скеровувати свій погляд на Ісуса Христа й на ті вчинки, які робив Він. Якщо віри недостатньо, то розпочинайте згадувати, як Бог уже допомагав вам раніше. Подібним чином робив Давид, згадуючи, як Бог допомагав йому перемогти лева й ведмедя. Ці спогади надихнули на віру, що Бог допоможе і з Голіятом.

Мужність у виконанні Слова Божого

«Тільки будь дуже сильний та відважний, щоб додержувати чинити за всім тим Законом, що наказав був тобі Мойсей, Мій раб, не відхилюючись від нього ні праворуч, ні ліворуч, щоб частило тобі в усьому, де ти будеш ходити» (Іс. Нав. 1:7)

Якщо людина боїться помилитися, або поламати новий предмет, який вона придбала, тоді потрібно взяти інструкцію й усе зробити згідно з нею. Якщо станеться поломка, винними будуть ті, хто склали інструкцію. Бог залишив людині Своє Слово: нам потрібно чинити так, як там написано. Тоді ваше життя відповідатиме Божій інструкції. Диявол через людей буде всілякими способами вам перешкоджати, а тому потрібна мужність, щоб чинити правильно.

Ми повинні вибрати жити за принципом: догоджати Богові, а не людям. Тоді ми зможемо мужньо виконувати все, що написано в Слові Божому. Багато людей говорили Давиду, що він утратив глузд, але це його не зупинило, бо він догоджав Богові.

Ще одне, що допоможе нам мужньо виконувати Писання, — це знання самого Писання. У ньому написано, що Бог від нас очікує. Знання Божої волі дає мужність людині чинити правильно в усіх життєвих обставинах і ситуаціях. Вивчаймо Біблію, щоб знати Божу волю стосовно свого життя.

Сьогодні дуже мало мужніх людей, а особливо тих, хто може визнавати свої провини й помилки, і тих, хто сміливо вказує на прогріхи інших, але з любов'ю. Таких людей зазвичай не люблять. Одного християнина запитали: «Хто або що дає тобі сили й сміливість визнавати свої провини, а також відкрито докоряти інших?» Відповідь була дуже простою: «Сили дає Христос, тому що Він хоче, щоб ми саме так і чинили».

Нехай Бог допоможе нам у наслідуванні Ісуса. 🙏

Любомир Турчак,
директор Рівненського
біблійного інституту, пастор
церкви ЄХБ «Благодать», м. Рівне

Твоя країна — ЦЕ ТВОЯ НЕНЬКА

Усі ми, за словами Ліни Костенко, у дитинстві відкриваємо материк, котрий назветься потім — Батьківщина.

Рідна земля. Батьківщина. Патріотизм. Ці слова для нас, українців, отримали нове прочитання в часи Революції Гідності. Вони відгукуються боєм у наших серцях, а то й зростаючою міццю духу в неспокійному сьогодні. Ці слова нас об'єднали, згуртували, адже Бог дав нам нашу землю, і, як сказав Тарас Шевченко, «нема на світі України, немає другого Дніпра».

Сьогоднішня наша співрозмовниця — Марина Орешнік, волонтерка, психолог, педагог.

— Марино, розпочнемо нашу розмову з питань-резюме: які у вас сім'я, освіта, професія. Якою була дорога до Бога?

— Я заміжня, маю двох чудових діточок: донечка Маргоша (10 років) і синочок Тимофій (4 роки). За освітою я вчитель історії України, все-світньої історії та правознавства. Два роки працювала в Київській школі з поглибленим вивченням іноземних мов, викладала з 5 по 11 клас. До Бога прийшла, бо була велика потреба й пошук виходу: моя старша сестра була наркозалежна. Допомогу знайшли лише в церкві, через реабілітаційний центр. Я і мама покались і відмолили сестру. Тепер я директор християнського реабілітаційного центру для нарко- та алкозалежних у м. Біла Церква. Мій чоловік, Сергій, пастор церкви «Нове покоління», єпископ в об'єднанні церков «Нове покоління» в Київській обл.

— Ви співпрацюєте з 1-м Батальйоном українських капеланів¹, який

перебуває поруч із нашими воїнами в зоні АТО. Із Вашого досвіду спілкування з солдатами та капеланами: які найрадісніші та найтрагічніші хвилини Ви переживали?

— З батальйоном співпрацюю майже від самого заснування, спочатку починала як волонтер, збирала кошти на придбання речей для військових, адже в серпні 2014 р. ще не було державного забезпечення ЗСУ. Перша моя допомога була для артилеристів: 25 штук розгрук на бронжилети, і вже пізніше саме до цих хлопців я вперше з Русланом Росом (комбат 1-го Українського батальйону військових капеланів) поїхала в зону АТО. Згодом я пройшла курси підготовки з тактичної медицини (організовував Батальйон капеланів), відтак їздила вже як санінструктор, учила військових, як надавати першу медичну допомогу. Потому закінчила курси Френка П'юселіка² для запобігання посттравматичного стресу. Найрадісніші моменти: коли спілкуєшся з військовими по телефону, а тоді приїжджаєш до них — їхня радість — це і є найрадісніший моменти!!!

А найтрагічніше, коли дізнаєшся про загибель знайомих військових, трагічно, коли бачиш, як змінюється погляд у капеланів. У капеланів також буває яскраво виражений посттравматичний синдром.

— На Вашу думку, що таке патріотизм? Чи погоджуєтесь Ви із фразою «християнин — патріот України»? Чи впливає християнська віра на любов до своєї країни?

— Патріотизм, у моєму розумінні, це любов до своєї землі, така сама любов, як у дітей до батьків. Батьківщину не вибирають, як і батьків! Але люблять її так, як і тих, хто дав тобі життя! Християни — так, це патріоти, бо це люди, які живуть за принципами Божими, а тому шанують свою країну, бо одна із заповідей — шануй батька і матір свою. Твоя країна — це твоя ненька, матір і батько!

¹ У грудні 2014 р. Міністерство юстиції України зареєструвало громадську організацію «Перший Український батальйон військових капеланів». Міністерство оборони України затвердило Положення про службу військового духовенства в Збройних Силах України (Наказ № 40 від 27 січня 2015 р.), яке визначає, що «основним призначенням військового священика (капелана) є релігійна опіка особового складу Збройних Сил України та членів їхніх сімей із метою заохочення, поглиблення релігійного життя, сприяння укріпленню позитивних якостей характеру та моральних цінностей».

Відповідно до Положення, військовим священиком (капеланом) може бути громадянин України, який відповідає таким вимогам: є священнослужителем релігійної організації, представленої в Раді у справах душпастирської опіки при Міноборони України; має не менш як 3 роки досвіду діяльності священнослужителя; рекомендований керівником релігійної організації для здійснення служіння серед особового складу Збройних Сил України; успішно пройшов навчання основ військової справи, військово-гуманітарної та військово-психологічної підготовки та отримав відповідний документ; має духовну освіту; володіє державною мовою; визнає Кодекс військового священика (капелана). [Міноборони розпочало створення капеланської служби у Збройних Силах України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: zik.ua/ua/news/2015/02/04/minoborony_rozpochalo_stvorennya_kapelanskoj_sluzhby_u_zsu_561456].

² У квітні 2015 р. команда священиків, психологів і волонтерів (понад 70 представників різних християнських церков України) пройшла курси щодо лікування посттравматичної стресової реакції (ПТСР) під керівництвом Френка П'юселіка. Роз'їхавшись у свої області та парафії, вони зможуть надавати грамотну психологічну підтримку учасникам АТО, пораненим, біженцям та іншим людям, які постраждали під час трагічних подій на сході України.

— Як присутність капелана впливає на вояків? Як самі капелани переживають будні своєї роботи?

— У силу свого служіння я спостерігаю не лише за роботою капеланів, але й за хлопцями, з якими капелани працюють. Скажу одне, на війні невіруючих немає! Вірять у Бога всі... Капеланська служба дуже допомагає психологічно й духовно багатьом військовослужбовцям, адже люди були не готові до війни, багато хто не готовий бути на фронті, у багатьох безліч запитань, на які ні держава, ні командири не можуть дати відповідь, а капелани її мають! І ще помітила: у тих частинах, де служать капелани, — найменше 200-х, там, зі слів самих хлопців, найменші матеріальні втрати, і часто Божий захист такий, що, коли поряд розривається снаряд, зрозуміло, люди мали б бути щонайменше важко поранені чи вбиті, утім — усі живі, цілі й лише трохи постраждала техніка! Там, де є капелани, менше «аватарів», тих, хто зловживає спиртним. Хлопці самі просять, щоб із ними були капелани.

Будні капеланів — це присутність на передовій із бійцями. Усі капелани, з якими я знайома, — це люди, які своїм життям показують Христа, допомагають у побуті, готують їжу, а головне — спілкуються з особовим складом і моляться.

— Як Ваші близькі ставляться до Вашої діяльності?

— Ставляться схвально, хоча, звичайно, хвилюються. Сергій сам декілька разів їздив у зону АТО з батальйоном військових капеланів, підтримує все, що я роблю.

— Як би Ви порадили вчителю християнської етики й, зрештою, вчителям-християнам виховувати дітей та молодь у дусі патріотизму, зважаючи на біблійні принципи та ситуацію в нашій країні (АТО)?

— Знаю точно, що не має нічого кращого, ніж власний приклад!

*Побудь, мій Боже, отут, зі мною,
У цьому полі, у розпал бою.
Серед руїни і серед краху
Не дай пізнати глибини страху.
Не дай упасти в зневіру й розпач
І податимам розділитись врозтіч.
Побудь, мій Боже, отут, між нами,
Душею батька, сльозою мами,
Сестри любов'ю, брата плечима,
Чеканням милої, її очима.
Побудь мій Боже, отут, зі мною,
Посеред світу, посеред болю.
Храни від смерті, від кулі вражої.
Будь мені, Боже, вартюю, стражею.
Я тіло й душу Тобі офірую.
Побудь, мій Боже, зі мною! Вірую!*

Ця молитва була розміщена на одному з блок-постів ЗСУ й торкала серця навіть найстійкіших атеїстів.

Якщо ти християнин, то не слова, а твоя поведінка й практичне життя повинні показувати Бога, якщо ти патріот, то й учинки повинні бути патріотичні, а саме: не даєш і не береш хабарів, з любов'ю ставишся до кожної дитини, не розділяючи на «подобається» чи ні, розумний чи ні, заможні батьки чи бідні; увічливий, охайний, прагнеш допомагати іншим, шануєш старших тощо. Важливою є любов до рідної мови: я сама російськомовна, але вдома з дітьми розмовляю лише українською, тому що мова — це як молоко матері,

з нею всотуються в дитину цінності рідної землі.

— Насамкінець: чим учителі християнської етики і їхні вихованці можуть допомогти Батальйону капеланів? Якої допомоги Ви очікуєте?

— Перш за все і головна допомога — це молитовна підтримка! І чого ми очікуємо? — За всіх не скажу, але особисто я хотіла б, щоб люди були вдячні солдатам і капеланам, не забували ті жертви, на які вони йдуть кожен день. Бажано, щоб ця вдячність проявлялась у повсякденному житті: не боятися говорити військовим слова вдячності на вулиці, у соцмережах, можливо, якісь флешмоби на підтримку капеланів. 🙏

Розмовляла
Світлана
Філіпчук

Головні аспекти єдності НАУКИ І РЕЛІГІЇ

Аналіз сучасної соціокультурної ситуації дозволяє стверджувати, що нині наука й релігія як форми суспільної свідомості починають інтегруватися, найбільш переконливим свідченням чого є фундаментальна праця «*Ми віруємо*» (1996 р.), авторами якої є колектив провідних науковців США (серед них — 24 лауреати Нобелівських премій з біології, хімії і фізики). У книзі, яка стала бестселером, науковці Сполучених Штатів Америки проголосили свою віру у Творця світу та заявили, що на підставі сучасних наукових даних виявлена гармонійна впорядкованість та узгодженість у будові людини та Всесвіту.

Як писав Тейяр де Шарден, «...Бог не відкривається нам всюди як універсальне середовище лише тому, що Він є крайня точка, у якій сходяться всі реальності» [2]. На думку М. Шелера, взаємовідношення між релігією та наукою не є відношеннями послідовності або випередження в часі, а є одночасним співіснуванням різних форм знання. У Гегеля в фіналі руху Абсолютної Ідеї філософія зливається з теологією, розум — із релігією, а істина — з одкровенням.

Отже, релігійна й наукова свідомість у цілому узгоджуються, коли розглядають абсолютні аспекти матерії. Наведено декілька положень, які свідчать про те, що релігія та наука останнім часом певним чином зближуються.

Феномен Спостерігача

Ідея Вищої Реальності як Творця Всесвіту знаходить відображення у відомому науковому експерименті, який виявляє феномен (парадокс) *Спостерігача*. Цей парадокс, зафіксований у середині ХХ ст. (вперше — у 1961 р. Клаусом Йенсоном), наочно реалізується в експерименті з інтерференції/дифракції електронного пучка на двох щілинах: якщо спрямувати на мішень, у якій є два отвори, потік одиночних електронів і фіксувати процес їх проходження через мішень на фотопластинці, розташованій за мішенню, то на останній буде спостерігатися звичайна хвильова інтерференційна картина, яка свідчить про те, що електрони — це хвилі (рис. 1).

Однак коли між мішенню й фіксуючою фотопластинкою поставити детектори, що визначають, через який із двох отворів пройшов електрон, реєструючи, таким чином, їх проходження через отвори, то в такому разі завжди буде спрацьовувати тільки один із детекторів і картина починає відрізнятися від інтерференційної, тобто вона стає такою, коли електрон починає виявляти себе виключно як частка (корпускула). Більш того, якщо один із детекторів прибрати й не фіксувати проходження електрона, інтерференційна картина на екрані все одно зникає, коли електрон виявляє себе як частка. Тобто тут важливим виявляється сам факт спостереження за подією, яка відбувається (рис. 2).

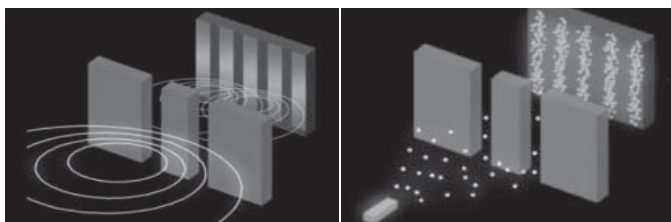

Рис. 1. Електрон – хвиля

Рис. 2. Електрон – корпускула

Таким чином, наявність фіксуючого детектора приводить до того, що хвильова функція електрона колапсує, і електрон починає себе поводити як частка.

Оскільки електрон (фотон) може проявляти властивості хвилі або частинки (корпускулярно-хвильовий парадокс), то в результаті простого факту спостереження хвиля зникає й перетворюється на частки. Якщо не вести спостереження, то на фотопaperі проявляється слід хвилі.

Як показали експерименти, чинник *Спостерігача* також може впливати й на процес розпаду нестабільних часток. Так, було виявлено, що на фундаментальному квантовому рівні *матерія реагує на увагу людини, а остання, таким чином, постає ініціатором реальності*.

Зазначені експерименти (як і інші подібні експерименти в багатьох предметних галузях сучасної науки) дивовижні не тільки тим, що вони докорінним чином переорієнтують сучасну наукову парадигму, змінюючи *матеріалістичний примат* («матерія первинна, свідомість вторинна», «матерія — єдина реальність, дана нам у наших відчуттях») на ідеалістичний примат («свідомість первинна, матерія вторинна», «свідомість — єдина реальність, яка ініціює появу матерії»).

Модель Всесвіту, у якому людина є активним співучасником всіх подій, виходить зі старої ідеї суб'єктивного ідеалізму Берклі та Юма: існувати — значить бути сприйманим. У рамках такого підходу робиться висновок про те, що «спостерігач-співучасник» дає світові можливість стати дійсністю.

Дивовижність наведених експериментів полягає, перш за все, у тому, що вони жодним чином не змінюють загальноприйнятну матеріалістичну установку сучасної класичної науки і, що головне, сучасної освіти, яка в цілому є матеріалістичною, оскільки має формувати в учнів «науковий світогляд», тобто світогляд класичної науки, не звертаючи уваги на утвердження нової *постнекласичної наукової парадигми*, що позначається на докорінному зрушенні суспільної рефлексії і суспільної свідомості від субстратно-речовинної, *суб'єкт-об'єктної до субстанціонально-польової, резонансної суб'єкт-суб'єктної парадигми пізнання, від дискретно-атомарно-фрагментарного до цілісно-континуального світосприйняття, світобачення, світорозуміння*.

Ігнорування традиційною наукою та освітою нової постнекласичної парадигми полягає в глобальному чиннику соціального впливу, який конструє й наполегливо підтримує установку матеріалістичності світу, тобто його речовинності, дискретності, атомарності, суб'єкт-об'єктності. Це, в свою чергу, призводить до трагічних проблем на сучасному цивілізаційному ландшафті людства.

Виходячи з наведених вище матеріалів, можна говорити про принципові аспекти реальності: *свідомість і матерію*. Остання, у свою чергу, розпадається на два аспекти — континуально-польовий (потенційно-можливий) і дискретно-речовий (актуально-дійсний). Як засвідчують експерименти, присутність свідомості (*Спостерігача*) приводить до «схлопування хвильової функції» (континуально-польового, тобто потенційно-можливого, прихованого аспекту реальності) і, як наслідок, до актуалізації дискретно-речовинного аспекту. Поза свідомості реальність перебуває в прихованій

невиявленій континуально-польовій формі, яка має бути «пробудженою» свідомістю *Спостерігача*.

Таким чином, дискретно-речовинний аспект реальності органічним чином інтегрований у сферу свідомості (коли свідомість та матерія суть одне) та реалізує *структурно-системну парадигму організації реальності*. Звідси виникає інша фундаментальна парадигма науки, яка полягає в *тотожності (ізоморфності) свідомості й буття, тобто мислення й матерії*.

Двошаровість буття

Священне Писання відкривається словами: «На початку Бог створив небо і землю». Під «землею» тут розуміємо видимий матеріальний світ; під «небом» — світ невидимий, духовний. Таким чином, християнське Одкровення починається з повідомлення про двошаровість буття. Наука раніше заперечувала цю двошаровість, стверджуючи, що світ складається з однієї матерії. Проте після відкриття феноменів квантової фізики вчені дійшли висновку, що «невидима» реальність усе ж існує. Вона ввійшла в сучасну фізичну теорію під найменуванням «пси-функцій», що не спостерігаються, але керують існуванням усіх видимих об'єктів.

«Дещо» з «нічого»

Християнське вчення стверджує, що суще створено Богом із «нічого» (2 Макк. 7:26)¹, з «невидимого» (Євр. 11:3) шляхом розщеплення (дихотомічного розділення) його на світло й темряву, тобто на дещо негативне та позитивне. Урешті-решт, протилежності взаємокомпенсуються й відновлюють стан початкової єдності, «блудний син» повертається в «батьківське лоно».

Сучасна космологія інтерпретує процес породження Всесвіту приблизно в такій же формі, коли стверджує, що він виник унаслідок «вибуху» із симетричної «праречовини» (фундаментальної вакуумної симетрії, сингулярного стану матерії тощо) шляхом її розщеплення на речовинну та польову складові. Як вважає Г. І. Наан, народження Всесвіту є процесом розщеплення «ніщо» на «дещо» та «антидещо» (надлишкову та дефіцитну сутності, «плюс» та «мінус»), що призводить до актуалізації всіх відомих фізичних феноменів.

Антропний принцип

Існує християнська сентенція, відповідно до якої «Бог створив світ для того, щоб увінчати його людиною». Це положення підтверджується так званим «антропним принципом» (антропним космологічним постулатом), що фіксує націленість усіх фізичних констант на появу біологічних полімерів — білків і нуклеїнових кислот, без яких не могло б виникнути життя, а значить, і людини. Отже, антропний космологічний постулат стверджує, що людина актуалізована в дуже вузьких онтологічних (фізичних) межах Всесвіту, що є немов би створеним задля людини і який вписується в геоцентричну систему Птолемея, котра базується на уявленні про Землю як центр світобудови. По-іншому це називається «добре настроєним Усесвітом». Чи, як писав Лейбніц, «ми живемо в найкращому з усіх можливих світів».

Істина нескінченна

Наука починає ставати однодумницею релігії не тільки в космології й антропології, але й гносеології (теорії пізнання). Років сто тому вчені дотримувалися в цій сфері діаметрально протилежних поглядів: вони були переконані, що пізнавальні можливості розуму нескінченні, що

логіко-математичними засобами можна докопатися до будь-якої істини. Але серія так званих «негативних» теорем, а також парадоксів математичної теорії множин на завжди поховала ці уявлення. Виявляється, що повнота істини може міститися лише в нескінченній мовній системі, а оскільки людина конечна, вона цієї повноти вмістити принципово не може.

Принципова подібність природничого та містичного знання про світ

Ф. Капра, автор «*Дао фізики*» (1994), досліджуючи паралелі між природничим (що вивчає мікросвіт) та містичним знаннями, дійшов висновків про принциповий збіг цих двох протилежних видів відображення світу та опанування ним. Наведемо деякі з цих паралелей.

По-перше, це паралель між структурою наукового експерименту, який констатує принципову єдність суб'єкта й об'єкта експерименту (що проявляється в парадоксі експериментальної фізики, коли експериментатор не може не впливати на предмет, який він досліджує, при цьому цей предмет утрачає свою первинну «незайманість», а тому неможливо говорити про світ як такий, що існує об'єктивно й не залежить від нашої свідомості), і містичного переживання, у якому суб'єкт зливається з об'єктом [1, с. 31; 3].

По-друге, це й принципова невизначеність результатів як містичного досвіду, так і наукового експерименту у сфері мікросвіту, оскільки як у першому, так і в другому випадку принципово неможливо «одягнути» даний досвід у абстрактно-теоретичний, знаково-вербальний одяг.

По-третє, як містичний, так і науковий експериментальний досвід виявляється парадоксальним у світлі звичайних класичних уявлень. По-четверте, картина світу, яку малює світогляд містика та вченого-ядерника, принципово подібні [1, с. 71], тобто світ як у першому, так і в другому випадку постає як єдиний інтегральний комплекс [4], «нерозчленоване ціле, частини якого переплітаються й зливаються одна з одною, і жодна з них не є фундаментальнішою від інших, таким чином, властивості однієї частини визначаються властивостями всіх інших» [1, с. 266].

Як пише Ф. Капра, дослідження світу під кутом зору нової наукової парадигми Д. Бона, Ст. Грофа, В. П. Казначєєва, Ф. Капри, І. Прігожина, К. Прибрама, Ф. Чу, Р. Шелдрейка, А. Янга та ін. створює ситуацію, коли західна наука наближається до зсуву парадигми, який змінить наші поняття про реальність та людську природу, перекине міст через пролом між стародавньою мудрістю та сучасною наукою, примирить східну духовність із західним догматизмом.

Таким чином, важливим аспектом нової парадигми вважається органічна вписаність містичного мислення у філософські підстави теорій сучасної науки [4, с. 210-220].

Олександр Вознюк,

д-р пед. н., доцент Житомирського державного ун-ту ім. Івана Франка

Джерела

1. Капра Ф. Дао фізики [Текст] / Ф. Капра. — СПб.: Оріс, 1994. — 304 с.
2. Шарден П. Т. Феномен человека [Текст] / Пьер Тейяр де Шарден. — М.: Наука, 1987. — 240 с.
3. Флоренский П. А. Столп и утверждение истины. Опыт православной теодицеи в 12 письмах [Текст] / П. А. Флоренский. — М.: Путь, 1914. — 812 с.
4. Цехмистро И. 3. Поиски квантовой концепции физических оснований сознания [Текст] / И. 3. Цехмистро. — Харьков: Вища школа, 1981. — 176 с.

¹ Второканонічна книга Старого Завіту.

ВИХОВАННЯ ХАРАКТЕРУ

7-8 жовтня 2015 р. у м. Києві в Навчально-науковому інституті менеджменту та психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України відбувся міжнародний науково-практичний семінар-тренінг «Виховання характеру». Захід за участю магістрів зі спеціалізації «Християнська педагогіка у вищій школі» було організовано за сприяння Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія».

Організатори семінару зустрілися з ректором УМО НАПН України Віктором Олійником, президентом Східноєвропейської місії Бобом Бьорні, віце-президентом Східноєвропейської місії у Східній Європі Бартошем Рибінські, обмінялися подяками й сертифікатами, домовилися про співпрацю на майбутнє.

На початку зустрічі плідної творчої роботи всім учасникам семінару побажали проректор УМО НАПН України, кандидат педагогічних наук Микола Кириченко, головний спеціаліст Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України Раїса Євтушенко, заступник голови Громадської Ради при МОН з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями Юрій Решетников, директор програми «Характер для дітей» Чарльз Ландрет і директор ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія» Дар'я Новікова.

Багато зусиль для проведення та організації заходу долучала Ірина Сіданіч — доктор педагогічних наук, професор кафедри управління навчальним закладом та педагогіки вищої школи ІМП ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Семінар-тренінг проводили гості із Даласа, штат Техас (США): заступник директора програми «Character International», доктор психологічних наук Джон Д. Кук та сертифікований тренер, магістр психології Девід Ф. Глісон.

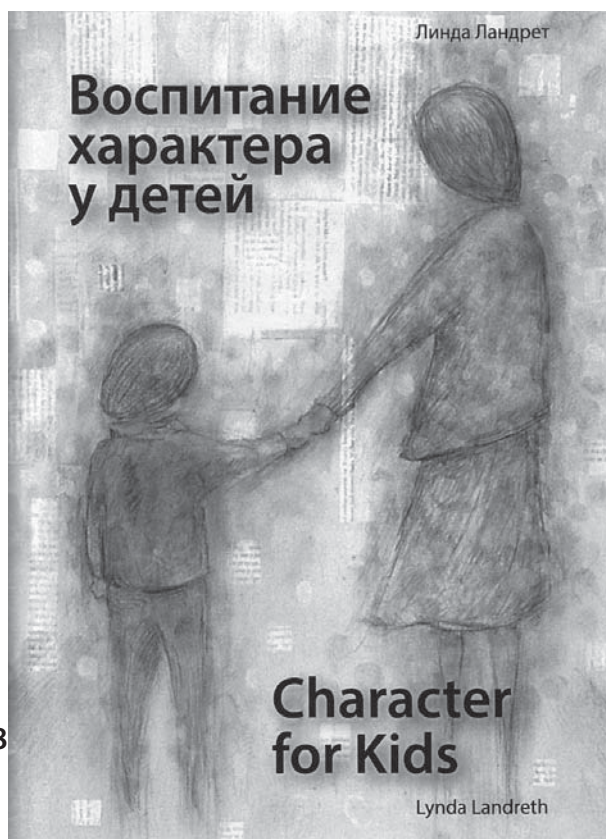
Базовий семінар мав на меті показати важливість формування у дітей характеру, який базується на християнській основі. «Характер — це те, хто ми є! Це якості, які відрізняють одну особистість від іншої, які проявляються в тому, як ми будемо стосунки з людьми», — наголошували автори навчальної програми, яку запропонували слухачам керівники проекту.

Тренери розкрили актуальність проблеми, яка сьогодні постає перед суспільством у вихованні дітей, — формування цінностей, моральних якостей та характеру. Вони акцентували, що ми відповідальні за покоління, яке йде за нами, тому що «діти вчать того, що вони бачать у своєму житті». І, на думку авторів програми, «якщо ми будемо своїм прикладом демонструвати високі моральні цінності, наш характер також змінюватиметься».

Чесність, надійність, повага, відповідальність, сміливість, турбота, справедливість та надія — про всі ці якості нам неодноразово нагадують і біблійні тексти. Сам Ісус Христос є взірцем прояву досконалого характеру. І ми знаємо, що без Його допомоги нам не вдасться змінити нашу сутність, яка пронизана гріхом. Лише після духовного народження — «народження згори», у нас з'являється можливість не лише змінитися самим, але й добре вплинути на оточуючих, указуючи їм шлях до змін. Отже, формування характеру повинно починатися з пошуку Бога. Тому найголовніше завдання педагога полягає в тому, щоб указати дитині шлях до Христа, який приведе до спасіння.

Семінар-тренінг відбувся протягом двох днів. Процес навчання включав ігри, зокрема рольові, перегляд відеокліпу з подальшим обговоренням та інші види діяльності.

Тетяна Мартишина,
соціальний педагог,
м. Южне, Одеська обл.

Алла Кухарчук, голова Херсонської обласної громадської організації «Асоціація вчителів християнської етики», м. Скадовськ

Дуже приємно відчувати в тренерах народжених згори християн. Для мене це дійсно важливо. Дуже сподобався Джон. Вразила його манера подачі матеріалу. Вони з Девідом дуже гармонійно доповнюють один одного. Я щаслива, що в мене була нагода приділити час цьому семінару. В цьому році я працюю з одинадцятикласниками. Із двох запропонованих мною напрямків роботи на цей навчальний рік учні обрали напрям «Будую себе. Як створити свою особистість?». І ось саме ці матеріали з семінару я відразу використовуватиму у своїй роботі зі шкільною молоддю.

Ангеліна Давидова, голова молодіжної організації «Перспектива плюс», м. Київ

Я вражена! Тренери викладають настільки витончено й просто! На цьому семінарі зустрілися люди з різних міст і регіонів України, об'єднані однією метою — турботою про щасливе майбутнє наших дітей. Приємно бути в такій компанії. Отримані тут знання будуть корисні нашій загальній суспільній роботі. Вони посприяють побудові збалансованої системи цінностей дітей та молоді.

Микола Сюрвачик, проректор інституту післядипломної освіти, м. Житомир

Чесно кажучи, вражений змістом семінару-тренінгу. Я передбачав семінар на релігійну тематику, а вийшло все дуже класно. Ті вкраплення та ілюстрації з Біблії, які використовують тренери, дуже гарно лягають в контекст питань, що розглядаються. Як проректор інституту, відкрив для себе величезний пласт матеріалу, який буду використовувати в роботі з учителями та класними керівниками. Сподіваюсь, що найближчим часом серія подібних семінарів пройде на базі нашого Житомирського інституту післядипломної освіти. Бо це дійсно корисний матеріал. Сьогодні вчителі в школі потребують допомоги в практичній роботі з учнями. Дякую!

Надія Доля, відповідальний редактор педагогічного часопису «Слово вчителю», м. Рівне

Я побачила тут багатьох людей, з якими давно співпрацюю в часописі «Слово вчителю». Це приємно. Нам дуже пощастило із погодою — надворі тепло, і в аудиторії дуже тепла атмосфера. Наскільки я розумію, це лише вступний, базовий семінар, тому цікаво, що буде далі.

Дар'я Новікова, директор Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія»

Мені не вперше доводиться співпрацювати з командою «Character International». Ми добре знайомі з Ліндою Ландрет, авторкою програми «Характер для дітей». Кожен, кому пощастило працювати з нею, може засвідчити, яка цікава вона людина, як талановито вміє будувати стосунки з дітьми й дорослими. Нещодавно ми видали нову книгу Лінди Ландрет «Виховувати правильно», яку пропонуємо широкому колу читачів.

Як директор осередку Східноєвропейської місії в Україні, можу сказати, що ми завжди з радістю підтримуємо ініціативи щодо духовно-морального виховання в нашій країні. Так, Біблії та інша література Східноєвропейської місії вже багато років безкоштовно надаються всім бажаючим. Презентація в Києві команди тренінг центру «Character International» — це ще один із можливих волонтерських напрямків діяльності нашої організації. Християни зі Сполучених

Штатів Америки та Європи роблять усе можливе, щоб для нас в Україні все це було безкоштовно. Люди вміють працювати й уміють ділитися.

Чарльз Ландрет, президент центру «Character International»

Програму «Характер для дітей» ми розпочали в 1999 р. Протягом цього часу наші команди працювали в різних університетах, з викладачами різних шкіл Східної Європи. Сьогодні в Україні відбуваються дуже важливі процеси духовного відновлення, тож ми готові допомагати освіті, пропонуючи нашу програму. Ми відкриті до співпраці як централізовано, так і на місцях у всіх областях. У нас є такі можливості й необхідні ресурси. Подібні програми розраховані на два-три дні навчання. Вони дають можливість отримати методичне забезпечення та необхідну тренінгову техніку. Ми зацікавлені допомагати розвитку вашої країни. Ми переконані, що майбутнє починається з дітей і доброї освіти. І ми дуже раді можливостям працювати в Україні!

БІБЛІЯ ПРО ЛЮБОВ ДО РІДНОГО НАРОДУ І ЗЕМЛІ

«Улюблені, любімо одне одного, бо любов є від Бога, і кожний, хто любить, народився від Бога і знає Бога. Хто не любить, той не пізнав Бога, бо Бог є любов» (1 Ів. 4:7-8)

Ось і промайнув ще один рік. Яким він був для кожного із нас, для нашої держави? Що ми навчилися, що цінного понесемо в рік прийдешній?

Упевнена, треба знову й знову читати й перечитувати Святе Письмо, аби духовно зростати, вдосконалюватися, відкривати для себе Божі істини та передавати їх тим, хто поряд.

Справа виховання молоді завжди на часі. У всі часи. Тому нехай кожен на своєму місці зробить усе можливе, щоби допомогти молодим людям обрати правильний шлях — шлях до Бога, шлях із Богом!

Отже, як і останні десять років, запрошуємо до участі у Всеукраїнському фестивалі-конкурсі «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування» та Всеукраїнській олімпіаді «Юні знавці Біблії». У 2016 р. ці заходи пройдуть під загальною темою: «Біблія про любов до рідного народу й землі» (до 440-річчя заснування Острозької академії — колиски Острозької Біблії).

24-25 березня 2016 р. Національний університет «Острозька академія» проводить XI Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування».

До участі запрошуємо вихователів дошкільних закладів, учителів загальноосвітніх шкіл, викладачів професійно-технічних і вищих навчальних закладів України, які викладають предмети духовно-морального спрямування, а саме: «Етика», «Основи християнської етики», «Християнська етика в українській культурі», «Етика: духовні засади», «Людина і світ», «Людина і суспільство» тощо.

Фестиваль-конкурс «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування» має на меті привернути увагу українського суспільства до вихователя, учителя, викладача, який викладає предмети духовно-морального спрямування, сприяти його професійному становленню, обміну досвідом, зростанню професійної майстерності.

Під час фестивалю-конкурсу педагогам буде запропоновано тести на знання Біблії відповідно до навчальної програми загальноосвітньої школи й актуальні проблемні життєві ситуації на духовно-моральну тематику. Традиційно конкурсанти готують усну презентацію фрагмента уроку.

IX Всеукраїнська олімпіада «Юні знавці Біблії» буде проведена в три етапи:

22 квітня 2016 р. — для учнів 9-11 класів загальноосвітніх шкіл, учнів професійно-технічних училищ та студентів ВНЗ України;

13 травня 2016 р. — для учнів 5-8 класів загальноосвітніх шкіл України;

3 червня 2016 р. — для дітей дошкільного віку та учнів 1-4 класів загальноосвітніх шкіл України.

Метою олімпіади «Юні знавці Біблії» є підвищення інтересу школярів та студентів до Біблії, виховання духовно багатої, національно свідомої особистості, залучення учнів до вивчення курсів духовно-морального спрямування.

Конкурсні випробування, що запропоновані дітям, — це завдання різного рівня складності, залежно від віку учасників.

Наймолодшим учасникам, дошкільнятам та учням 1-4 класів, запропоновано виконати вдома творчу роботу (аплікація, малюнок тощо) на тему «Любов, співчуття, доброта, милосердя тощо до людей, до рідної землі на сторінках Біблії», а під час олімпіади представити її, усно описати зображену біблійну історію та пов'язати з роздумами над текстом із Біблії: «...все, що тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, так чиніть їм і ви...» (Мт. 7:12). Також дошкільнята та учні 1-4 класів готують пісні, вірші, гру на музичному інструменті, що прославляють Бога.

Учні 5-6 класів виконують вдома дослідження Святого Письма на тему: «Багатогранність любові до людей». Епіграфом до нього пропонуємо текст із Євангелії: «...Любіть один одного! Як Я полюбив вас, щоб і ви любили так один одного» (Ів. 13:34). Учні 7-8 класів виконують вдома дослідження Святого Письма на тему: «...Кесарева віддайте кесареві, а Боже — Богові!...» (Мк. 12:17). А учні 9-11 класів загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних училищ та студенти вищих навчальних закладів готують дослідження Святого Письма на тему: «Більшої любові ніхто не має за ту, коли хто душу свою кладе за друзів своїх» (Ів. 15:13).

Під час олімпіади учні 5-11 класів та студенти представлятимуть свої дослідження, а також розв'язуватимуть актуальні життєві ситуації на основі вчення Біблії.

Усім учням 3-11 класів та студентам буде запропоновано виконати тест на знання Біблії.

Запрошуємо конкурсантів до участі у зазначених заходах! А також просимо всіх зацікавлених у викладанні предметів духовно-морального спрямування підтримати нас молитовно, матеріально та фінансово. Раді будемо бачити вас у Національному університеті «Острозька академія».

Світлана Власова,
наук. співробітник наук.-досл. лабораторії
християнської етики, психології
та педагогіки НаУ «Острозька академія»

ОСВІТНЯ ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ПРЕДМЕТІВ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

У жовтні 2015 р. у Львові в Українському Католицькому Університеті відбувся круглий стіл на тему: «Питання підготовки, перепідготовки та вдосконалення викладачів предметів духовно-морального спрямування», зорганізований Катехитично-педагогічним інститутом УКУ спільно з представниками Громадської ради з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями при Міністерстві освіти і науки України.

У вітальному слові о. Орест Демко зазначив, що мета зустрічі — висока, вона є кульмінаційною для різних інституцій держави. Адже йдеться про духовно-моральне виховання дітей Української держави. «Це підвалина, на якій можливий діалог різних інституцій у нашій державі. На моє переконання, найперше, важливо вивчити досвід Церкви. Коли говоримо про формування світогляду з високими ідеалами та принципами, то потрібно починати з перших років життя особи. Тому спільним завданням, як держави, так і кожної церковної інституції, є духовно-моральне виховання», — додав він.

Цю думку продовжив п. Юрій Підлісний, викладач УКУ, заступник голови Львівської облдержадміністрації з гуманітарних питань. Він зауважив, що така зустріч відбувається на тлі новітніх викликів, які постали не лише в Україні, а й у світі. «Ідеться про нові переслідування християн. Гостро це відчутно на Близькому Сході. В Україні також готується підґрунтя для іншої форми переслідування християн», — повідомив він. На його переконання, це стосується неправильного

трактування ст. 35 Конституції України про відокремлення Церкви від держави.

«Поміркуймо про те, яким чином допомогти суспільству мати добрих високодуховних, культурних громадян. Не йдеться про шкільні предмети, які повинні воцерковлювати чи оrelігійнювати людину. Однак спадок християнської культури людина повинна знати й шанувати та робити свій вибір. З боку державної влади потрібно допомогти впровадити відповідні предмети, підготувати підручники та посібники, вишколювати учителів», — сказав п. Юрій.

Участь у круглому столі взяли представники ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Національного університету «Острозька академія», Державного Мелітопольського педагогічного університету, НПУ ім. М. П. Драгоманова, Київської православної богословської академії, Івано-Франківського ОІППО, Сумського ОІППО, Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, колегіуму-інтернату «Знамення», науково-методичного центру Деснянського району м. Києва, ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія» та УКУ.

За результатами зустрічі напрацьовано документ із рекомендаціями щодо освітньої підготовки учителів християнської етики, а також викладання предметів духовно-морального спрямування для представлення в Міністерство освіти і науки України. 📌

ucu.edu.ua/news/28793/

ОРІЄНТИРИ У ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

3-4 листопада 2015 р. в місті Южному, що на Одещині, відбувся науково-практичний семінар «Реалізація стратегії духовно-християнського виховання дітей в державних закладах освіти». Учасники семінару мали нагоду ознайомитись із прикладами інтеграції християнських цінностей у зміст предметів інваріантної складової, що активно впроваджується в авторській школі Миколи Гузика (АШГ), а також із досвідом духовно-морального виховання в дошкільному навчальному закладі «Казка» м. Южного.

У семінарі взяли участь представники Міністерства освіти і науки України,

Національної академії педагогічних наук, Інституту менеджменту і психології ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського, Одеського обласного інституту удосконалення вчителів, ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», а також педагоги з Одеси, Києва, Дніпропетровська, Донецької та Київської областей.

Перший день семінару проходив в авторській школі-комплексі № 3 м. Южного. Її засновник заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України

Микола Гузик зазначив: «Дитина для мене є цілеспрямованим, свідомим творінням Божим. Кожна дитина має свою місію від Бога, яку вона має виконати в своєму житті. Для того щоб дитина була спроможна виконати цю місію, Бог дає задатки таланту. Найважливіше для вчителя — вчасно розпізнати цей талант, навчити, як його розвивати та реалізовувати.

Метою школи є виховання вільної, талановитої та духовно розвиненої людини. Усі зусилля педагогічного колективу спрямовані на створення збагаченого освітнього середовища, що забезпечує особистісно-орієнтовану освіту. У нашому випадку це: загальноосвітня школа,

школа мистецтв, фізкультурно-спортивна школа та коледж, що функціонують в єдиному режимі. Завдяки цьому кожен учень, залежно від нахилів та здібностей, окрім академічних знань має можливість прилучитися до музики, танців, живопису та спорту».

Особливу увагу гостей було звернено на роботу молодшої школи, бо розкриття здібностей та їх розвиток дуже важливі саме в ранньому віці.

Гості були вражені глибоким рівнем зацікавленості школярів навчальним процесом, відкритістю відповідей та творчими знахідками викладачів.

Колективна молитва «Отче наш» традиційно звучить кожного ранку на початку занять і, як камертон, настраює всіх у школі на роботу й навчання.

Дзвінків в школі не існує зовсім — це принципово. Усі знають, що і коли мають робити. Учителі та діти стежать за часом самостійно, усвідомлюючи його цінність.

Уроки складаються з трьох частин: подача матеріалу вчителем, колективне виконання завдання учнями у творчих групах згідно з обраним талантом і захист відпрацьованої теми — презентація.

Приклади й завдання до уроків з різних предметів базуються на біблійних текстах.

Після уроку на перерві всі охочі залучаються до активного відпочинку: співають пісні та проводять веселі забави в супроводі професійних музикантів.

«Ми дуже ретельно працюємо із нашими викладачами. Для того щоб працювати в нашій школі, недостатньо бути академічним викладачем. Треба бути справжнім учителем та вміти багато працювати. Не кожний до цього здатний, бувало й таке, що люди йшли від нас, але завжди дякували на набутий досвід», — сказав на завершення Микола Петрович.

Авторські школи виникають переважно як альтернативна відповідь на гострі потреби суспільства щодо вдосконалення освітньої практики. Докладніше дізнатися про АШГ можна в «Слово вчителю» № 1, 2009 або на сайті журналу: slovovchitelyu.org/journal/nom07/

Заняття з християнської етики для старшого дошкільного віку проводить вихователь-методист ДДНЗ № 4 м. Южного Тетяна Оборіна

formula-uspihu/. В одному з наступних випусків плануємо знову зустрітися з Миколою Гузиком.

У тісній співпраці зі школою № 3 ось уже п'ятнадцять років християнську етику викладають у Юженському ДДНЗ № 4 «Казка». На базі цього дошкільного навчального закладу і проходив другий день семінару.

Колективом закладу, на чолі з його завідувачкою Вірою Сучок, розроблено й впроваджено в практику програму з духовно-морального виховання для всіх вікових груп з використанням доступних дітям норм і правил християнської етики. У посібнику вміщено по 36 занять для молодшого, середнього та старшого дошкільного віку. Матеріал презентовано відповідно до освітніх ліній Базового компонента дошкільної освіти — визначено тему заняття і провідні завдання. Конспекти опубліковано в розроблених навчально-методичних посібниках «Духовно-моральне виховання дітей молодшого дошкільного віку засобами християнської етики», «Основи християнської моралі та поведінки», «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на основі християнського віровчення». Вихователі можуть самостійно наповнювати змістом кожну із запропонованих тем занять завдяки

матеріалам «Хрестоматії з духовно-морального виховання дошкільників». Посібники видано за редакцією та за допомогою Національного університету «Острозька академія», програма має гриф Міністерства освіти і науки України.

Духовне виховання в ДНЗ реалізується за вибором батьків. Важливо зазначити, що 99 % батьків виявляють бажання та дають згоду на навчання своєї дитини курсу християнської етики, деякі цілеспрямовано приводять дітей саме в цей заклад, вважаючи духовне здоров'я невід'ємною складовою гармонійного розвитку дитини.

Курс християнської етики для дошкільників забезпечує отримання і засвоєння дітьми знань про Бога як джерело моралі, про добро і зло у світлі Біблії, про принципи моральної поведінки у ставленні до Бога, до себе, до своїх ближніх, до своєї держави, до природи.

Чудовим підтвердженням вищесказаного стало проведення на семінарі відкритих занять з християнської етики для трьох вікових груп.

Ще одним подарунком для учасників семінару став концерт хору міського Палацу культури та Палацу творчості дітей та юнацтва під керівництвом Володимира Петровського. 🎵

Матеріал підготував **Микола Плаксіні**

Навчання і виховання, ПІЗНАННЯ І ЛЮБОВ

Церква Христова є представництвом Божим на землі, тому в неї, як і в Господа Ісуса Христа, головна мета — рятувати людство.

Але чи потребує воно спасіння? Озирнімося довкола.

Ми скрізь чуємо про якісь негаразди, люди безупинно жаліються на те чи інше. А проблема проста — не виконуються закони. Якби ми тільки спробували уявити собі світ, у якому всі дотримувались би законів, то це й був би рай: справжнє Царство Боже на землі.

Але дивитися треба завжди в корінь проблеми. Якщо зіставити та проаналізувати історичні факти та відомості, то стає очевидним, що всі чудові закони, якими по праву пишається людство, — і Декларація прав і свобод людини, і конституції всіх країн, і цивільні та кримінальні кодекси, та, врешті, усі земні закони є похідними й можуть бути зведені до одного Закону — Божого, геніального у своїй простоті, який, до речі, на відміну від вищезгаданих глибокошанованих людських законів, дуже просто запам'ятати, але надзвичайно складно виконати.

Та щоб виконувати закон, його принаймні треба знати. І незнання закону, як відомо, не звільняє від відповідальності. Тому невиконання Вищого Закону не забарилось відбитися на стані нашого суспільства, і перший та яскравий наслідок цього процесу видозміни — діти.

Достатньо побіжного погляду на сучасну молодь, щоб відчути, що не все гаразд. Навіть якщо судити тільки за зовнішністю, то складно не помітити, як, наприклад, окремі представники «молодого племені» замість того, щоб усім своїм виглядом стверджувати життя, сприйняли й декларують стиль смерті, представлений останніми модними тенденціями в одязі — принтами з черепами.

Натомість зникла мода на розумних. У середовищі дітей уперто мусується перевернуте уявлення про авторитет зухвалої байдужості до знань та презирства до дітей, схильних до навчання, — для них навіть придумане нове словечко — «ботани».

А такі чесноти, як шляхетність, свідомість, самовідданість, стриманість, повага до старших, високий рівень грамотності, на жаль, у масі своїй не властиві сьогодні нашій молоді. Звичайно, це стосується не всіх, слава Богу, але загальна тенденція така, що на цьому тлі поява сумнозвісного телесеріалу «Школа», від якого стає моторошно на душі, не випадкова.

Особливо разючим стає контраст, якщо порівнювати сучасне молоде покоління з молоддю XIX — початку XX ст., вихованою на багатовікових традиціях християнської моралі, високої освіти та патріотизму. Якщо почитати, чим вони жили, які складали вірші, про що сперечалися та мріяли, за що віддавали життя, то стає очевидним, що сталась духовна катастрофа, і поняття інтелігентності й аристократизму духу пішли з ужитку назавжди.

Та, звичайно, звинувачувати дітей ми не маємо права. Зрозуміло, що в цієї «своєрідної еволюції» є об'єктивні причини. Радянські безбожні десятиліття нищівним смерчем прокотились по нашій країні, винищивши, випаливши, виморивши насамперед найдорогоцінніше — високий дух народу. Багаторазова культурна й духовна спадщина була втрачена, зв'язок поколінь розірвано, спадковість перервано.

І можна було би впасти у відчай, якби не Воскресіння Христове, яке стверджує, що все, гідне існування, так чи інакше, рано чи пізно, постане з небуття й відновиться в силі та славі.

Отже, порятунок суспільства полягає в його якісному перетворенні, преображенні, його другому народженні. Світ був створений досконалим, тому й преображення означає — повернення до цього Божественного стандарту.

Такі ґрунтовні процеси ніколи не відбуваються за порухом чарівної палички. Це складний і довготривалий процес. І якщо починати з самого початку, то починати треба з дитини.

Є наукова гіпотеза, яка стверджує, що Всесвіт почав своє існування з однієї точки, з першоатому, і відтоді постійно розширюється. Свідком цього захоплюючого моменту, звичайно, був тільки Сам Творець, але є глибока ідея в цьому сміливому припущенні. Усе мало з чогось починатись. І можна погодитись із цим твердженням у тому сенсі, що таким епіцентром, «першоатомом», але в соціальному акті творення, є — дитина, і вже від неї кола розходяться в усі сфери буття. Усе, що закладається в дитину, і визначає в цілому, яким буде людство. Недаремно Христос поставив у центрі Свого Царства Небесного саме дитину.

Ще в Платона була чудова мрія: побудувати ідеальну державу. Але першою й головною передумовою створення такої держави мав бути прихід до влади філософів. Бо тільки мудрі правителі розуміють, що дбати про майбутнє й приділяти увагу дітям за залишковим принципом неможливо.

Хто в державі займається вихованням дітей? — Школа. Але сьогодні, на жаль, школа перетворилась із закладу, що навчає й виховує, на заклад, який тренує, — банально готує до вступу у виші. Вона переорієнтувалася з процесу творення особистості на «вишкіл» з окремих предметів. Гранична мета, яку ставлять перед собою батьки, діти і школа загалом, — хороший атестат. Далі — ВНЗ, де та ж свята мета — отримати диплом. З дипломом — на пошуки високооплачуваної роботи, де межею всіх бажань і мрій стає кар'єра, яка передбачає ще більшу зарплату на догоду улюбленому тілу — їж, пий, веселись, і так до смерті.

А як же тоді безкорислива жадоба знань? Чи прагнення за допомогою науки зрозуміти таємниці світобудови, як це робив філософ Піфагор, використовуючи цифри для розкриття глибин людської душі? Або бажання «осягнути думки Божі», як говорив Ейнштейн, заключаючи думки Творця у формули? Та куди поділась хоча б елементарна допитливість, але заради самого пізнання чи заради використання знань на користь людям?..

У радянській системі освіти все ж була висока планка держзамовлення: створити людину світлого майбутнього. Тому функцію морального наставника в школах було покладено на художню літературу. Сьогодні ми захоплено будуюмо капіталізм, тому в школи вводять вивчення економіки, але за рахунок зменшення уроків літератури. Ми вчимо дітей рахувати гроші, прибуток. А хто ж їх буде вчити віддавати? Віддавати просто так, із великим збитком. Але з іншим «прибутком». Хто пояснить їм одну просту істину: те, що людина отримує собі, не робить її щасливою: щасливою її робить те, що вона віддає іншим...

Усе менше стає гідних чинників, які б впливали на формування дітей. Натомість уся економіка, індустрія, бізнес, білий та чорний, націлені на молодь — вона зараз стає для

них головним споживачем, і, щоб мати з неї найбільший зиск, стимулюються не найкращі, м'яко кажучи, почуття та інстинкти.

Коло замкнулося. Чогось не вистачає. Щось треба робити, інакше далі буде пізно.

Іноді здається, що змінити світ дуже просто. Бачиш, у чому його слабке місце, і береш це на себе. Тільки треба не боятися обсягів і надзавдань.

Коли Господь творив світ, Він сказав: «Нехай буде світло», — і стало світло. І побачив Бог, що це добре.

Отже і нам треба щось таке сказати...

Останні роки точиться палка дискусія: чи вводити «Закон Божий» у школи. Лунають голоси і «за», і «проти», не усвідомлюючи при цьому, що Закон Божий уже давно викладається в загальноосвітній школі, оскільки всі шкільні предмети — фізика, хімія, біологія, література та інші — розкривають верховні закони, фізичні та духовні, які споконвіку незаперечно діють у світі Божому. Закони вивчаються, а Законодавець замовчується...

Людина — складна істота: розум, серце і душа в одному тілі. І щоб бути повноцінною, їй потрібно бути цілісною. А що робимо ми? Ми розколюємо її навпіл. Окремо розум, освіта, — цим займається школа, окремо душа і серце — цим хай займається церква. Але ж одне без одного неможливе.

Христос сказав: «Пізнайте істину!» і Він же закликав нас: «Любіть один одного!»

Отже, дві категорії, у яких можна було б описати християнство, — це пізнання та любов. Любов, звичайно, перебиває все, але й пізнання світу Божого є також вищим покликом людини, оскільки воно розкриває гармонію і мудрість, закладені у світ Творцем. Недаремно знання називають світлом, тому що Світлом є його джерело — Христос.

Саме тому освіта не може бути відділеною від виховання. Саме тому має бути не поглинання і не заміщення, але зв'язок, симбіоз загальноосвітньої та недільної шкіл. При цьому їх відношення мають бути рівними та із взаємоповагою на зразок найвищих у світі відносин у Пресвятій Трійці: співіснувати «нерозривно і незлитно».

Христос закликав: «Будьте досконалими, як Отець ваш Небесний!». А християни є представниками Бога на землі — Вищої Істоти — отже, і вони мусять бути високоосвіченими, висококультурними та високодуховними. Саме ці три аспекти — освіта, культура та духовність — складають цілісність і повноту досконалої людини. І тоді в ній засяє нетутешнє Божественне світло. І це буде насправду добре... 🕯

Наталія Ващенко,
керівник недільних шкіл при Синодальному
Управлінні у справах молоді УПЦ КП

Телебачення І РОЗТЛІННЯ МОЛОДІ

У другій половині XVII ст., у пору морального занепаду, під впливом роману «Еміль» Ж.-Ж. Руссо почав луhati клич до раннього сексуального виховання. Від його реалізації сподівалися добрих наслідків, а саме — запобігти моральному занепаду серед молоді. Та не так сталося, як гадалося.

Доведено, що чим довше дитина перебуває в сексуальній неусвідомленості, тим краще для неї. Найбільш прийнятним для статевої просвіти віком є час статевого дозрівання, коли з'являються так звані статеві гони. Але те, що роблять із нашою молоддю в плані сексуального усвідомлення сучасні ЗМІ, особливо ж телебачення, можна назвати розтлінням на державному рівні. Сексінформація, яку наші діти одержують протягом доби з телеекранів, розвиває хворобливі пожадання, патологічну й спотворену уяву про мету статевого стосунку чоловіка й жінки. Останні стали причиною надужитків із різними сексуальними недугами, деякі з них є невиліковними.

Дівчатка та хлопчики, які в шкільному віці неспроможні керувати природними гонами, поспішають вступати в статеві стосунки.

Саме це й передбачала сексуальна революція, з метою зняття закомплексованості й пошуку найбільш підходящих партнерів. Її прихильники забули, що людина є вінцем Божого творіння. Це істота не тільки біологічна, котра має фізичне тіло, а й духовна, бо має душу.

Показ неприкритого, грубого сексу викликає появу в молоді, особливо в дівчаток, синергічної реакції: щему, пашіння всього тіла. Тут уже злий дух володіє молодою людиною через

насилство над її душею. Протистояти цьому дуже важко! Ця пожадливість поєднує бідну молодесеньку душу з нечестивим, що дуже часто через екстраполявання закінчується появою різноманітних захворювань статевої сфери, навіть без стосунків із статевим партнером!

Ось чому Церква закликає юнаків та юнок берегти чистоту фізичну й духовну, а саме: забороняє читання непристойних книг і перегляд різноманітної порнографічної продукції. Треба, щоб і держава через Наглядову раду за національним телерадіомовленням теж відстоювала чистоту ефіру. Інакше наше ТБ геть затьмарить розум своїм споживачам, а отже, здеморалізує суспільство.

P.S. Звичайно, цілковито убезпечити дітей від згубних впливів у сучасному глобалізованому інформаційному суспільстві — марна справа. Тому батьки в сім'ї повинні закласти основи моралі, що є їхнім прямим обов'язком перед власними дітьми! А вчителі, продовживши цей вектор виховання, мають теоретично обґрунтувати й адаптовано, згідно з віком школярів, донести переваги морального способу життя в статевій сфері. Тільки достовірні знання та міцний духовно-моральний фундамент допоможуть молоді протистояти спокусам «сексуальної революції». 🕯

Галина Бараболя,
сімейний лікар, учитель
християнської етики, член Національної
спілки журналістів України

Я У СВІТІ

Урок для початкових класів

Автор Руслана Ковальчук, учитель християнської етики
Клеванської спеціальної ЗОШ-інтернату №1
та Рівненської української гімназії

Мета: навчити учнів розуміти, що вони створені Богом для Його слави й повинні доглядати землю, на якій живуть; розвивати почуття вдячності та відповідальності перед тими людьми, серед яких вони живуть; виховувати пошану до Бога та повагу до близьких людей.

Ключовий вірш: «Покликуй до Мене — і тобі відповім, і тобі розповім про велике та незрозуміле, чого ти не знаєш!» (Єр. 33:3).

Біблійна основа: Пс. 132:1; Пр. 17:17; 23:12; Еф. 6:1; 1 Тим. 2:1-2; 1 Петр. 5:5.

ХІД УРОКУ

I. Вступ

Привітання, молитва

II. Основна частина

Актуалізація опорних знань

Учитель разом із учнями в рухах під музику (звук природи) повторює тему «Створення світу».

1 день — ніч (діти заплющують очі), день (розплющують очі);

2 день — море (руками імітують хвилі), небо (піднімають руки вгору);

3 день — дерева (руки підняті догори й гойдаються, ніби гілля дерев), трава та квіти (присіли на галявині, розвели руки, вдихнули запах квітів);

4 день — сонце (круг), місяць (показують руками півколо), зорі (імітують сяючі зірки);

5 день — птахи (імітують руками політ птахів), риби та плазуни (імітація рухів мешканців підводного царства);

6 день — тваринний світ (мімікою та жестами показують тварин), людина (показують на себе).

Повідомлення теми та мети уроку

Учитель. Тема сьогоднішнього уроку «Я у світі». Ми дізнаємося, для чого Бог створив людину, яке її призначення на землі, а також будемо розвивати в собі любов та турботу до ближнього та до всього живого на землі.

Виклад нового матеріалу

Учитель прикріплює до дошки синє полотно, яке символізує космос.

— Що ви знаєте про космічний простір? (Відповіді учнів.)

— Які ви знаєте планети? (Відповіді учнів.)

Учитель показує дітям ілюстрації різних космічних тіл і апаратів (планети, супутники, комети, зірки тощо) і прикріплює їх до полотна.

Серед усіх цих небесних тіл є й наша планета Земля (прикріплює до полотна макет Землі), на якій живемо ми (посередині цього макету прикріплює велику букву «Я»).

Кожен із вас є особистістю.

Особистість — це людина, особа, що підпорядковує свої дії моральним учинкам.

Спробуйте розповісти про себе, якими ви є для оточуючих, для тих, з ким живете, навчаєтесь, відпочиваєте.

Інтерактивна вправа «Активність»

Учні об'єднують у 2-3 групи, і кожна група отримує конверти зі словами, з яких потрібно вибрати ті, які асоціюються зі словом «Я». Правильні відповіді учні прикріплюють навколо планети Земля.

1. Квітка, син, дерево, дочка, пташка.
2. Чоловік, дружина, онучка, онук.
3. Вишня, друг, котик, лебідонька.
4. Мати, батько, школяр, танцюрист.
5. Пташка, брат, сторож, сестра.
6. Герой, персонаж, ілюстрація, господар.
7. Академік, будинок, митець, громадянин.

А зараз напишемо, які ваші обов'язки, коли ви:

- син/дочка (послух);
- онучка/онук (повага);
- брат/сестра (взаємодопомога);
- друг (вірність);
- школяр (старанність);
- господар (дбайливість і турбота);
- громадянин (законослухняність).

Учні перемальовують схему в робочі зошити (Додаток 1).

Учитель. Якщо дивитися на цю схему, то складається враження, що все обертається навколо нас. Так люди колись думали, що Сонце обертається навколо Землі. Але ви ж знаєте, що насправді Земля обертається навколо Сонця. Воно є головним у Сонячній системі.

Учитель прикріплює на макеті космосу Сонце, на якому написано Бог-Творець.

Бог-Творець керує всіма процесами у світі, а також самим Сонцем. Він створив людину, щоб вона жила й славилася Його та поклонялася Йому. Бог, через Своє Слово — Біблію, Сам навчає нас, як жити в цьому світі. Немов промінчики Сонця, які забезпечують Землю енергією, світлом і теплом, щоб вона давала гарні плоди, Слово Боже торкається наших душ і навчає нас, як жити.

Робота зі Святим Письмом

Учитель зачитує уривки з Біблії, а учні визначають, якої сфери життя вони стосуються. Учитель прикріплює «промені» з біблійними текстами на полотно.

Син/дочка — «Діти, — слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливо!» (Еф. 6:1)

Онучка/онук — «Також молоді, коріться старшим! ...» (1 Петр. 5:5)

Брат/сестра — «Оце яке добре та гарне яке, щоб жити братам разом у згоді!» (Пс. 132:1)

Друг — «Правдивий друг любить за всякого часу, в не-долі ж він робиться братом» (Пр. 17:17)

Школяр — «Своє серце зверни до навчання, а уші свої — до розумних речей» (Пр. 23:12)

Господар — «І все, що тільки чините, робіть від душі, немов Господеві, а не людям!» (Кол. 3:23)

Громадянин — «Отже, перш над усе я благаю чинити молитви, ... за всіх, хто при владі, щоб могли ми прова-дити тихе й мирне життя в усякій побожності та чистості» (1 Тим. 2:1-2)

III. Підсумок

Учитель. Отже, ми бачимо, що Бог усе зробив для того, щоб ми жили радісно й щасливо на цій землі. Він Своім Сло-вом покриває всі сфери нашого життя, а ми маємо вірити в Нього, молитися до Нього та жити за Його повеліннями. І в радості, і в сумні хвилини вашого життя пам'ятайте, що ви не одні, над вами завжди є Бог, Його очі на всіх ваших шляхах. На завершення уроку розшифруйте ключовий вірш уроку (Додаток 2).

Учитель прикріплює картку з біблійним текстом на полотні й читає уривок із вірша Степана Коцана «Ти не один».

Ти не один

Ти не один — є над тобою Небо
Пречисто синє й сонце золоте!
Подумай сам, ну що тобі ще треба? —
В душі б світило сонечко оце.

Ти не один — є над тобою зорі
Величні, дивні зорі в вишині.
Пливуть собі в безмежному просторі...
Ти не один, пропадай десь на дні.

Ти не один — бо є у тебе друзі
Хоч серед ночі — будуть тобі раді.
Коли зажуришся знов в невимовній тузі,
Потішся їх безхитрісній пораді.

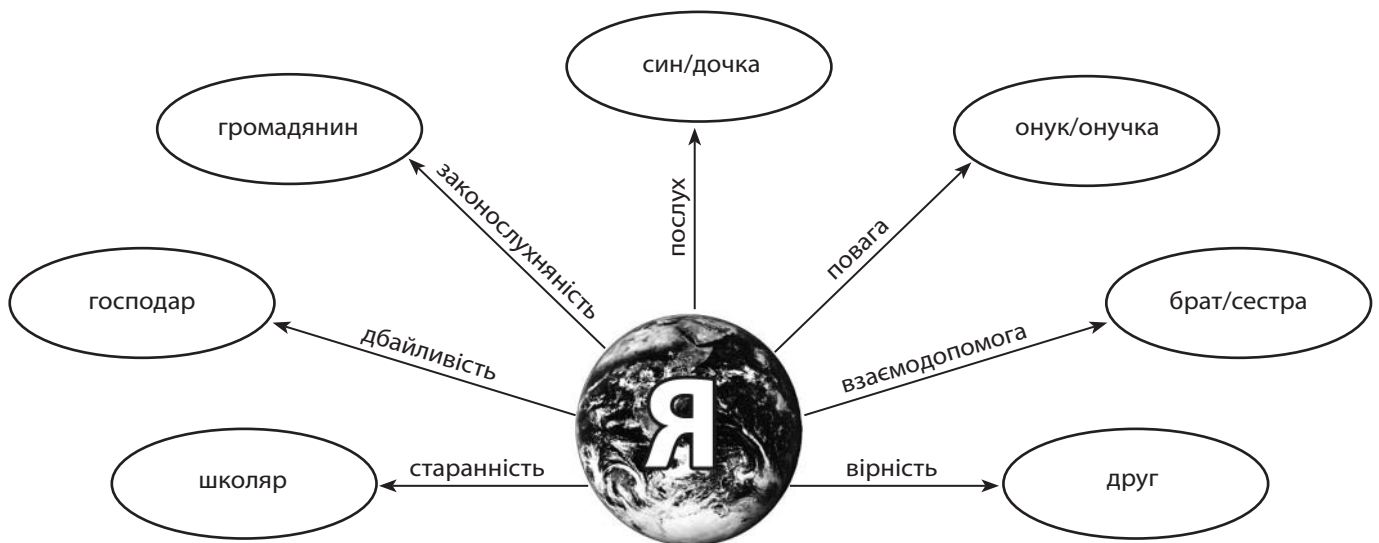
Ти не один — бо є у тебе Книга!
Відвічний, мудрий радник у житті!
І знов розтопить в серці холод криги
Тепліше стане й легше на путі...

IV. Домашнє завдання

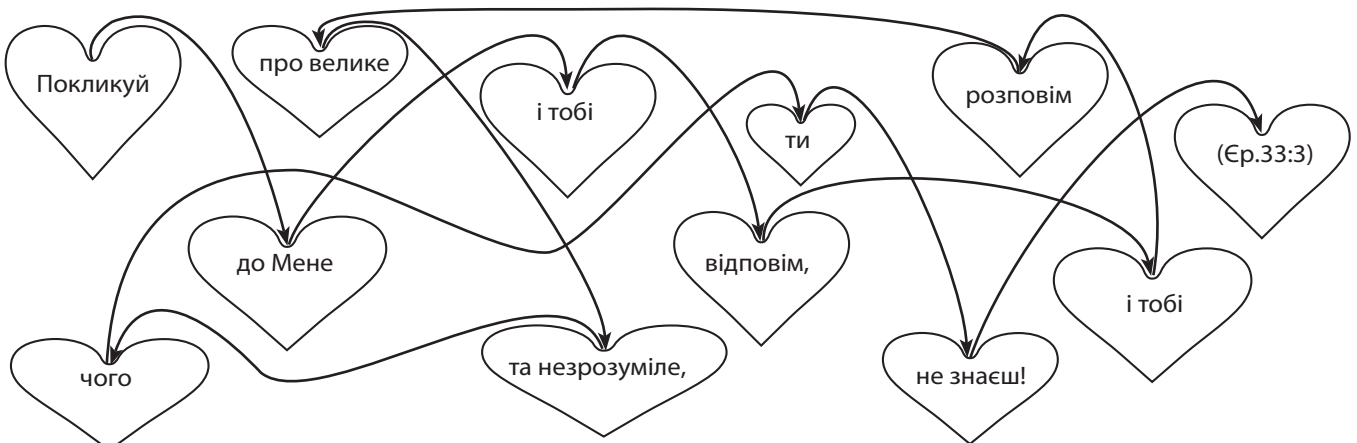
Розповісти рідним, друзям про те, що дізналися на уроці.

Молитва. 🙏

Додаток 1

Додаток 2

УМІННЯ ПРОЩАТИ

Урок для 5 класу

Автор Тетяна Руденко,
бібліотекар гімназії № 9 Кіровоградської міської ради

Мета: навчати дітей вмінню прощати іншим, допомогти усвідомити, що силу й здатність прощати людина черпає в Бога; виховувати християнські якості й чесноти на прикладі біблійних персонажів, толерантність у ставленні до інших людей, здатність відгукуватися на прохання простити, любов до Бога та до ближнього; розвивати вміння вибачати образи й помилки.

Тип уроку: комбінований.

Біблійна основа: Бут. 37-42; Мт. 18:21; Лк. 11:4; 23:34; Еф. 4:32.

Ключовий вірш: «Бо як людям ви простите прогріхи їхні, то простить і вам ваш Небесний Отець. А коли ви не будете людям прощати, то й Отець ваш не простить вам прогріхів ваших» (Мт. 6:14-15).

Основні поняття і терміни: провина, прощення, гнів, гріх, вибачення.

Обладнання: фланелограф, конверти із завданнями для роботи в групах, CD-програвач, Біблія, репродукції картин і малюнки із зображеннями біблійних героїв, кросворд, плакати з віршами Святого Письма, мультимедійна дошка, магнітна дошка.

Міжпредметні зв'язки: українська література, історія, географія, біологія, музика.

Література

1. Біблія.
2. Християнська етика і педагогіка: статті та уроки. — Острог, 2001. — 312 с.
3. Уроки з християнської етики для школярів. — Острог, 2002. — 352 с.
4. Основи християнської етики. Посібник для 5 класу. — К.: Літера, 2007.
5. Християнська етика. Посібник для вчителів, учнів 5 класу. — К.: Літера, 2007.
6. Морально-духовні орієнтири у навчально-виховному процесі [методичні рекомендації з досвіду роботи вчителів основ християнської етики навчальних закладів міста Луцька] / Упорядник Н. В. Шпалерчук. — 2010.

ХІД УРОКУ

Учитель. У цей весняний гарний день усім присутнім: «Добрий день!»
Слава Богу!

Діти, ми з вами вітаємося на уроці християнської етики незвичайно, зовсім не так, як ви вітаєтеся з друзями, з батьками. Своїм вітанням ми прославляємо Бога. А як ще люди вітаються?

Кажуть «добрий день», потискують руки один одному, а водії автомобілів блимають світлом чи махають рукою. Японці при зустрічі низько схиляються один перед одним. У Таїланді не прийнято потискувати руки під час зустрічі: руки складаються «хатинкою» перед грудьми, і людина

вклоняється. За часів Ісуса Христа євреї мили своїм гостям ноги, після чого гостя цілували й мастили запашним маслом голову. Таким чином вони виявляли свою любов та гостинність.

Саме поняття любові та гостинності ми розглядали на попередніх уроках. Зараз перевіримо, як ви засвоїли вивчений матеріал. Перед вами — кросворд. Спробуємо розгадати його. За правильні відповіді ви одержуватимете наклейки, а наприкінці уроку — оцінки.

Робота з кросвордом (Додаток 1)

Жертовна любов. (Агана)

Християнська чеснота, почуття глибокої сердечної прихильності. (Любов)

Він випробовував Авраама. (Господь)

Авраам і Сара жили в достатку, але бракувало їм ... (Дітей)

Християнська чеснота, протилежна до слова «скупий». (Щедрий)

Здатність людини задля любові до Бога віддати найдорожче. (Жертовність)

Жертва Богові, яку Авраам приніс замість сина Ісаака. (Ягня)

Як Авраам назвав сина? (Ісаак)

Що означає ім'я Ісаак? (Радість)

Скільки років було Аврааму, коли народився Ісаак? (Сто)

Благословенна Богом країна. (Ізраїль)

Учитель. Молодці! Ви гарно засвоїли матеріал попереднього уроку. А тепер запрошую всіх у подорож по сторінках Нового Завіту. А якою буде тема нашого уроку, ви дізнаєтеся, коли розшифруєте текст, записаний євангелістом Матвієм.

Робота в групах

Послання розрізане на слова й роздане в конвертах на кожну групу (Додаток 3).

Діти складають послання: «Бо як людям ви простите прогріхи їхні, то простить і вам ваш Небесний Отець. А коли ви не будете людям прощати, то й Отець ваш не простить вам прогріхів ваших» (Мт. 6:14-15).

Учитель.

— Зачитайте, будь ласка, послання. Як ви розумієте ці слова?

— Ви, мабуть, здогадалися, про що ми будемо говорити на уроці?

— Отже, тема нашого уроку — «Вміння прощати».

Учитель відкриває напис на дошці.

Робота в зошиті

— Діти, саме це послання і є ключовим віршем нашого уроку. Будь ласка, розгорніть робочі зошити на с. 34 і виконайте завдання 1 [4].

Бесіда про причини образ та шляхи подолання конфліктних ситуацій

Учитель. Чи доводилося вам терпіти образи від інших людей: братика, сестрички, друзів, однокласників?

— Чим або як можна образити людину? (Злим словом, учинити щось зле проти неї, завдати фізичного болю)

— Як має поводити себе людина, яку образили: відповісти злим словом на образі? Добряче дошкулити кривднику? Чи, можливо, краще загасити пожежу конфлікту й не дати їй розгорітися?

— Зараз з'ясуємо, як ви вчините в тій чи іншій ситуації?

Ситуації

- Під час уроку тебе вдарили книжкою ззаду по голові. Твої дії?
- У Олега перестала писати ручка. Він без дозволу взяв твою й не віддає. Твоя реакція?
- Під час перерви тебе сильно штовхнули. Ти впав і боляче вдарився об підлогу. Твої дії?

Вивчення нового матеріалу

Учитель. Діти, що легше: стусонити кривдника чи пробачити? Проте часто-густо доводиться чути такі слова: «Я тобі ніколи цього не прощу!» Але Біблія нас вчить: «А ви один до одного будьте ласкаві, милостиві, прощаючи один одному» (Еф. 4:32). Пригадаймо молитву «Отче наш». У яких рядках йдеться про прощення? («І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим» (Лк. 11:4)). Як ви розумієте ці слова? Отже, в основі нашої здатності прощати лежить Боже прощення.

Словникова робота

— Як ви думаєте, що таке провина? (Це — гріх.)

— А що ж таке гріх? Прочитаймо визначення в підручнику на с. 102.

Гріх — це провина, яка виникає через нехтування Божими заповідями.

— Отже, щоб не грішити й не мати провин, слід виконувати Божі Заповіді.

З народних джерел

Біля вашого будинку або біля будинку вашої бабусі ростуть квіти. Як називається ця квітка? (Додаток 2). Ця квітка називається дицентра, а в народі її називають «розбите серце».

Серця розбитого світла галузочка.

Скільки ж то сили у вірного цвіту!

Навіть як серце розбите на друзочки,

Треба — розквітнути, треба — зуміти!

(Л. Пшенична)

Не знаю, хто чи що розбило серце дицентри, але знаю, що й людські серця можуть розбиватися: від болю, зради й образи.

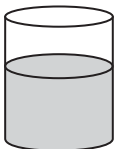
Гра «Склади сердечко»

Перед вами — розрізані на пазли сердечка.

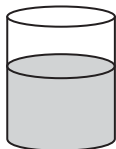
Завдання: скласти пазли й прочитати, що повинно бути в серці кожної людини. (Віра, любов, прощення, молитва, подяка)

— Що ви відчуваєте, коли вас ображають? Зазирнімо в серце людини. Що з ним діється?

Практична робота

ПРОЩЕННЯ

ГНІВ

На столі, на підносі, стоять три прозорі склянки. На одній із них напис — ПРОЩЕННЯ (у склянці — цукрова пудра), на іншій — ГНІВ (у склянці — сода), а на третій — наклеєне СЕРЦЕ (у склянці — вода з оцтом).

Учитель. Уявіть, що ця посудина — це серце людини. Побачимо, що відбувається з серцем людини, коли її ображають.

Учитель бере маленьку ложечку, набираю трохи «гніву» (соди) й опускає в склянку «серце». Вода з оцтом починає бурлити й виливатися зі склянки, тому доречно перед практичною роботою поставити склянку на піднос.

Воно бурлить, стривожене, наповнене образою, злістю, аж кипить і, здається, хоче вискочити з грудей.

А що може повернути спокій у серце людини?

Подивимося, яким воно стане, коли ми додамо прощення (бере маленьку ложечку, занурює в склянку «прощення», набирає цукрової пудри й опускає в «серце»). Добре помішує — вода світлиє.

Бурлить наше «серце»? Ні. Воно стає спокійнішим, лагіднішим.

Отже, спокій у серце людини може повернути прощення. А що ж таке прощення?

Словникова робота

Учитель. Розгорніть підручники на с. 102. Знайдіть і прочитайте вголос, що таке прощення.

Прощення — здатність людини першою пробачити свого кривдника й примиритися з ним; більше не згадувати образ та завданої шкоди.

Учитель.

— Як ви думаєте, у кого ми беремо силу прощення? (у Бога). А скільки разів треба прощати?

Робота з картками

Учитель. У кожного з вас на партах є аркуші з завданням. Дайте відповіді на запитання.

Як ви думаєте, скільки разів ви могли б пробачити другу, який:

- випадково налетів на вас у коридорі, переповненому людьми? _____
- насміхався над вами або пустив наклеп, поговор? _____
- позичив олівець, а потім «загубив» його? _____
- навмисне вас ображав? _____

Учитель. Майже дві тисячі років тому те ж саме запитання поставив Ісусові один із Його учнів, якого звали Петро. Послухаємо, що ж відповів йому Ісус Христос. Чи ваші відповіді і Його будуть тотожними?

Учитель вмикає CD-запис Мт. 18:21: «Господи, скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз?» Ісус промовляє до нього: «Не кажу тобі — до семи раз, але аж до сорока семи раз по семи!».

Іншими словами: не рахуйте чужих провин, будьте милосердними й завжди вибачайте іншим.

Ісус не тільки навчав прощенню, але й прощав Сам. Коли Він страждав на хресті, замість того щоб проклясти Своїх убивців, молився: «Отче, прости їм, бо не знають, що чинять вони!» (Лк.23:34)

Сьогодні на нашому занятті присутній незвичайний гість. Пізнали? Так, це Ангелик. Він допоможе нам провести фізкультхвилинку, а потім здійснити подорож по Старому Завіту.

Фізкультхвилинка

Руки до неба я піднімаю (руки вгору),

Щиро у Господа Бога благаю (з'єднати долоні):

— Дай сили й уміння (по черзі розводимо руки) творити добро (окреслюємо руками велике коло)
І ненавидіти будь-яке зло (розводимо руками).

Біблійна історія «Йосип та його брати» (Бут. 37-42)
Звучить музику Massenet Meditatione. Під час розповіді учитель використовує фланелюграф, ілюстрацію (див. кольорова вкладка).

Учитель. Я розповім вам біблійну історію про Йосипа. Перш ніж дізнатися, хто такий Йосип, пригадаймо, кому Бог дав обіцянку розмножити його наслідки, як зірок на небі, як піску морського? (Аврааму)

Авраам породив Ісаака. Ісаак став батьком двох близнят: Якова та Ісава.

У Якова було 12 синів. Десятеро старших синів пасли худобу. Молодший Йосип приносив їм їжу, бо був улюбленим сином, якого батько називав: «Син моєї старості», і мав кращий одяг на знак батькової любові. Брати заздрили Йосипу через вибіркову батькову любов і зненавиділи за його сні. Вони задумали його вбити. Що це були за сні?

Робота з Біблією (Бут. 37:7, 9)

Учитель (прочитавши зазначений уривок). Це дуже не сподобалося братам, і вони затаїли образу на Йосипа. Якось батько відправив Йосипа провідати своїх старших братів, які в цей час пасли овець на полі. Коли Йосип прийшов до братів, вони схопили його, зірвали з нього одяг і кинули в яму. У цей час повз них проходили купці, які вели караван верблюдів у Єгипет. І брати продали Йосипа за 20 срібних монет. Йосипові було 17 років.

У Єгипті Йосипу довелося важко працювати. Але він любив Бога, не забував Його — і Господь був із Йосипом. Так сталося, що він почав прислужувати в домі Потіфара — царедворця фараона. І через деякий час Йосип заслужив довіру. Проте одного разу на нього несправедливо зробили наклеп і посадили до в'язниці. У цей час фараону приснились дивні сні, які дуже стривожили його.

Робота з Біблією (Бут. 41:1-7)

Учитель (прочитавши зазначений уривок). Бог допоміг Йосипу розтлумачити ці сні: вони передвіщали 7 урожайних і 7 голодних років для Єгипту. Йосип запропонував зібрати частину врожаю в хороші роки на час голоду. І фараон, побачивши мудрість Йосипа, поставив його першою людиною в Єгипті після себе. На той час Йосипові виповнилося 30 років. Настали часи голоду, але в Єгипті був хліб, оскільки Йосип, будучи розпорядником Єгипту, потурбувався про те, аби зробити запаси. У рідній країні Йосипа також був голод. Брати Йосипа прийшли в Єгипет, щоб купити хліба. Йосип одразу ж упізнав їх, але брати його не впізнали. Він продав їм хліба, скільки вони хотіли. Йосип розпорядився залишити одного зі своїх братів під наглядом у в'язниці, а решті — піти до своєї країни й повернутися з молодшим братом Веніаміном, котрого зараз не було з ними і якого Йосип дуже любив.

Важко було братам повертатися додому: вони принесли своєму старому батькові сумну звістку. Батько не хотів відпускати Веніаміна в Єгипет, тому що не знав, що з ним там буде, але по-іншому вчинити не міг: один із братів був залишений під вартою в Єгипті.

Брати повернулися в Єгипет і привели з собою Веніаміна. Правитель Єгипту, Йосип, прийняв братів дуже добре, не зробивши нікому з них ніякого зла. Брати були запрошені на обід разом із Йосипом. Коли брати виходили з Єгипту, за наказом Йосипа в мішок Веніаміна поклали срібну чашу. В погоню за братами був направлений начальник дому Йосипа. Він наздогнав братів, «виявив» чашу в мішку Веніаміна та з ганьбою повернув братів назад. Йосип запропонував їм

залишити «винуватця» Веніаміна в нього, а самим повертатися додому, до батька. Брати благали Йосипа не залишати Веніаміна в Єгипті, кажучи, що молодший брат — улюблений син їхнього батька, Якова, і, якщо вони повернуться без Веніаміна, — батько помре.

У цей момент Йосип уже більше не міг приховувати, що він їхній рідний брат, якого вони продали в рабство та якому Бог допоміг із раба стати правителем Єгипту, першою людиною після фараона. Зустріч була дуже радісною. Йосип уже давно простив своїх братів і був радий зустрічі та примиренню з ними. Батько Йосипа, Яків, потім також прийшов у Єгипет. Так з'єдналася сім'я Йосипа в Єгипті.

Робота з підручником

Учитель. Розгорніть підручники на с. 106 і дайте відповіді на запитання до тексту.

— Як брати вчинили з батьком? (*Жорстоко, немилосердно*)

— Що відчував Йосип після того, як він довго йшов пішки, був стомлений і голодний. Приніс братам їжу, а вони, замість подяки, мало не вбили його?

— Чому брати Йосипа прийшли до Єгипту?

— Чи пам'ятав Йосип образу на братів? Чому?

— Як би ви вчинили на місці Йосипа?

— А що відчували ви, коли слухали цю розповідь?

— Чи доводилося вам прощати своїм кривдникам?

Наведіть приклади.

Цікаво знати!

Учитель. Діти, можливо, не всі ви знаєте, що остання неділя перед Великоднім постом є неділею прощення. Готуючись до Пасхи, усі християни йдуть до церкви й починають постити з великою надією на прощення Господом наших гріхів. «Простіть мені», — просить священик у людей у храмі. «Простіть мені», — просять люди один в одного. У відповідь звучить: «Бог прощає і я прощаю». Так християни вчаться просити прощення й прощати першими. Бог прощає нас, тому що за наші гріхи й переступи Своєю кров'ю заплатив Син Божий — Ісус Христос. Якщо ми вірою приймаємо Його жертву й живемо за Його заповідями, то маємо мир із Богом.

За допомогою яких слів ми можемо просити вибачення? («Вибач, будь ласка», «я був неправий», «я більше так не буду», «мені дуже прикро», «я не хотів тебе образити», «вибач, я ненавмисно», «мені дуже соромно» тощо).

Завдання в групах

Учитель. Спробуймо виконати наступні завдання.

1 група. Знайти причини образ, гніву (*можливо, певні якості характеру людини*).

2 група. Відшукати шляхи примирення (*розв'язання конфліктної ситуації*).

3 група. Скласти алгоритм прощення (*що необхідно для прощення*).

На виконання завдання — 2 хвилини.

Учитель.

— Про що ми говорили сьогодні на уроці?

— Що таке прощення?

— Як треба прощати?

- Зробити крок назустріч;
- не чекати, що хтось виправить ситуацію й першим прийде миритись;
- не тримати в серці гніву, бо гнів завжди породжує у відповідь гнів;
- не звинувачувати інших у поганих думках і вчинках;
- щиро простити образу й назавжди її забути.

Учитель. Пам'ятайте, діти, головне, щоб наше прощення було щирим. Вибір за нами: бути людиною, яка любить і прощає, чи нещасною й злопам'ятною. Ми вільні у виборі власних учинків.

Хочу подякувати за роботу на уроці всім, хто був активним і гарно працював. (Учитель оцінює роботу учнів і дарує наклейки.)

Домашнє завдання

1. Опрацювати підручник (с. 101-107).
2. Виконати завдання в зошиті на с. 34-36.
3. Вивчити напам'ять ключовий вірш — Мт. 6:14-15.

4. Пригадати свої злі вчинки й попросити пробачення за них у Бога й у тих, кого образили, простити іншим їхні погані вчинки стосовно нас.

Учитель. Не забувайте:

З будь-якої біди вийдем враз,
Як Спаситель попереду нас.
Він дасть сили образу простити,
Щоб з людьми нам у злагоді жити.

На цьому наш урок закінчено.
До побачення! 🙋

Додаток 1

					1.	А	Г	А	П	Е		
				2.	Л	Ю	Б	О	В			
				3.	Г	О	С	П	О	Д	Ь	
				4.	Д	І	Т	Е	Й			
			5.	Щ	Е	Д	Р	И	Й			
6.	Ж	Е	Р	Т	О	В	Н	І	С	Т	Ь	
				7.	Я	Г	Н	Я				
							8.	І	С	А	А	К
			9.	Р	А	Д	І	С	Т	Ь		
							10.	С	Т	О		
11.	І	З	Р	А	Ї	Л	Ь					

Додаток 2

Додаток 3

Бо як людям ви простите прогріхи їхні, то простить і
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 вам ваш Небесний Отець. А коли ви не будете людям
 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
 прощати, то й Отець ваш не простить вам прогріхів ваших
 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

ЦІННІСТЬ ДОБРИХ СПРАВ

Урок для 6 класу

Автор Ганна Фаюра, учитель основ християнської етики
Покропивнянської ЗОШ І–ІІ ст. Тернопільської обл.

Мета: розкрити біблійні принципи добра, заохочувати дітей читати Святе Письмо; спонукати робити добрі вчинки; допомогти дітям зрозуміти зміст слова «добро» як християнський принцип людського життя.

Ключовий вірш: «Віра без діл мертва» (Як. 2:30).

Нові слова й поняття:

Добрі справи — учинки, які принесуть радість ближньому й Богові.

Цінність — важливість, значущість і духовна вартість.

Біблійна основа: притча про зерно гірчиці (Мт. 13:31-32; Мк. 4:30-32; Лк. 13:18-19).

Література

1. Святе Письмо
2. Николин М. Християнська етика : Підручник для 6 класу. — Тернопіль: Мандрівець, 2008. — 112 с.
3. Таємниця твоєї душі. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. — 416 с.
4. Лопатіна О. О. 50 уроків про чесноти. — Харків : Основа, 2010. — 238 с.
5. Прокопчук С. Стежками духовності. — Львів : Свічадо, 2012. — 144 с.

ХІД УРОКУ

I. Вступна частина

Вітання: «Слава Ісусу Христу!»

Молитва «Отче наш»

II. Актуалізація опорних знань

Учитель. На домашнє завдання вам було прочитати про двох біблійних героїнь: царицю Естер, яка врятувала свій народ, та Рут, добру невістку.

За допомогою вправи «Яка із жінок?» перевіримо, чи запам'ятали ви ці історії. Я зачитуватиму твердження, а ви маєте сказати, кого вони стосуються — Рут чи Естер.

1. Виявляє свою любов до Ноомі (Рут).
2. Виявила любов до свого народу (Естер).
3. Покладала свої сподівання на царя та чекала від нього допомоги (Естер).
4. Не була ізраїльтянкою (Рут).
5. Сказала: «Я прийму твій народ як свій» (Рут).
6. Урятувала свій народ від загибелі (Естер).
7. Щедро винагороджена за свою доброту (Естер та Рут).

III. Мотивація навчальної діяльності

Ісус Христос, як Бог, є уособленням доброти. Скрізь, де ходив Ісус, Він ставився до людей з увагою й безкорисною турботою, тим самим проявляючи ласку Божу. Ісус приділяв увагу тим, кого інші ігнорували, слухав тих, хто плакав, і зціляв тих, хто страждав.

Щоб навчитися бути добрим, бери приклад з Ісуса.

Тема сьогоднішнього уроку — «Цінність добрих справ».

Попрацюймо зі Святим Письмом. Наш ключовий вірш: «Віра без діл мертва» (Як. 2:30).

— Як ви розумієте ці слова? (Якщо нічого не робити і ніяк не проявляти свою доброту, то наша віра в Бога не матиме ніякої сили.)

— До чого нас закликає цей біблійний текст? (Потрібно робити добрі справи й цим приносити ближнім і Богові радість.)

IV. Засвоєння нових знань, формування опорних умінь і навичок

Гра «Обери шлях»

Перед уроком треба прикріпити три доріжки слідів так, щоб діти не знали, куди вони ведуть (одні сліди ведуть до відра з водою, другі — до смітника, треті — до столу з фруктами). Для гри можна використати більше класних кімнат. Дітей об'єднати в три групи й запропонувати кожній групі обрати шлях, по якому вони підуть. Що чекає на них у кінці шляху — невідомо. Коли кожна група пройде свій шлях, запросити їх до столу, пригостити фруктами й зробити висновок.

Учитель. На початку гри ви не знали, куди приведуть вас сліди, а тому обирали їх навмання. Так буває й у житті. Коли йдеш без мети, тобі однаково, куди йти. Є різні дороги. І по-різному ми їх обираємо. Є люди, які обирають дорогу, на якій зможуть збагатитися матеріально. Інші вибирають дорогу слави й визнання. Але ми вже знаємо, що найкраще в житті робить той, хто обирає дорогу духовного збагачення, для кого найбільшими цінностями є доброта, турбота, чуйність, милосердя тощо.

Ця дорога — дорога прославлення й возвеличення Того, Хто життя не пожалів заради нашого спасіння.

Сьогодні ми маємо чудову можливість послухати, що каже нам Слово Господнє, проаналізувати, чи притаманна нам доброта. Чи цю якість характеру нам ще слід набути?

Добро — усе, що походить від Бога, благо; те, що позитивно оцінює Бог, є важливим для людського життя, дозволяє людині морально, розумово та духовно жити, зростати, бути щасливою, досягати гармонії й досконалості.

У притчі про зерно гірчиці Ісус Христос навчає нас, як досягнути Царства Небесного. Прочитаємо цю притчу (Мт. 13:31-32; Мк. 4:30-32; Лк. 13:18-19).

Царство Небесне подібне до гірчичого зерна, яке взяв чоловік і посіяв на своєму полі. Воно найдрібніше з усього насіння, але, коли виросте, стає більшим, ніж злаки, виростає в дерево, і птаство небесне злітається та кублиться в його гілках.

Запитання до класу

— Які образи природи змальовані в притчі про гірчичне зерно?

— Як із маленького насіння виростає велике дерево?

— Як ви зрозуміли зміст цих образів?

(Одне з можливих пояснень: «Я приніс з собою яблуко. Розріжу його наполовину й підрахую, скільки в ньому зернят. Якщо посадити в землю одне зернятка, то виросте одне дерево, зріле дерево дасть у плід багато яблук. У цих яблуках буде багато зерняток. Якщо посадити всі ці зернятка, то виросте дуже багато дерев. Цей приклад пояснює, що наші маленькі добрі діла можуть ставати великими».)

Це цікаво!

У таких країнах, як Ізраїль, гірчичне дерево досягає трьох метрів, тобто такої висоти, що під ним може проїхати вершник, на його гіллі сідає велика кількість птахів і віти не ламаються навіть під вагою людини. Зернятка ж його такі маленькі, що в давнину існувала навіть приказка: «Маленький, як гірчичне насіннячко».

Як малі справи можуть стати великими?

У притчі про зерно гірчиці Христос виклав скромну, на перший погляд, місію Своєї науки. Він був «малим зерном» в очах людей: народився у віддаленій Палестині, тридцять років жив у маловідомому Назареті в домі теслі; Своїм ученням привернув до Себе простих рибалок та митарів. Навчання це починалося з малої групи — 12 учнів. Але щоразу до Вчителя збиралося все більше народу, а після Його смерті, воскресіння та вознесіння кількість послідовників неухильно зростала, християнство поширилося спочатку в Південній Європі, згодом по цілому материка, а далі й по всьому світові.

Квітуче дерево — це ми тепер. Ми є квітом Божого Царства. Дерево з плодами — це плід нашого праведного життя, майбутнє нашої Церкви.

А гірчична зернина — то Слово Боже, що добрим засівом залягає в наше серце, дає початок нашому духовному зростанню.

Так і в нашому житті є важливі маленькі діла, з яких можуть вирости великі добрі справи.

Інколи ми посміємося над однокласниками, які, як нам здається, не відриваються від підручника, завчаючи кожне правило, кожну дату й факт. Але перенесімося в майбутнє й подумаймо над тим, що саме такі знаючі й розумні люди зможуть робити наше життя щасливішим: вони винаходять нові машини, нові екологічні способи виробництва, вирощуватимуть нові сорти рослин, писатимуть книжки, які радуватимуть наші серця.

Так само маленька доброчинність може породжувати велике добро.

Проведемо паралелі між моральним і духовним життям

Сьогодні ви захистили кошеня від знущань немилосердного однолітка, який із жорстоким задоволенням поціляв камінцями в бідну тваринку. Завтра вам під силу буде захистити жінку, на яку з наміром відібрати сумку з останніми грішми нападе вуличний хуліган. А післязавтра ви захистите Вітчизну від ворожих зазіхань.

Сьогодні ви знайдете в собі сили, перш ніж зімкнути очі, звернутися до Господа з подячним словом за щасливо прожитий день. Завтра ви з великим натхненням і смиренням вислухаєте службу Богу. А післязавтра Всевишній подарує вам можливість пожертвувати на церкву частину свого заробітку.

Вправа «Що означає бути добрим до інших?»

Роздати дітям картки із зображенням доброго, усміненого смайлика. На них потрібно записати, як можна

проявляти доброту до інших людей: друзів, однокласників, учителів, молодших від себе, людей старшого віку.

Зачитати відповіді.

Обговорення картини Ель Греко «Христос зціляє сліпого» (див. кольорову вкладку)

Ісус Христос навчав Своїх послідовників бути добрими і робити це не тільки словами, а й власними діями.

Робота зі схемою

Розгляньте схему. Спробуйте встановити її символічне значення.

Дорога — шлях до Царства Небесного.

Шпали — 10 Божих Заповідей.

Рейки — це дві заповіді любові.

Виконання цих заповідей приведе нас до Царства Небесного.

Лише Ісус Христос уповні виконав усі заповіді, але завдяки Його смерті за наші гріхи й воскресінню задля нашого оправдання Бог зараховує праведність Христа усім, хто вірує в Нього й прагне в усьому Його наслідувати.

V. Закріплення навчальних досягнень

Повчальне оповідання А. Нейолова «Дарма жодна справа не пропадає»

Зорав селянин свою смужку землі, заборонував її та засіяв. З ранку до пізнього вечора працював він у полі, щоби було чим восени прогледуватися.

Добрі були в селянина сходи, швидко піднялося жито та вигнало колос. Але, як на біду, надто рано настала спека, почав колос жовтіти й не давав зерну рости. «Ой, — бідкається селянин, — пропав мій урожай, як же я проживу тепер із дітками?!» І щодня в поле ходить, на небо поглядає — чи не пошле Бог дощичку.

Якось стоїть селянин на своїй ділянці та й журиться. Побачили його дві маленькі дощові крапельки й говорять одна одній:

— Шкода мені цього господаря: стільки зусиль доклав, та без дощу пропаде його жито. Як би допомогти йому?

— Воно-то так, — відповіла інша крапелька, — та що ти вдієш? Поглянь, яка ти крихітка — тобі не скропити навіть найменшої травинки.

— Правда твоя, — погодилась перша, — а все ж, може, хоча б трішки втішу бідолаху.

І стрибнула з хмари вниз. Поглянула їй услід друга крапелька та подумала:

— Не хочу від неї відставати, піду й собі слідом за нею. І ось упали обидві крапельки — одна селянину на чоло, інша — на житній колос.

— Слава Тобі, Господи, дощ збирається, — зрадів селянин, — не залишусь я тепер без хліба.

Тим часом зібралось багато-багато дощових краплинок і нумо обговорювати, як зрадів селянин їхнім подругам.

— Піду і я порадую господаря, — відважилася нарешті одна з краплинок.

— І я! І я! І я! — почулося звідусіль, і краплинки дружно полинули на землю.

Ожило жито, стало добре наливатися зерно, і зібрав селянин зі своєї смужки багатий урожай.

Ось так, а якби не пожаліла господаря маленька дощова краплинка, не зібрав би він зерна і насіння зі своєї ділянки, та довелося б усю зиму йому з сім'єю голодувати.

Запитання та завдання до оповідання

- Чому крапелька пожаліла селянина?
- Розкажіть, про що гомонять поміж себе крапельки та житні колоски?
- Які якості повинен мати хороший землероб?
- Уявіть, що одна краплинка, яка впала на житнє зернятко, була чарівною. Тож із нього виріс колосок доброти. Розкажіть, чим він допоможе людям.
- Якою була хмара — мама добрих краплинок? Чого і як вона навчила своїх діточок?

VI. Узагальнення та систематизація набутих компетенцій

Інсценізація «Три товариші» (за В. Осєєвою)

Дійові особи: автор, Аліна, Павло, Артур, Володя.

Молитва за Україну

Я не країна, я не руїна,
Я — Україна, я — Україна!
Навік обрала собі дорогу:
Іду до Бога, іду до Бога.
Мій шлях ізмірять єдина міра —
Святая Віра, святая Віра.
Не знаю, хто там у центрі світу,
Я в центрі світла, і в серці світло.
Кличу Вас, люди, зліва і справа,
В святу Державу, в мою Державу.
В країну сонця, добра й свободи
Рушай, народе, рушай, народе!
Нас порятує від зла і крові
Голос любові, голос любові.
Вже час позбутись лиха-сваволі,
Плекаймо волю, плекаймо волю!
Пора звільнитись нам від прокляття —
Єднаймося, сестри, єднаймося, браття!
Плакати годі, годі тужити —
Нумо творити, нумо творити!
Будем служити Богу одному
І більше нікому, більше нікому!
Лиш перед Богом я на колінах,
Я — Україна, я — Україна.

Тетяна Домашенко

Автор. Володя загубив сніданок. На великій перерві всі діти снідали, а він стояв осторонь.

Аліна. Чому ти не їси?

Володя. Сніданок загубив.

Аліна. Погано. До обіду ще далеко! (Ість свій бутерброд).

Павло (теж їсть). А де ти загубив?

Володя. Не знаю.

Аліна. Ти, напевно, у кишені ніс, а треба в ранець класти.

Автор. Артур нічого не запитав. Він підійшов до Володі, розламав навпіл шматок хліба з маслом і простягнув йому.

Артур. Візьми, їж!

Учитель. Коротенька історія, а як багато вона нас учить: і якими повинні бути справжні друзі, і як можна робити добрі справи. Ми іноді навіть мріємо зробити щось добре. «От, — думаємо, — добре було б зробити щось таке, за що мене всі поважали б, уважали б справжнім героєм!» Та не звертаємо уваги на ті справи, яких так багато коло нас. Чомусь нам здається, що мусимо зробити щось добре комусь невідомому... і не бачимо, як допомоги потребують наші рідні, близькі, сусіди.

Гра-естафета «Хто швидше прочитає»

У класі в різних місцях розміщено квіти двох кольорів. На них записано по одному слову з приказок: «Добрій людині буває соромно навіть перед собою» і «Бажай ближньому своєму того, чого бажаєш собі». Об'єднати дітей у дві групи. Кожна група шукає квіти свого кольору й прикріплює їх на дошку. Виграє та група, яка швидше збере й прочитає свою приказку.

Учитель. Щоб робити добрі справи, не обов'язково мати багато грошей. Головне — прагнути допомагати тим, хто цього потребує. Доброта — доброзичливе ставлення до людей, готовність допомогти в нужді. Це поняття тісно поєднане з любов'ю та співчуттям. Вчасно проявлена доброта розвіює погані почуття та кепський настрій, як вітер розвіює туман. Як приємно знати, що хтось про тебе піклується! Результат нашої доброти може виявитися набагато більшим, ніж ми можемо собі уявити. Пам'ятаймо:

Не залежить доброта від зросту,
Не залежить доброта від віку.
Доброта з роками не старіє,
Доброта, як сонце, завжди гріє.

Виготовлення виробу «Зерно з біблійною цитатою»

Діти вирізають із паперу подвійне зернятко (рис. 1), використовуючи для цього жовтий, бежевий, коричневий, золотистий папір. Потім учні вибирають цитату зі Святого Письма і записують її на смужці паперу, яку складають як «гармошку» й уклеюють у зернятко (рис. 2).

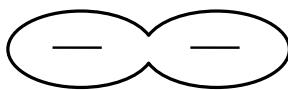

Рис. 1

Рис. 2

Діти забирають свої «зернятка» додому й отримують домашнє завдання: перечитувати написане на них, намагатися практикувати Слово Боже в житті, тобто: піклуватися про щасливу долю «насіння своєї душі».

VII. Підсумкова частина. Молитва

МИЛОСЕРДЯ ТА БЕЗКОРИСЛИВІСТЬ

Урок для 7 класу

Автор *Микола Мичак*,
учитель історії та основ християнської етики Тучинської
спеціальної ЗОШ-інтернату І–ІІ ст. Рівненської обл.

Мета: вчити учнів бути практично милосердними та безкорисливими; розвивати в дітей християнські чесноти; розвивати стійкі милосердні та безкорисливі індивідуальні особливості учнів; виховувати в школярів бажання творити милосердні та безкорисливі вчинки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Біблійна основа: Ів. 3:16; Мт. 18.23-35; Лк. 6:36; Кол. 3:12; Пр. 11:17; 26; 12:10, 27; 14:21; 17:5; 19:11, 17, 22; 20:6, 21; 22:9.

Ключовий вірш: «Будьте ж милосердними, як і ваш Отець милосердний» (Лк. 6:36).

Епіграф: «Так-бо Бог полюбив світ, що віддав Сина Свого Єдинородного, щоб кожний, хто вірить у Нього, не загинув, але мав життя вічне» (Ів. 3:16)

Обладнання та наочність: Біблія, підручник, ноутбук.

Міжпредметні зв'язки: історія, література.

Література

1. Багнюк А.Л. Християнська етика. Тематичний довідник. 7-9 класи. — Тернопіль : Астон, 2006. — 320 с.
2. Біблія / пер. о. Рафаїла. — К. : УБТ, 2011. — 1214 с.
3. Велика православна енциклопедія / укл. І. Ю. Левашова. — Донецьк : Глорія Трейд, 2013. — 384 с.
4. Основи християнської етики. 7 клас: навч. посіб. / В. М. Жуковський, В. В. Зоринська, Н. Д. Ковальчук та ін. — К. : Літера ЛТД, 2014. — 208 с.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Християнське вітання.

Читання молитви перед навчанням.

Учні читають молитву, користуючись картками.

«Милосердний Господи, пошли нам благодать Духа Твого Святого, що подає розум і зміцнює духовні сили наші, щоб ми, уважно переймаючи науку, вирости Тобі, Творцеві нашому, на славу, батькам нашим на радість, Церкві й Україні на користь. Амінь».

Налагодження контакту з учнями класу (перевірка присутності учнів, наявності Біблії, підручника, зошита, ручки).

II. Актуалізація опорних знань

Фронтальне опитування:

— Що таке допомога?

— Чому вона так високо цінується?

— Чому допомога може запам'ятатися на все життя?

— Чому допомога повинна супроводжуватися любов'ю?

— Розкажи ключовий вірш уроку.

III. Мотивація навчальної діяльності

Учитель.

Милосердя

Не суди когось ізпересердя,
Бог не всім по рівному дає,
Хто у серці має милосердя —

Той Закони Божі пізнає.

Не жалій ні кволим, ні калікам,

Не ховай добра в гнилі міхи,

І Господь тобі добавить віку,

І прости́ть тобі дрібні гріхи.

Розведи біду чужою руками,

Не пройди, коли комусь болять,

Ми усі щось губимо з роками

І під Богом ходим кожну мить.

Господь нас за руку світом водить,

Часто притискає до грудей,

Але милосердя нам приходить

Лиш від Богом посланих людей.

Шановні діти!

Милосердя — це слово, до якого ми останнім часом звертаємося все частіше й частіше. На превеликий жаль, наше суспільство втомилося від труднощів, несправедливості, жорстокості, черствості людських душ. Кожен день у засобах масової інформації можна побачити, прочитати звернення нужденних людей про допомогу. Потребують допомоги люди старшого віку, сироти, воїни АТО, яким потрібно великі гроші на лікування.

Милосердя, доброта з давньоруських часів була в традиціях, настановах відома нашому народу. Цілком природним і закономірним уважалося допомогти знедоленому, поділитися окрайцем хліба з голодним, дати притулок бездомному, провідати хворого тощо. Київський князь Володимир Мономах у XII ст. у своєму «Повчанні дітям» писав про милосердя наступне: «Найперше задля Бога і душі своєї, страх майте Божий у серці своїм і мило чиніть щедро, бо се єсть початок усякому добру... Усього ж паче — убогих не забувайте, але наскільки є змога по силі годуйте і подавайте сироті, і за вдовицю вступіть самі, й не давайте сильним погубити людину». Але, діти, милосердя повинне бути безкорисливим і тільки безкорисливістю воно приємне нашому Богові.

Як ви вже здогадались, сьогодні на уроці ми будемо говорити із вами про милосердя та безкорисливість. Ви зрозумієте, наскільки важливо у своєму житті робити милосердні безкорисливі вчинки. Ви дізнаєтеся, що основою християнського вчення про милосердя та безкорисливість є Біблія. Я впевнений, що ви назавжди поселите в своїх серцях ці чесноти й будете завжди робити милосердні та безкорисливі вчинки. Бо так хоче наш Бог.

Для розгляду цієї теми я запропоную вам різні форми роботи. Прошу всіх вас бути активними на уроці.

Отже, тема нашого уроку — «Милосердя та безкорисливість». І проходитиме він за таким планом (*запис плану на дошці*):

Що таке милосердя та безкорисливість?

Біблійна основа милосердя та безкорисливості.

Служіння св. Миколая та Матері Терези.

Висновки.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1. Що таке милосердя та безкорисливість?

Учитель. Розпочати розповідь про милосердя та безкорисливість хоча із визначення милосердя, яке дав укладач тлумачного словника В. І. Даль: «Милосердя — щиросердечність, співчуття, готовність робити добро всякому, любов на ділі, здатність відгукнутися на чужий біль. Людям милосердним притаманне співчуття до сироти, інваліда, тяжкохворої людини, людини похилого віку, людини, що потрапила в біду».

Робота з підручником

Розгорніть, будь ласка, підручник [4] на с. 89 і прочитайте поданий текст під назвою «Милосердя та безкорисливість — нерозлучні почуття».

Закінчивши читання тексту, учні відповідають на запитання, поставлені учителем.

— Чому милосердя є однією з найголовніших якостей людини?

— Яка християнська чеснота стоїть поруч із милосердям? Чому?

— Яким людям властиві милосердя й безкорисливість?

— Чому любов Христа є безкорисливою?

— Кого із відомих літературних героїв, історичних постатей можна назвати милосердними та безкорисливими? *(Орієнтовні відповіді учнів:*

Це слово складається з двох слів «миле серцю» (інші думки).

Поруч із милосердям стоїть безкорисливість. Ісус Христос казав, щоб про своє милосердя люди не оголошували всім (інші думки).

Милосердя і безкорисливість притаманні добрим людям, тим, хто ходить до церкви, хто боїться Бога (інші відповіді). Він був розіп'ятий за людські гріхи й не мав ніякої вигоди.

Відомими благодійниками були київські князі, Іван Мазепа, князь Костянтин Острозький, учений Нобель та інші.)

Оцінка відповідей учителем.

Учитель. Український народ із давніх-давен цінував милосердя та безкорисливість. Він склав надзвичайно багато приказок, прислів'їв, які дійшли до нашого часу. До вашої уваги деякі з них.

- Милостивий людині й Бог подає.
- Просить убогий, а подає Богу.
- Милостиня — перед Богом виправдає.
- Хто добро творить, тому Бог відплатить.
- Роби добро — не кайся, робиш зло — зла й сподівайся.

Можливо, хто з вас доповнить перелік приказок та прислів'їв на цю тему?

2. Біблійна основа милосердя та безкорисливості

Учитель. Біблійною основою розуміння й набуття чеснот милосердя та безкорисливості є Старий і Новий Завіти. Там ми знаходимо чимало повчальних притч Ісуса Христа, розповідей та настанов про ці християнські чесноти.

Пропоную вам розглянути цікаву схему (Додаток 1)

Учні розглядають схему, яка показана на дошці, та знаходять указані вірші в Біблії.

Учитель. Який висновок можна зробити, розглянувши цю схему? *(Орієнтовні відповіді дітей).*

Ці книги є частиною Слова Божого.

Це книги Старого і Нового Завітів.

У цих книгах можна прочитати про милосердя та безкорисливість.

Учитель. Для наступного завдання мені потрібно об'єднати клас у три групи. Кожна група отримує по три вірші з Біблії, у яких говориться про милосердя. Ви поділитесь своїм розумінням прочитаних віршів між групами.

Робота в групах.

1. Пр. 11:17; Пр. 19:11; Пр. 19:21;

2. Пр. 15:27; Пр. 19:17; Пр. 11:26;

3. Пр. 22:9; Пр. 12:10; Пр. 20:21.

Учитель підбиває підсумок роботи в групах.

Учитель. А зараз ви попрацюєте письмово *(учні розгортають зошити, записують число, тему уроку, ключовий вірш уроку, таблицю).*

Учитель креслить таблицю на дошці (Додаток 2).

Учитель. А зараз я хотів би почути ваше розуміння записаного.

Учні коментують записане, учитель їм допомагає.

Розгорніть підручник на с. 90. Прочитаємо Ісусову притчу про немилосердного боржника.

Учні самостійно опрацьовують притчу. Висловлюють свою думку про прочитане.

Учитель. П'ята заповідь блаженства звучить так: «Блаженні милостиві, бо вони помилені будуть».

Милостиня й милосердя — серед найвищих християнських чеснот.

«Милості хочу, а не жертви», — говорив Господь через пророків.

«Милосердя перевищує суд», — писали апостоли.

Милостиня, що від милосердя, високо оцінюється в очах Божих. Бо милосердя — то перша ознака праведності, а милостиня — перший крок до неї.

Милостивий — це очі сліпого й ноги кривому. Він батько сироті й благодійник убогому. Від нього їжа — голодному, а питво — спраглому, втіха — безнадійному, а здоров'я — хворому. Своєю милостинею він зцілює каліку, звеселяє зажуреного, повертає віру зневіреному...

Нагорода милостивому — Божа милість до нього, яка буде в стократ більшою за його милостиві діла.

Підсумок учителя

Отже, ви всі зрозуміли наскільки важливо в житті бути милосердним і безкорисливим, адже Сам Господь показав усьому людству приклад безмежної любові, великого милосердя до Свого творіння — людини. «Так-бо Бог полюбив світ, що віддав Сина Свого Єдинородного, щоб кожний, хто вірить у Нього, не загинув, але мав життя вічне» (Ів. 3:16). Ісус Христос помер за нашу жорстокість. І лише з Христом ми можемо рости в милосерді.

Фізкультхвилинка

3. Служіння св. Миколая та Матері Терези

Усне повідомлення учениці (попереднє завдання).

Святий Миколай

Його ім'я означає — «той, що перемагає народ». І він дійсно переміг усіх людей, з якими зустрічався, переміг своєю добротою, милосердям і подвижницькими вчинками.

Святий Миколай жив і служив Господу наприкінці III — на початку IV ст. в лікійському місті Мірі, що в Малій Азії, яка на той час була частиною Римської імперії.

Був Миколай із багатой сім'ї, та по смерті батьків роздав майно бідним і допомагав їм, чим тільки міг.

Наприклад, одна з історій розповідає про трьох сестер, яких він урятував від бідності й приниження. Оскільки в їхнього батька не було коштів на придане, він не міг видати дочок заміж і не мав іншого виходу, як тільки продати їх у бордель. Дізнавшись про це, Миколай таємно підкидав у кімнату дівчаток мішечки із золотом. Батько був неймовірно щасливий. Коли він дізнався про таємного благодійника його дочок, той попросив його нікому не відкривати його імені.

З історії нам також відомо про те, як Миколай протистав користолюбному володареві, який затримував на складах зерно, щоб попит і ціна на нього зростали. А згодом Миколай утрутився в процес покарання трьох невинних чоловіків, несправедливо звинувачених тим же злочинним володарем. Кажуть, що один із ув'язнених уже перебував на місці страти, коли Миколай вихопив із рук ката меч і звільнив усіх трьох. Люди шанували Миколая за його хоробрість.

Після відвідин Святої Землі, — а Миколай побував у Віфлеємі, де народився Ісус Христос, і біля порожньої гробниці, де Спаситель воскрес із мертвих, — він вирішив усе своє життя присвятити Богові. За ревну службу був обраний архієпископом Міри. Простий, тихий і незлобивий, для сиріт був батьком, для бідних — милостивим подателем, у біді — помічником, у смутку — утішителем.

Святий Миколай проповідував слово Христове й у дні жорстоких гонінь на християн, за що був ув'язнений римським імператором Діоклетіаном. Там він зазнав жорстоких тортур, але не зрікся Христа.

19 грудня — це день зустрічі Миколая з Богом після завершення земного шляху.

Святий Миколай шанував людей, і люди досі шанують його. І чи не найбільше серед інших святих його люблять діти, адже за традицією на «зимового» Миколая вони отримують подарунки.

Учитель. Іншим прикладом милосердного служіння людям є життя й діяльність Матері Терези Калькутської. Запрошую вас подивитися про неї фільм.

Учні дивляться відеофільм «Мати Тереза».

Підсумок учителя

Таким чином, ви дізналися про служіння святого Миколая й Матері Терези, про їхні милосердні та безкорисливі справи.

V. Закріплення вивченого матеріалу

Кросворд «Милосердя»

По вертикалі:

- Гетьман України, відомий своїми милосердними справами.
- Твір Григора Тютюнника про милосердний учинок головного героя.
- 19 грудня — свято...
- Київський князь, який залишив по собі «Повчання дітям».
- Хто здійснив наймилосердніший учинок у історії людства?
- Шведський учений, який заповів усі свої заощадження на справи милосердя та благодійності.
- Ім'я жінки, яка присвятила своє життя служінню індійським обездоленям.

- Головний герой твору Володимира Винниченка «...халамидник».
- Хто виявив милосердя до побитого в одній із притч Ісуса Христа?

								9 С
			3 М	4		6 Н		А
	2 И	М				7 О	8 Т	М
	К	К	О	5	О	Т	Ф	А
1 Л	О	Н	І	Б	Е	Е	Р	
М	И	Л	О	С	Е	Р	Д	Я
А	М	А	М	У	Л	Е	Ь	Н
З	К	Й	А	С	Ь	З	К	И
Е	О		Х			А	О	Н
П								
А								

Висновок

Запитання до учнів

- Як звучить ключовий вірш уроку?
- Що таке милосердя?
- Що таке безкорисливість?

Учитель. Нехай милосердя й безкорисливість навічно поселяться у ваших серцях та стануть дороговказом у вашому житті.

VI. Підсумок уроку

Учитель аналізує роботу учнів на уроці й оголошує оцінки.

VII. Домашнє завдання

Вивчити напам'ять ключовий вірш уроку, уміти пояснювати його зміст.

Прочитати §14 (с. 88-94).

Підготувати розповідь «Мій милосердний учинок».

Учні піднімаються й читають «Молитву після навчання» (із карток).

Додаток 1

Б І Б Л І Я	→	Лк. 6:36; Пр. 20:21; Пр. 19:22
	→	Ів. 3:16; Пр. 11:26; Пр. 15:27
	→	Як. 2:13; Пр. 14:21; Пр. 19:11
	→	Кол. 3:12; Пр. 11:17; Пр. 12:10
	→	Притча про жорстокого боржника, притча про милостивого самарянина

Додаток 2

Сім діл милосердя для тіла ближнього	Сім діл милосердя для душі ближнього
голодного нагодувати	грішника навернути
спраглого напоїти	невігласа навчити
нагого вдягнути	сумного потішити
подорожнього в дім прийняти	у сумніві добру пораду дати
хворого відвідати	кривду терпеливо зносити
ув'язненого відвідати	образу прощати
померлого поховати	за ближніх молитися

ХРИСТИЯНСЬКІ ЦІННОСТІ

відкритий урок для 9 класу

Автор Леся Оберван,
учитель християнської етики СЗШ № 99 м. Львова

Мета: переконати учнів, що християнські цінності мають бути на першому місці в житті людини.

Обладнання: Святе Письмо, ікона Спасителя, свічка, магнітофон, цитати зі Святого Письма на аркушах.

ХІД УРОКУ

Вітання: Слава Ісусу Христу!

Молитва: «Благословенний Ти, Господи!» (із касети редемптористів, або запис іншої молитви).

Вступ

Дорогі діти України, дорогі християни, дорогі брати та сестри в Христі! Тема нашого уроку — «Християнські цінності».

Розвиток теми

У світі є дві форми розуміння життя: МАТИ і БУТИ. Що ж важливіше? Спробуємо з'ясувати.

Учитель пише на дошці великий знак запитання, а праворуч і ліворуч слова МАТИ і БУТИ.

Є люди, які проєктують своє життя тільки на те, щоб МАТИ, а є й ті, хто прагне БУТИ й намагається мати те, що потрібно для цього. Ісус Христос сказав: «*Шукайте ж найперш Царства Божого й правди Його, — а все це вам додасться*» (Мт. 6:33).

Людство — це суміш добра і зла, любові й егоїзму, прощення й ворожнечі. У споживацькому суспільстві економічно розвинених держав явно переважає форма МАТИ. При цьому людина потрапляє в жорстоке й нищівне коло, з якого їй важко буде вийти, якщо не віднайде справжніх цінностей життя.

На споживацький проєкт життя величезний вплив мають ЗМІ, кіно, Інтернет тощо. Вони постійно насаджують у розум і серце народу фальшиві цінності, а ті цінності, що мали б бути тільки засобом до життя, подають як його мету.

А яка мета твого життя?

Мільйони осіб щодня слухають науку, що веде людину до знищення. Заарештовують 10-х злочинців і не думають, що суспільство без духовних,

християнських цінностей витворює 10 тисяч нових. Ця манія «мати і споживати» змінює навіть психіку людини, укорінює в її серце різновид неврозу, постійного незадоволення й неспокою.

Водночас є багато людей, які вирішили мати стільки, скільки необхідно, щоб стати справжньою людиною, бо зрозуміли євангельську науку про убогість. Це аморально мати більше речей, ніж треба для життя, якщо 30 млн людей щороку вмирає з голоду.

Перед кожною людиною завжди постає вибір: яку обрати дорогу в житті, широку чи вузьку? Подивіться, будь ласка, сценку на цю тему, яку заздалегідь підготували ваші однокласники.

Сценка «Стежинка»

Діти. Так, і куди нам тепер іти?

Широкий Шлях. Привіт, мене звуть Широкий Шлях! Чого ви тут зупинилися?

Діти. Ми не знаємо, куди нам іти далі?

Широкий Шлях. Як не знаєте, ходіть зі мною!

Стежинка. Не слухайте його!

Діти. А ти хто?

Стежинка. Я Стежинка! Ходіть краще зі мною!

Діти. Але ж ти така вузьенька!

Стежинка. Це нічого, Ісус сказав: «...просторі ворота й широка дорога, що веде до погибелі... тісні ті ворота, і вузька та дорога, що веде до життя...»

Діти. А хто такий Ісус?

Стежинка. О, я можу багато розповісти вам про Нього.

Широкий Шлях. Слухайте мене: вам буде дуже весело, у вас буде багато грошей, ви зможете мати все, що завгодно. Усе!!!

Стежинка. Так, але є речі, які не можна купити за гроші, наприклад: любов, мир, справжню дружбу, вічне життя.

Широкий Шлях. Не слухайте її, ця мала — просто задавака, ходіть краще зі мною, у вас буде легке життя, ви постійно будете веселитися, розважатися, ніякої праці, ніякого навчання,

а то сиди, учи уроки — кому воно потрібне? Зі мною на вас працюватимуть інші люди.

Стежинка. Я не можу пообіцяти вам такого легкого життя. Звичайно, відпочинок буде, але тільки після праці. Адже в Біблії написано, що кожен «*краще нехай працює та чинить руками своїми добро, щоб мати подати нужденному*» (Еф. 4:28).

Широкий Шлях. А для чого робити добро? Життя в нас одне й треба жити так, як хочеться. Від життя треба взяти все, що можна, щоб було весело, а потім все одно помремо.

Стежинка. Так, але від того, як ми тут живемо, залежатиме наше вічне життя.

Широкий Шлях. Ходіть краще зі мною. Тут ви зможете накачати собі м'язи, зі мною зможете завжди перемагати і вас будуть боятися інші.

Стежинка. Зі мною ви теж можете стати сильними не лише тілом, а й духом. І теж зможете перемагати. І тоді вас будуть любити, а не боятися, а перемогу вам дасть Ісус. Він бо сказав: «Я — Дорога, Правда і Життя».

Широкий Шлях. Та ні, ходіть краще зі мною. Ви будете мати багато друзів. Вони зможуть усе розповісти вам, усе!

Стежинка. Я хочу розповісти вам про справжнього Друга, який віддав за нас Своє життя. Скажіть, чи багато у вас таких друзів, які зможуть це зробити?

Широкий Шлях. Ходіть краще зі мною, то будете вільні! Нікого не треба слухати, і нікому не треба давати звіт. Роби, що хочеш!!!

Стежинка. А Ісус зробив нас вільними від гріха.

Широкий шлях. Але це важко. Зі мною йти легше, зі мною йдуть багато людей. Чим ви кращі за інших?

Стежинка. Не дивіться на інших. Важко тим, хто хоче пройти цей шлях один. З Ісусом набагато легше. Ходімо, наша подорож буде захоплюючою, але траплятимуться і труднощі. Ісус Христос сказав: «*Блаженні вигнані за правду, бо їхнє є Царство Небесне*» (Мт. 5:10). Ви готові до цього?

Діти. Так.

Стежинка. Тоді гайда. *(Ідуть)*

Учень 1. Як тут гарно й затишно, аж хочеться співати.

Учень 2. Погляньте, якась зірочка, ніби з неба злетіла, а на ній щось написано.

Стежинка. Прочитай.

Учень 1. «Я — Господь Бог Твій, нехай не буде в тебе інших богів крім Мене».

Стежинка. Це перша Божа заповідь. Колись давно один юнак запитав Ісуса: «Що маю зробити, щоб отримати життя вічне?» І Божий Син відповів: «Виконуй заповіді!» А коли Ісуса запитали: «Яка заповідь найбільша?», Він відповів: «Люби Господа Бога Твого усім серцем, усією душею, усім розумом і усією силою». А друга заповідь подібна до неї: «Люби ближнього, як самого себе».

Учень 1. Є люба серцю нам стежина, що через душу перейшла.

Стежинка. О, щастя то була б вершина, якби в народі ожила.

Учень 2. То стежка миру, віри й згоди, обнови духу й доброти, то чистий шлях мого народу, я прагну вічною ним іти!

Учитель. Зараз поговоримо про те, що таке цінність.

Цінність — це те, що найбільш важливе, найважливіше, що нам допомагає жити та розуміти сенс нашого життя. Це знання, які ми здобуваємо ціле наше життя і які допомагають нам робити правильні рішення. Прийняти правильні рішення не так просто, бо світ пропонує свої цінності, а християнство — інші. У Біблії написано: «Не любіть світу, ані того, що в світі. Коли любить хто світ, у тім немає любові Отцівської, бо все, що в світі: пожадливість тілесна, і пожадливість очам, і пиха життява, це не від Отця, а від світу. Минається і світ, і його пожадливість, а хто Божу волю виконує, той повік пробуває!» (1 Ів. 2:15-17).

Що ж є найбільшою цінністю для християн? (Відповіді учнів.)

Так Біблія — це найбільший скарб, велика цінність для кожної людини, яку нам дав Господь.

Григорій Великий писав якось до свого друга Теодора, лікаря імператора: «Кажуть мені, що ти робиш дуже гарні й важливі речі; але кажуть, що в тебе немає часу на читання Біблії. Послухай мене уважно: якщо імператор напише тобі листа, у тебе вистачить сміливості викинути його, не прочитавши до самого кінця? Безсумнівно, ні. Отже, Сам Бог написав нам листа про любов для нашого спасіння... Навчися, отже, пізнати серцем Бога, слова Божі, щоб із більшим запалом дивитися у вічність».

Учень декламує вірш.

Усе на світі — просто марнота

«Усе на світі — просто марнота!» — Слова ці треба серцем зрозуміти, Вклякнімо перед іменем Христа, Молімось і благаймо нам простити!

Простити все: образи, злість і гнів, Гріхи свідомі й несвідомі, може, Щасливий той, хто врешті зрозумів: Найвища в світі цінність —

Слово Боже.

Галина Бреславська

Учитель. У кожної людини є свої цінності, які вона ставить на перше місце у своєму житті й задля яких живе. Та кожній людині властиво помилятися, написано: «Помисли смертних є нетвердими і думки наші помилкові» (Книга Мудрості 9:14)¹.

Але Біблія не помиляється ніколи, бо її автором є Святий Дух. У цій книзі є відповіді на всі наші запитання. Поглянемо, які цінності обрав Божий Син — Ісус, адже, Він теж стояв перед вибором.

Читання Євангелія від Матвія 4:1-11

Христос зумів дати відповідь на спокуси диявола, бо знав Святе Писання й цитував його. А чи знаємо Біблію ми? Написано: «А найбільш над усе візьміть щита віри, яким зможете погасити всі огненні стріли лукавого» (Еф. 6:16).

Ісус відкинув усі пропозиції диявола, за якими женеться світ. Це спокуси тіла, влади й слави:

1) людина живе не лише фізичним хлібом, а кожним словом, що виходить із уст Божих (Мт. 4:4);

2) не слід спокушати Господа, а допевнятися, якою є Його воля (Мт. 4:7);

3) поклонятися й служити потрібно лише Господу Богу (Мт. 4:10).

А як хто хоче багатіти, то Христос каже: «щоб робили добро, багатилися в добрих ділах, були щедрі та пильні, щоб збирали собі скарб, як добру основу в майбутньому, щоб прийняти правдиве життя» (1 Тим. 6:18-19); «Яка ж користь людині, що здобуде весь світ, але душу свою занепасти?» (Мт. 16:26); «Складайте ж собі скарби на небі... Бо де скарб твій, там буде й серце твоє!» (Мт. 6:20-21).

Який найбільший скарб твого серця?

Вірним помічником у правильному виборі цінностей є совість — голос Божий у душі людини, яка завжди застерігає: роби добро — уникай зла.

Чому треба робити добро й уникати зла?

Бо за все будемо відповідати! «Бо прийде Син Людський у славі Свого Отця

з Ангелами Своїми, і тоді віддасть кожному згідно з ділами його» (Мт. 16:27). Ніхто не народжується злодієм, брехуном чи неробою. Людина себе формує з Божою допомогою, або без неї.

А як ви хочете будувати своє життя: з Богом чи без Нього?

Написано: «Блаженний той людина, що Богом у нього Господь, блаженний народ, що Він вибрав його на спадок Собі!» (Пс. 33:12).

Найбільшим скарбом для українського народу є християнська віра, що є основою християнського життя. «Догодити ж без віри не можна. І той, хто до Бога приходить, мусить вірувати, що Він є, а тим, хто шукає Його, Він дає нагороду» (Євр. 11:6).

Учениця декламує вірш.

Віра

Коли щастя сиплеться, як з рогу, Й благодатний Бог дає дари, Люди кажуть, що немає Бога, Щастя все створили тільки ми.

Коли градом падають негоди, Йдуть нещастя, горе і біда; То людина зразу бачить Бога І до ніг в молитві припада.

Часом ми обмежені й простором, Не спасе від смерті й каяття. І смішна ся гордість — непокора Перед Тим, Хто творить всі дива.

Хоч людина створює машини, І на мільйон збудує місток, Та створить не може комашини, Чи найменший квітки пелюсток.

Слух і зір слабкі, недосконалі... А яким же може розум бути? Розумом ми досягаєм мало — Віра може більше досягнути!

Тож, як щастя сиплеться із рогу Й благодатний Бог дає дари, Віддамо подяку щиро Богу За Його щедроти, що згорі.

Учитель. Крім віри, для християн важливими є надія і любов.

Надія — це сила християнського життя. «Надією-бо ми спаслися» (Рим. 8:24). Та найбільша чеснота — це любов. «Хто не любить — той Бога не пізнав, бо Бог є любов» (1 Ів. 4:8).

Любов до ближнього є виявом любові до Бога. Коли хто каже: «Я люблю Бога, а ненавидимо брата свого, той неправдомовець» (1 Ів. 4:20). Справжня любов є жертвною. «Ніхто більшої любові не має над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх» (Ів. 5:13). Христос показав, що Він нас любить. Він віддав за нас Своє життя.

Чи любимо ми Бога?

Христос сказав: «Якщо Ви Мене любите, Мої заповіді зберігайте!» (Ів. 14:15).

¹ Второканонічна книга Старого Завіту.

Не забувай ніколи ти
Чому на світі цім з'явився?
Була це примха не твоя,
Ти з волі Божої родився!

Подякуй ти Йому за все:
За все що прагнеш, відчуваєш,
За все, що в тебе сьогодні,
Це ти від Нього тільки маєш.

Він дав тобі всі почуття;
Палку любов, пориви страсні,
І у страшні пори нещасні,
Завжди знайдеш Його чуття.

Він волю дав тобі, і ти
Робити можеш все, що заманеться.
Але подумай і про те,
Що дати відповідь прийдеться.

Є в Нього запити до тебе,
Що напис мають на скрижалях,
Якщо дотримуєшся їх,
То світ покинеш цей без жалю.

Люби Його, як Він тебе,
І Він усе тобі пробачить.
Не забувай ніколи ти,
Що дії всі твої Він бачить!!!

Учитель. Чи знайоме вам таке поняття, як альтруїзм? (*Відповіді учнів.*)
Запишіть у зошити визначення.

Альтруїзм — це безкорислива турбота про інших, готовність пожертвувати для інших своїми особистими інтересами (протилежне — егоїзм).

Учень декламує вірш.

Спішім скоріш добро зробити,
Щоб в світі стало краще жити,
Щоб усі люди посміхались,
А друзі часто зустрічались.

Спішім подати руку тому,
Хто потребує допомоги,
Щоби від наших добрих діл,
Ставало легше жити їм.

Дитину-сироту потішмо,
Самотніх й хворих не залишмо,
Щоб в їх серцях ожила знов
Надія, Віра і Любов.

Допоможи нам, Боже милій,
Щоб добрий намір ми здійснили,
Щоб сонце доброти світило
Й людські серця любов'ю гріло.

А зараз пригадаємо сім головних християнських чеснот і протилежних їм гріхів.

Покора (гордість), лагідність (гнів), доброзичливість (зздрість), щедрість (захланність), працьовитість (лінивість), стриманість (нестриманість), цнотливість (хтивість).

Чотири моральні чесноти: мудрість, мужність, справедливість, стриманість.

У чому полягає справжня мудрість?

Тома Кемпійський пише: «Далеко вища та наука, що пливе з висока, з Божого джерела, ніж та, що її людський ум із трудом здобуває». У Біблії читаємо, що в Христі «*всі скарби премудрості й пізнання заховані*» (Кол. 2:3). «*Страх Господній — початок премудрості*» (Пр. 1:7). Страх Божий — це боятись образити Господа, навіть найменшим гріхом.

Учениця декламує вірш.

Вишиванка життя

У часі дня, у земній круговерті
Спішимо ми — і день

пролітає за днем,
А затриматись треба, спинитись
на хвилику, рідненькі,
І себе запитати: «Чи так ми
на світі живем?»

Чи не тратим намарно,
цілі дні, місяці, навіть роки
І, забувши про душу, ми тіло
саджаєм на трон,

Так йому догоджаєм
і жертви в старанні приносим,
А душа терпить голод
і чує смертельний терор.

Бо зближається день і Отець
нас усіх запитає:

«Як ви вишили стежку
земного життя?»

Та коли вишиванка червоної
нитки не має,
Недостойна душа наблизитись
до Бога Отця.

Отже, християнські цінності можна класифікувати таким чином:

- абсолютні — віра, надія, любов, доброта, правда, гідність, чесність;
- національні — патріотизм, історична пам'ять, національна гідність, державотворчі прагнення, прагнення до єдності;
- громадянські — свобода, права людини, повага закону;
- сімейні — вірність, християнське виховання дітей, пам'ять про свій рід;
- особисті — добрі якості характеру, гарна поведінка, любов до ближнього тощо.

Учитель повторює з учнями Десять Божих заповідей.

Суспільне життя, яке не спирається на фундамент християнських цінностей, буде нестабільним і прямуватиме до суспільного беззаконня. Як може чиновник виконувати державний закон, якщо він не виконує Божого закону й не має страху Божого?

Отже, ми повинні робити все для того, щоб ці християнські цінності плекати, засвоювати й захищати у своєму житті.

Читання Святого Письма — 1 Петр. 3: 8-12

А тепер скажіть, які цінності є основою, фундаментом нашого життя?

Це — абсолютні істини, які є вічні й незмінні, раз і назавжди дані Богом. Якщо державний закон постійно змінюють, доповнюють, то Божий закон — Десять Божих заповідей — є актуальним завжди.

Ісус Христос сказав: «*Небо й земля проминуть, але не минуться слова Мої*» (Мк. 13:31).

Життєва настанова

Дорогі діти, чи маєте ви бажання виявити свою любов і пошану до Господа? Бо ми є Його діти. Адже ми стали Божими дітьми у Святій тайні Хрещення, і лише від співпраці з Господом залежатиме наше щастя, доля наша й нашого народу. Тому попросимо в Господа Божого благословення для всіх нас.

Дай Боже, щоб ці християнські цінності завжди жили в нашому серці, щоб ми завжди мали мудрість вибирати головне в житті, щоб ми ще багато послужили в майбутньому для своєї церкви й рідного народу.

Молитва «Люблю Тебе» (співана)

Люблю Тебе, люблю всім
серцем, Боже,
Як людське серце полюбити може!
Мені Ти — світ і ціль життя-дороги,
І світ, і ціль, — без них життя убоге.

Коли заплачу — Ти мене потішиш;
Коли впаду — із поміччю
поспишиш;
Навчиш мене смутному
сльози втерти;
Навчиш мене в любові жити,
вмерти.

Навчиш мене, як зберегти
побожність,
А в рухах — чесність, в мові —
осторожність;
Навчиш людей судити обережно,
Прощати всім, як Ти прощав
безмежно.

І ворога приймати все прихильно,
Навчиш трудитись терпеливо,
пильно,

Слівцем найменшим,
думкою одною
Не провинитися перед Тобою.

Під Свій покров прийми
Свою дитину!
Служу Тобі до смерті, до загину,
В Твоїх руках моя спочила доля,
Нехай Твоя свята сповниться воля!

Домашнє завдання

Написати твір на тему «Кому краще живеться: совісній людині чи безсовісній?» 🖋️

МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ В МОЛИТВІ «ОТЧЕ НАШ»

Урок для 11 класу

Автор Ганна Самолюк, учитель основ християнської етики
Заводської ЗОШ І–ІІІ ст. Чортківського р-ну Тернопільської обл.

Мета: встановити моральні основи молитви «Отче наш», її повчальний зміст, структуру та значення в житті кожної людини; показати, що Бог відкриває Себе як Небесний Отець для всіх людей, тому існує духовна спорідненість між людьми.

Тип уроку: урок-дослідження.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

Учитель запалює свічку як символ присутності Бога.

Молитва «Отче наш»

II. Актуалізація опорних знань

Бесіда за запитаннями

- Що таке молитва?
- Для чого люди моляться?
- Які види молитов ви знаєте?
- Чи виникає у вас внутрішня потреба молитви?

Учитель. Сьогоднішній урок ми розпочали з молитви, яку знає кожен християнин і промовляє її щодня. Ви, напевно, також проказуєте цю молитву не лише на уроці. А чи відомо вам, хто є автором молитви «Отче наш»? Цю молитву дав нам Ісус Христос. На прохання учнів «Господи, навчи нас молитися...», Ісус довіряє їм молитву «Отче наш». Через це її ще називають Господньою молитвою. А чи задумувались ви над змістом цієї молитви, над її значенням, чи просто проказували слова? (Відповіді учнів.)

III. Мотивація навчальної діяльності

На сьогоднішньому уроці перед нами стоїть важливе завдання — розглянути моральні аспекти в молитві «Отче наш».

IV. Повідомлення теми уроку

Учні записують тему уроку в зошити.

V. Вивчення нового матеріалу

Учитель. У Святому Письмі є два варіанти молитви «Отче наш». Євангеліст Лука подає її у вигляді короткого тексту — п'ять прохань (Лк. 11:2-4), а євангеліст Матвій подає більш розгорнуту версію — сім прохань (Мт. 6: 9-13). Літургійна традиція церкви зберігає текст євангеліста Матвія, тобто сім прохань. Дуже швидко літургійне вживання молитви доповнилося кінцевим славослів'ям «Бо Твоє є Царство, і сила, і слава навіки. Амінь».

На дошці висить плакат, на якому зображено крону дерева без листочків.

Уявіть собі, що це дерево — це звичайні слова, які є в молитві «Отче наш». Якщо ви зможете довести значення молитви, то на кожному тезу-доказ прикріплюватимете один листочок на дерево.

Молитва починається зі слів «Отче наш, що єси на небесах». Це, на перший погляд, звичайне звертання несе в собі глибокий зміст. Подумаймо та спробуймо з'ясувати, що заховано за такими простими словами?

Відповіді учнів (після кожної тези учень прикріплює листочок на дерево):

- Господь учить нас спільно молитися за всіх людей, бо Він не каже «Отче мій», але «Отче наш»;
- слова «Отче наш» указують на те, що Бог є нашим батьком, а ми Його діти;
- коли ми називаємо Бога Отцем, то повинні чинити як сини Божі;
- звертання «Отче наш» викликає почуття любові й упевненості, бо що може бути дорожче для дитини, ніж батько;
- у мене виникає певність того, що я отримаю те, що прошу, бо хіба не дасть люблячий батько своїй дитині те, що їй потрібно;
- слова «що є на небесах» не означають якогось місця простору, а вказують на те, що Бог є понад усім;
- коли молитва йде із серця праведного, то в ньому Бог перебуває;
- «небесами» можуть бути ті, що носять у собі образ Отця Небесного;
- ми маємо різних земних батьків, а Небесний — один Батько для всіх.

Учитель об'єднує клас у сім міні-груп, кожна з яких отримує завдання протягом десяти хвилин проаналізувати одне із семи прохань і записати тези-пояснення. Закінчивши роботу, учні представляють своє дослідження, прикріплюють листочки на дерево. Інші групи слухають і ставлять запитання.

I група — «Нехай святиться Ім'я Твоє»

Визнання святості Бога.

Ми просимо Бога, щоб святив Ім'я Своє, бо святістю Він спасає й освячує всіх.

Ми просимо, щоб Ім'я Боже святилося в нас та інших людях.

Це наше прагнення до святості.

II група — «Хай прийде Царство Твоє»

Визнання Бога Царем.

Очікування Божого Царства.

Царство Боже — це праведність, радість і мир разом із Богом у сьогоднішньому житті.

III група — «Хай буде воля Твоя як на небі, так і на землі»

Божа воля — це наше сумління, наша совість.

Де сповняється Божа воля, там є небо.

Волю свого Отця виконав Ісус.

Господь хоче, щоб ми все чинили за Його волею, щоб ми з'єднали свою волю з волею Божою.

IV група — «Хліб наш насущний дай нам сьогодні»

Просимо поживи для тіла.

Коли просимо, то визнаємо, що ми не можемо самі задовольнити себе, хоча й працюємо.

Прохання хліба належить до тих бажань, які Бог знає і без молитви. А в молитві йдеться про благання віри як опори й умови повноти нашого життя.

Ісус говорить: «Я — хліб життя». Отже, це також прохання духовної поживи.

А, можливо, тут йдеться про Святе Причастя, про Пресвяту Євхаристію.

Отець, що дає життя, не може не дати необхідної поживи, необхідних благ.

«Дай нам» — це довіра дітей до Отця, які чекають чогось від Нього.

«Нам» — ми просимо не кожен для себе, а для всіх.

V група — «І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим»

Просимо прощення гріхів.

Щоб Бог простив нам так, як ми прощаємо тим, хто нас образив.

Просимо сили й мужності прощати тим, хто завинив перед нами.

Коли ми не будемо прощати людям, то Отець наш не простить нам.

Потік Божого милосердя не може проникнути до нашого серця, поки ми не вибачили тим, хто нас образив.

Якщо ми відмовляємося вибачити, то наше серце замикається, черствість робить його недоступним для милосердної любові Отця.

Через визнання гріха, наше серце відкривається для Божої благодаті.

Молитва доходить до прощення ворогам, адже прощення — це певна вершина християнської молитви.

VI група — «Не введи нас у спокусу»

Бог нікого не спокушає, кожен спокушається своїми пристрастями.

Наші гріхи є наслідком того, що ми піддаємося спокусі.

Ми просимо, щоби Бог не дозволив нам ступити на шлях, що веде до гріха.

Бог дає нам можливість розпізнавати шлях праведний та той, що веде до гріха.

Просимо, щоб ми могли протистояти спокусам.

Просимо, щоби Бог не залишав нас у спокусі.

Перемога спокус можлива за допомогою молитви.

VII група — «Але визволи нас від лукавого»

Господь здатний захистити нас і зберегти від підступів диявола.

Ми просимо про визволення від усякого зла, винуватцем якого є диявол.

Разом із звільненням від бід, які пригнічують людство, ми просимо миру та благодаті.

Ми прагнемо звільнитися від того лукавого, що в нас самих, у наших звичках, нахилах.

Учитель. А що означає слово «амінь»? (Відповіді учнів.) Так, слово «амінь» означає «хай так буде». Воно є підтвердженням усіх семи прохань. А тепер подивіться на наше дерево. Листочки на ньому є доказом того, що молитва «Отче наш» — це не прості слова, а в них закладений дуже глибокий зміст.

VI. Узагальнення знань

Учитель. То яка мораль у молитві «Отче наш»?

Учні.

Бог відкриває Себе як Батько всіх людей, що вказує на їхню духовну спорідненість.

У молитві «Отче наш» предметом перших трьох прохань є прослава Отця: освячення Його Імені, прихід Його Царства і сповнення волі Божої.

У четвертому проханні ми в єдності з усіма християнами виражаємо нашу синівську довіру до нашого Отця Небесного, просимо поживи для тіла та душі.

П'яте прохання — благання Божого милосердя, яке може проникнути в наші серця тільки тоді, коли ми за прикладом Ісуса Христа зможемо пробачити нашим ворогам.

Шосте прохання — ми просимо, щоб Бог не дозволив нам стати на дорогу, що веде до гріха. Ми просимо про розсудливість та силу протистояти спокусам аж до кінця.

У сьомому проханні просимо виявити вже здобуту перемогу над сатаною, який особисто виступає проти Бога.

Учитель. Останнє славослів'я «Бо Твоє є царство, і сила, і слава навіки» резюмує, включаючи їх, три перші прохання молитви до Отця: це благання про прославлення Його Імені, про прихід Його Царства і про силу Його волі, але цього разу вони згадані у формі поклоніння й подяки.

Висновок. Молитва «Отче наш» — це справді короткий зміст усього Євангелія.

VII. Домашнє завдання

Написати твір-роздум «Молитва «Отче наш» у моєму житті».

Будьте як діти

Дуже хочу розповісти про одного бійця. Артур у зоні АТО від самого початку. Був у боях і багато разів потрапляв під обстріл. Молодий і життєрадісний юнак. Щоразу, коли я його бачила, то просто дивувалася стійкості й умінню відкинути все непотрібне, а залишити лише хороше. У вересні в нього на очах убили друга, з яким вони були нерозлучні. Це його зломило. Після смерті Івана він перестав жартувати й усміхатися. Він повністю замкнувся. Накази виконував, службу ніс, а спілкуватися ні з ким не хотів. Погляд постійно в прострацію...

Наприкінці жовтня ми «згубились» і не перетиналися. І яке щастя — ми знайшлися! Він веселий, жартує. Сіли, розговорились. Як виявилося, у Івана залишилась шестилітня донька Софійка. Так ось, після татової смерті Софійка написала листа Артуру, а її мама передала його волонтерам. Дівчинка писала, що дуже рада, що в її тата є такий друг і тепер вона молитиметься за нього. І просила Артура не вбивати злого дядю, який убив її тата, щоб той зрозумів, що ми, «укропи», — не страшні і злі, а добрі й любимо свою країну. Лист був розмальований кольоровими олівцями й фломастерами.

Його командир сказав мені опісля, що, отримавши листа, Артур довго перечитував його, плакав, так і заснув із листом у руках. А вранці акуратно склав його й поклав у внутрішню кишеню форми, ближче до серця. Так і носить його біля серця. А мені Артур сказав: «Знаєш, мені тепер є кого захищати. У мене з'явилась названа донька. Після війни я постараюсь бути поряд із Софією завжди, коли тільки зможу». Додавати від себе нічого не буду. Нехай кожен читач сам для себе додасть, що вважатиме за потрібне.

Лідочка Ельф. Тому що «укропи» люблять свою країну [Електронний ресурс] // Газета «Провінція». — 2014. — № 51. — Режим доступу: konstantinovka.com.ua/node/19193 (дата звернення: 30.10.2015). — Заг. з екрану.

ДВЕРІ

Сценка до уроку християнської етики «Уміння прощати»

Дійові особи: автор, двері, поштовий автомобіль.

Автор. Жили собі двері. Це були звичайні двері в під'їзді, зроблені з сосни, які ви, напевно, зустрічали в багатоповерхових будинках. І хоча двері не були зі знатного роду, а походили із звичайних дверей, вони завжди виконували свою роботу чесно, бажаючи бути прикладом для інших. Тільки люди цього не помічали. Вони часто грюкали ними, заклеювали оголошеннями, іноді навіть копали ногами. І, взагалі, двері ніколи не поважали.

Двері. Скільки можна терпіти таке ставлення! Сьогодні один чоловік із дев'ятого поверху так потягнув нас за ручку, що мало не відірвав її. Що за люди? Стараєшся для них — відчиняєшся, зачиняєшся, а вони тільки й знають, що ображати нас!

Автор. Так двері скаржились на своє життя, але ніхто не звертав уваги на їхнє буркотіння. Хіба що поштовий автомобіль, який кожного ранку під'їжджав до під'їзду. Поштовий автомобіль багато бачив у своєму житті, через нього проходило стільки газет, журналів і листів, що він знав про людей усе. Принаймні, так думали про нього двері.

Поштовий автомобіль. Привіт, двері! Як життя?

Двері. Та ніяк! Ну що це за життя? Стараєшся для людей, стараєшся, а вони тобі роблять тільки погане.

Поштовий автомобіль. Про що це ви, дерев'яні?

Двері. Ну, сам подивись. Через нас у день проходить сотня людей, і хоч би хто помив або пофарбував, або добре слово сказав. Квартирні двері всі в пошані. І шкірою їх оббили, і замки гарні вставили. А нам за що дісталась така доля?

Поштовий автомобіль. Ви квартирним не заздрить. Чули, у сусідньому під'їзді в 14-й квартирі злодії двері зламали? Знищили, замок вирвали.

Двері. Та ну? Треба ж, яке нещастя. Значить, і їм несолодко живеться. І все через людей.

Поштовий автомобіль. Послухайте, але ж ви для людей тут стоїте, для них і створені. Хочеш — не хочеш, а треба прощати.

Двері. Прощати? Та скільки можна? Ми їм стільки прощали, досить. Зачинимось і не випустимо нікого, тоді всі запізнаються на роботу! (пауза) А скільки разів треба прощати?

Автор. Поштовий автомобіль був авторитетом для дверей. Він напевно повинен знати, скільки разів потрібно прощати.

Поштовий автомобіль. А от ви спробуйте, розв'яжіть приклад. Скільки буде сімдесят разів по сім?

Автор. Двері задумались. Їм дуже хотілось швидко розв'язати цей приклад, щоб показати, що вони хоча із простих, але освічені.

Двері. Це буде 490.

Поштовий автомобіль. Так це і є число прощень. Чотириста дев'яносто разів. Стільки разів простити під силу тільки сильним.

Автор. Це й зачепило гордість дверей.

Двері. Думаєш, ми не зможемо?

Поштовий автомобіль. Не знаю, це число мені здається дуже великим.

Автор. І щоб ще раз довести автомобілю, що вони, прості двері, насправді не такі й прості, двері вирішили виконати це непосильне завдання.

Двері. Вирішено! Відсьогодні починаємо вести рахунок. Простимо 490 разів, а потім тримайтесь!

Поштовий автомобіль (від'їжджаючи). Нехай щастить!

Автор. Автомобіль поїхав далі розвозити пошту. А двері з твердим наміром прощати стали з нетерпінням чекати першого, хто б їх образив. Образи не забарилися. Хлопчик із 9-ї квартири, вибігаючи з під'їзду, зачинив двері так, що їх мало із завіс не зірвало.

Двері. Ой, як боляче! Прощаємо. Ми йому прощаємо. Один є.

Автор. Потім прийшла якась тітка і, вимастивши всі двері клеєм, приліпила на них оголошення, у якому йшлося про те, що гарячої води завтра не буде.

Двері. Невелика біда, але прощаємо. Два.

Автор. Потім прибігли діти й крейдою написали всякі слова.

Двері. Діти, що ви робите? Нам за вас соромно! Але ми вам прощаємо...

Автор. Так продовжувалось день за днем. Число прощень росло. Двері навіть раділи в глибині своєї деревини, коли їх ображали.

Двері. Так, скоро буде чотириста дев'яносто, а значить, ми зможемо помститися.

Автор. У поштового автомобіля випала вільна хвилинка, і вони знову змогли поговорити, коли він заїхав у двір.

Поштовий автомобіль. Ну що, рахуєте? Скільки вже прощень?

Двері. 87! До числа 490 залишилось рівно 403!

Поштовий автомобіль. Часто ображають?

Двері. У нас все записано. Ми облік ведемо. Ось вчора, наприклад, нас два рази так сильно потягнули за ручку, що мало її не відірвали. А позавчора нас не зачинили добре на ніч. Здійнявся сильний вітер, розхитував нами цілу ніч.

Автор. Поштовий автомобіль здивувався розповіді дверей.

Поштовий автомобіль. І звідки у вас стільки сили береться, щоб прощати?

Двері. А нам навіть подобається. Ми просто знаємо, що коли-небудь їм доведеться за це розплачуватися. Це нас і надихає.

Поштовий автомобіль. Недобра це справа — помста. Та мені пора, я поїхав.

Автор. Автомобіль поїхав, а двері залишились зі своїми образами. Та вони запримітили за собою, що бажання помсти вже не так надихає їх. Прощення стало даватися все важче.

Двері. Сто сімнадцять, сто вісімнадцять... Бідні ми, бідні.

Автор. Двері засумували. Ніхто не помічав цього. Але вони вперто йшли до своєї мети, яку вирішили досягти за будь-яких умов. Скоро образи стали для них чимось звичним, і вони прощали, не задумуючись. Якось по інерції. Поштовий автомобіль не завжди під'їздив до їхнього будинку. Але коли це траплялося, вони завжди радо спілкувалися.

Поштовий автомобіль. Ще тримаєтесь?

Двері. Тримаємось.

Поштовий автомобіль. Скільки разів уже простили?

Двері. 238.

Поштовий автомобіль. Залишилось, значить, 252. Та ви пройшли майже половину дороги. Важко?

Двері. Ти знаєш, ми звикли.

Поштовий автомобіль. Звикли що? Прощати?

Двері. Так, це не так уже й важко. Просто потрібно тренуватись. Спочатку число 490 здавалось нам недосяжним, тепер ми точно знаємо, що дійдемо до фінішу.

Поштовий автомобіль. Ну що ж, тримайтеся!

Автор. Двері були навіть трішки горді за себе. Ось як багато вони можуть прощати! І це зовсім неважко. Але одного разу, ввечері, якась компанія підлітків пошкрябала ножем їх гладенькі дошки, випалила вогнем напис «Коля+Оля». Цього разу простили було важко.

Двері. За що? Що ми їм зробили поганого? Як нам боляче! (сумна музика)

Автор. Усю ніч вони рипіли на своїх завісах. Хтось із жителів навіть подумав, що потрібно змастити заржавілі завіси, просто він не знав, що в такий спосіб двері плачуть.

Двері. 349, 350...

Автор. Знову з'явилась сила прощати. Це було дивно, але двері відчули, що прощати для них стало навіть приємно. Це робило їх не просто сильними чи достойними у своїх очах, але наповнювало чимось досі незнайомим — любов'ю до людей.

Двері. Які вони всі різні, усі кудись поспішають, біжать. І в кожного свої клопоти, напевно. У них немає часу звертати увагу на двері в під'їзді. А ми їм ще по-слугуємо.

Автор. Дверима знову сильно грюкнули..

Двері. 478.

Автор. Поштовий автомобіль на цей раз просто не впізнав своїх друзів.

Поштовий автомобіль. Що з вами, дерев'яні? Чи не зламались ви? Скільки ще залишилось?

Двері. Небагато зовсім. Дванадцять разів простили і все, можна мститися. (зітхають) Тільки, знаєш, нам щось не хочеться.

Поштовий автомобіль. Як? Ви ж були так рішуче налаштовані проти людей! Що з вами сталося?

Двері. Та, не знаємо. Здається, ми навчилися їх прощати. (пауза) І ще. Здається, ми навчилися їх ... любити.

Поштовий автомобіль. Любити? За що? Ви подивіться, вас люди сто років не мили, не фарбували, тільки експлуатують, а ви їх любите!

Двері. Тобі цього не зрозуміти. Цього ми не зможемо тобі пояснити. Тільки не знаємо, що нам робити, коли буде 490. Ми так не хочемо, щоб цей день настав, але число 490 наближається з кожним днем.

Поштовий автомобіль. Ну, я не можу вас зрозуміти, то ви хотіли мстити, тепер не хочете

Двері. А звідки ти взяв це число 490?

Ілюстрація Наталії Рябушко

Поштовий автомобіль. У моєму кузові одного разу перевозили Біблії. Там було написано, що Христос так учив Своїх учнів. Ну, мені пора.

Автор. Автомобіль поїхав. Двері знову залишились один на один із тими, хто їх ображав. Число 490 швидко наближалось.

Двері. 490, 490. Чому не більше? Що нам робити?

Автор. І ось настав той день, коли двері простили 489 разів. Було вже пізно. Жителі давно спали, коли під'їзні двері стали роздумувати над своєю проблемою.

Двері. Ми, звичайно, можемо замкнутися й нікого не випускати. Можемо притиснути комусь палець. Можемо підставити цвях і порвати комусь плаття. Але... але ми не хочемо!!! Не хочемо 490! Не хочемо мстити!

Автор. Двері знову заскрипіли на своїх заіржавілих завісах. (Сумна музика). Вони проплакали цілу ніч. Знову хтось із мешканців вирішив, що пора змастити ці завіси, а може й пофарбувати двері в під'їзді.

На ранок двері прокинулись від важкого сну. Їм снились числа, великі числа, а найбільше перед очима маячило число 490.

Двері. Ось, що ми думаємо. А чому тільки 490? Ми, може, хочемо більше. Ми, може, хочемо прощати завжди. Хоча Христос і вчив прощати всього 490 разів, а в нас інша математика.

Автор. І двері вирішили відкласти свій план помсти назавжди. І не розуміли вони, що насправді саме цього й навчав Своїх учнів Христос.

Двері. Так, ніби тягар упав із плечей. Як нам легко!

Автор. Вони радісно відчинились першому заспаному мешканцеві, що поспішав на роботу, а він знову подумав, що варто було б увечері пофарбувати двері в під'їзді й змастити заіржавілі завіси.

Прощення — це шлях до спасіння. Щоденно молимося молитвою «Отче наш»: «...і прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим». Тому, щоб отримати прощення наших гріхів, потрібно простити своєму ближньому.

Щоденно в нашому житті відчуваємо боротьбу між добром і злом. Часто маємо добрий намір стати кращими: добрішими, співчутливішими, справедливішими, мило-серднішими, працьовитішими, але так само часто відчуваємо, як поволи й дуже хитро підступають до нас лінощі, гордість, образа та багато інших вад. І тоді добрий намір поволи зникає. Щоб залишитися вірними Богові, потрібно в цій боротьбі перемогти зло! 🍀

[youtube.com/watch?v=JxeJH6IMJqQ](https://www.youtube.com/watch?v=JxeJH6IMJqQ)
Переклад з російської Ірини Підгорняк

РІЗДВЯНА ПІСНЯ В РІДНОМУ КРАЇ

Сценарій позакласного заходу для початкових класів

Автор Софія Прокопчук, заступник директора
з навчально-реабілітаційної роботи Рівненського
навчально-реабілітаційного центру «Особлива дитина»

Мета: формувати основи духовності особистості, ознайомити учнів з історією Різдва, зі звичаями, які побутують у рідному краї, розвивати вокально-хорові навички, творчі виконавські здібності, увагу, зв'язне мовлення, наочно-образне, словесно-логічне мислення, уміння піснями прославляти Бога, формувати ціннісне ставлення до мистецтва, виховувати любов до рідного краю, різдвяної пісні.

Обладнання: Біблія, проекційна техніка: ноутбук, проектор, екран, музичний центр, мікрофон, диск «Різдвяні пісні», ілюстративний матеріал, ватман, гуаш.

Форма роботи: колективна творча справа.

Попередньо проведена робота:

- розучено з учнями вірші;
- спільно з батьками вивчено різдвяні пісні;
- оформлено папку «Улюблена різдвяна пісня моєї родини»;
- відзнято відеосюжет «Моя улюблена різдвяна пісня».

На дошці плакат: «Різдвяна пісня — дорогоцінне надбання народу, нев'януча окраса його духовної культури».

I. Організаційний момент

Ведуча 1. Добрий день, дорогі діти, шановні батьки! Вітаємо всіх! Сьогодні в нас незвичайна зустріч, тому що говоритимемо про... пісню. (Звучить різдвяна мелодія.)

Учениця. Народна пісня — це велике диво.

У ній душа дитинна в світ летить.

Вона весела, світла, пустотлива,

То щирим сумом раптом зазвучить.

Учень. Народна пісня. Найдорожча, мила.

Вона в душі щоденно й уві сні.

Над цілим світом розпускає крила...

Там, де людина, там її пісні (Надія Красоткіна).

II. Основна частина

1. Пояснення теми заходу

Ведуча 2. Українська пісня — це душа народу. Протягом століть свої почуття, переживання, бажання люди висловлювали в найрізноманітніших пісенних жанрах. Найбільшого відображення в піснях знайшло духовне життя народу. Усі важливі життєві події оспівували й таким чином створювали відповідний настрій, що передавав радість події чи її сум. (Звучить різдвяна мелодія.)

Ведуча 1. Наша зустріч присвячена особливій українській пісні, яку люблять співати в нашому рідному краї — різдвяній. Одне з найулюбленіших, найсвітліших свят — це свято Різдва. Український народ любить його святкувати, і в нашій місцевості це роблять завжди щиро, урочисто,

величально. Мабуть, немає в нашому місті такого будинку, де б не звучала різдвяна пісня.

Ведуча 2. Так стверджуємо тому, що ми тут народилися й живемо, що тут живуть і працюють наші рідні, знайомі. Адже тут, у дружньому родинному колі кожен із нас уперше почув різдвяну пісню й для кожного ця пісня була цікавою різдвяною історією. Дозвольте запитати, діти, а які різдвяні пісні знаєте ви? Хто вас навчив їх співати?

2. Гра «Увімкнений мікрофон» (Розповіді учнів.)

Ведуча 1. Дякую за цікаві розповіді. Приємно було дізнатися, що багатьох із вас навчили співати різдвяних пісень ваші бабусі й дідусі. Різдвяна пісня для них стала справжнім скарбом, який вони з великою відповідальністю передають вам. Коли ми проводили опитування серед дорослих, теж дізналися багато цікавого. Пропоную переглянути відеосюжет.

3. Перегляд та обговорення відеосюжету «Моя улюблена різдвяна пісня».

Ведуча 2. Як бачимо, усі відповідали на одні й ті ж запитання по-різному. Люди знають багато різдвяних пісень і люблять їх співати. Зараз для всіх прозвучить різдвяна пісня у виконанні мами нашої учениці.

4. Різдвяна пісня «Тихая ніч»

Тихая ніч, дивная ніч,
Все дрема, лиш не спить,
Благоговіє подружжя святе:
Дивного Сина послав Бог-Отець,
Радістю серце горить! (2 р.)

Тихая ніч, дивная ніч,
Голос з неба звів нас:
«Тіштеся, нині Христос народивсь,
Мир і спасіння для всіх Він приніс,
Світло святе нам явив!» (2 р.)

Тихая ніч, дивная ніч,
В небо нас Бог позвав.
Хай же відкриються наші серця
І хай прославлять Його всі уста:
Він нам Спасителя дав! (2 р.)

Ведуча 1. Дякуємо за чудове виконання пісні й продовжуємо нашу розмову. Нас чекає цікава гра.

5. Дидактична гра «У якому будиночку співають різдвяних пісень?»

Ведучі демонструють два малюнки, на яких зображено будинки. На одному малюнку — зимова пора року, а на другому — літо.

Запитання

- Що зображено на малюнках? (Відповіді дітей.)
- Як ви думаєте, у якому будинку співають різдвяних пісень? (Відповіді дітей.)
- Чому ви так думаєте? (Відповіді дітей.)

Ведуча 2. Дякую вам за відповіді. Ви безпомилково визначили, у якому будинку співають різдвяних пісень.

Звучить різдвяна мелодія.

Цими піснями люди звеличують Ім'я Господнє, розповідають про народження Ісуса Христа. Святкуючи Різдво, ми святкуємо день народження нашого Спасителя. Свято Різдва в нашому краї святкують кожного року в один і той самий час, узимку — 7 січня. Не було й не буде в історії роду людського величнішої події, ніж прихід на землю Божого Сина.

6. Історія Різдва в малюнку

Учитель образотворчого мистецтва, демонструючи учням малюнок із зображенням Діда Мороза (*див. додаток*), запитує їх про те, що зображено на малюнку (*передбачувана відповідь: Дід Мороз/Санта Клаус*). Після того, як діти відповідають, учитель запитує знову: коли ми бачимо

ілюстрації з Дідом Морозом, про що думаємо, які свята пригадуємо? (*Новий рік, Різдво*).

Люди так звикли до свята Різдва, що іноді забувають, заради кого святкують. Для них важливо повеселитися, отримати подарунок. З усією відповідальністю хочу повідомити вам, діти, що про Діда Мороза та Санта Клауса вигадано людьми безліч легенд. Та історія Різдва, яку я хочу вам розповісти сьогодні, не має нічого спільного з Дідом Морозом. Ця правдива історія записана ось у цій (*показує Біблію*) святій Божій книзі. (*Повертає малюнок із зображенням Діда Мороза так, щоб низ був зверху, малює й одночасно розповідає*).

Марія — мати Ісуса, народила Його в хліві. Так-так, у тому хліві, де перебувають домашні тварини: корови, овечки, ослики. Колискою для малого Ісуса були звичайні ясла, де кладуть корм (сіно) тваринам. (*Звучить різдвяна мелодія, учитель розповідає й малює так, щоб на кінець розповіді вийшла картина Різдва*).

Першими до Ісуса прийшли пастухи з Віфлеємських полів. Була ніч, на небі яскраво мерехтіли зіроньки. Одна зірка сяяла набагато яскравіше, адже вона сповіщала про народження у світі не звичайної дитини, а Божого Сина. Цієї ночі, коли пастухи пасли отари на полях, їм з'явився ангел у блискучому білосніжному одязі й сказав: «Не лякайтесь! Я приніс вам велику радість, яка буде всім людям. Сьогодні народився для вас Спаситель, Який є Христос Господь. Ось як ви впізнаєте Його: сповите Немовля лежати в яслах». Потім небо наповнилось ангелами, які раділи та співали: «Слава Богу на висоті, і на землі мир, у людях добра воля!» Після цього пастухи поспішили до Віфлеєма. Зірка вказувала на те місце, де лежало Немовлятко. Перед Ним вони впали на коліна. Саме тут ці люди змогли отримати справжню велику радість, якою потім ділилися з іншими, розповідаючи про те диво, яке пережили самі.

Малюнок можна розмалювати разом із учнями кольоровими фарбами в будь-який інший зручний для цього час, проводячи бесіду на закріплення теми.

Дорогі діти, щойно ви почули й побачили історію Різдва в малюнку, а зараз почуєте пісню, яка теж розповість історію Різдва. Її виконають для нас ваші мами.

7. Різдвяна пісня «По всьому світі стала новина»

По всьому світі стала новина:
Діва Марія Сина родила,
Сіном притрусила, в ясла положила
Господнього Сина. (2 р.)

Радісну пісню чути в тишині,
Ангели славлять Бога в вишині.
Бо спасіння світу, згідно Заповіту,
У Господнім Сині! (2 р.)

Ось появилась на небі зоря,
Шлях освітила до Христа Царя.
Мудреці приходять і дари приносять
Господньому Сину. (2 р.)

До Віфлеєму пастухи ідуть,
Радість велику у серцях несуть.
На коліна впали й разом привітали
Господнього Сина! (2 р.)

Ведуча 1. Різдвяна пісня — невичерпне джерело натхнення, яке передається з роду в рід, від одного покоління до іншого. Ця пісня — це частина духовного життя народу. Пісня супроводжує людину від дитинства до старості. Перша пісня, яку ми чуємо, — це колискова, яку нам співає наша мама. Скільки любові, тепла в цій пісні!

Коли дорослішаємо, уже самі співаємо пісень. Тих пісень, яких навчили нас співати наші рідні: мама і тато, бабуся й дідусь.

8. Різдвяна пісня «Нині радість стала» (виконують учні)

Ведуча 2. Перебуваючи на зимових канікулах, ми маємо чудову нагоду поділитися красою різдвяної пісні з іншими. Ця добра традиція існує давно. Скажіть мені, будь ласка, хто з вас співав різдвяних пісень своїм родичам, друзям, знайомим? (Відповіді дітей.)

Ведуча 2. Співаючи різдвяних пісень, ми, люди, славімо Бога, дякуємо Йому за народження Його Сина, Ісуса Христа. А зараз запрошую вас прочитати вірші, які ви вивчили, готуючись до святкових днів Різдва.

9. Учні декламують вірш «Співає небо»

Співає небо чудову пісню
Про добру волю та мир землі.
«Хай буде слава для Бога в вишніх!» —
Лунають з неба слова святі.

Співає небо — душа радіє
І славить щиро Святе Дитя.
Прийшов на землю Христос-Месія.
Світила ясно з небес зоря.

Співає небо, а нічка тиха
Спокою землю всю огорта.
Там, біля ясел, забудь про лихо,
Схилися низько до ніг Христа.

Співає небо. Ти чуєш, друже,
А чи співає душа твоя?
До звістки з неба не будь байдужим —
Хай сяє в серці любов Христа!

Різдво — велике свято,
Народе, веселися,
Щоб нам спасіння дати —
Син Божий народився!

Звучить різдвяна мелодія.

Ведуча 1. Діти, зараз кожен із вас може поділитися розповіддю, як у його родині святкують Різдво, які традиції зберігають?

10. Розповіді учнів

Ведуча 2. Дякую всім за розповіді. Дуже добре, що дехто з вас у день Різдва йде зранку з батьками в храм, щоб поклонитися Богові, віддати Йому честь і хвалу, прославити святе Ім'я Господнє різдвяними піснями, подякувати в молитвах Богові за все, чим Він вас благословив.

Ведуча 1. Це гарна традиція. Так навчає нас Слово Боже (*бере в руки Біблію, показує її дітям*). Послухайте уважно, я прочитаю: «Слово Христове нехай пробуває в вас рясно, у всякій премудрості. Навчайте та напоумляйте самих себе! Вдячно співайте у ваших серцях Господеві псалми, гімни, духовні пісні! І все, що тільки робите словом чи ділом, усе робіть у Ім'я Господа Ісуса, дякуючи через Нього Богові й Отцеві» (Кол. 3:16-17). Богові до вподоби, коли в нас вдячні серця, коли ми славімо Його піснями. Запрошуємо всіх разом заспівати різдвяну пісню «Ой, у Віфлеємі весела новина».

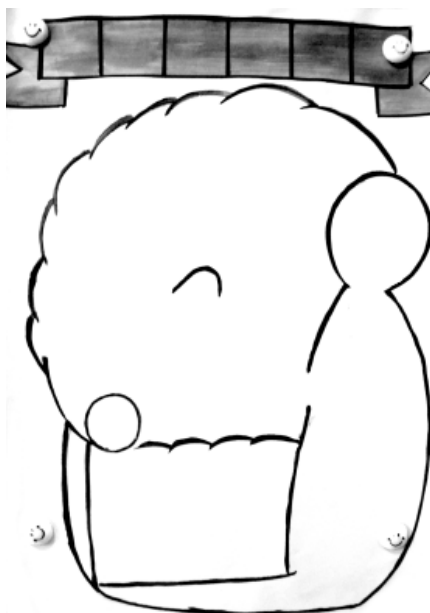
11. Різдвяна пісня «Ой, у Віфлеємі весела новина»

III. Заклучна частина

Ведуча 1. Наш український народ має багату скарбницю пісень, якими можна пишатися як найкращими коштовностями. Деякі з них пройшли крізь довгі століття й сьогодні є улюбленими піснями наших родин. Коли співаємо різдвяних пісень, пам'ятаймо, що цим ми прославляємо народження Божого Сина — Ісуса Христа.

Ведуча 2. Дякуємо вам, діти, за вашу активність у колективній творчій справі, за те, що ви так гарно вивчили вірші, різдвяні пісні. Дякуємо вам, дорогі батьки, за постійну підтримку й взаєморозуміння, за плідну співпрацю. Усім бажаємо, щоб зі світлою миттю народження Христа у ваших домівках оселилися любов, радість і тепло. Рясних усім Божих благословень! 🌟

Додаток

...Душу й тіло ми положим?..

Із початком революційних подій на теренах нашої країни Гімн, як один із символів держави, об'єднав український народ. Його співали всі й усюди — і фани футбольних клубів, і школярі, і перехожі, коли слухали на площах новини про події з Майдану, і люди, які виходили на вулиці, висловлюючи свою солідарність і підтримку і мітингувальникам, і нашій армії. Гімн упевнено увійшов в життя українців і посів там чільне місце тієї сили, що формувала світогляд і нагадувала усім нам, що ми — українці.

Проте дехто з християн почав ставити запитання — чи можна співати подібний Гімн? Чи маємо ми право виконувати пісню, яка закликає покласти душу за свободу певної географічної території. Це вже скидається на якесь, якщо не ідолянство, то принаймні святотатство. Адже і дух, і душа, і тіло мають належати лише Богові. І Він один має цілковито володіти тим, що не належить людині і, після смерті, повернеться до Творця.

Це непросте, дискусійне, провокативне питання. Адже, з одного боку, правдою є те, що ми не владні над своїми душами. Натомість — ми маємо їх плекати як те, що дане Богом, як найбільшу цінність, продавши яку, втрачаємо людяність. Скільки казок, легенд і переказів є про продаж своєї душі. І скільки історій із нашого сьогодення ми можемо згадати і, скрушно зітхнувши, сказати: «Продав душу за...»

Для християн це не просто питання етики чи правильної поведінки. Для християн це питання поклоніння. Адже все наше єство повинне поклонятися Богові й лише Йому служити. І коли в Гімні звучать подібні слова, вони викликають закономірну реакцію свідомих вірян. (Правда, слід зауважити, що для деяких християн і патріотизм, як форма суспільної поведінки, є темою «на межі».)

Отже, чи має право християнин співати про те, що він «душу й тіло положить»...

Обережність у такому важливому питанні цілком не зайва, тому насамперед спробуємо розібратися з поняттям «душа». Напевне, у більшості християн на запитання, що таке душа, відповідь буде приблизно така: це нематеріальна, але невід'ємна частина людини, яку вона отримувє від народження і яка належить Богові й після смерті повертається до Нього. Саме з таким «народним» розумінням душі люди підходять до того, кому вона має належати й що з нею потрібно робити.

Проте іноді ми шукаємо океан у калюжі. Ми копаємо й колуємо там, де ніхто й ніколи не вкладав надглибокого релігійного змісту. Це стосується й тексту Гімну. Ми вкладаємо сакральний зміст у слово «душа», яке автор використав зовсім в іншому значенні.

Навіть у Біблії ми зустрічаємо це слово не лише в сенсі вищевказаної нематеріальної складової людини, а у повній приземленості значенні — життя людини. *«І створив Господь Бог людину з пороку земного. І дихання життя вдихнув у ніздрі її, і стала людина живою душею»* (Бут. 2:7). Мойсей, даючи Десять Заповідей і вказуючи на суворе покарання тих, хто не дотримується їх, постійно використовував словосполучення *«витає душа з-посеред народу»*, наголошуючи на смертельному покаранні грішника. Та й пізніше більшість авторів Біблії використовувала слово «душа» в сенсі «життя». А з християнами, які вкладають у це слово лише новозавітний зміст, таке нерозуміння грає злий жарт, адже вони починають бачити те, чого ніхто й ніколи не вкладав у слово. Саме така позиція й штовхає людей на

заперечення виконання Гімну як пісні, що заохочує нас продати комусь душу.

А тепер повернімося до основного питання — чи може я, як християнин, виконувати Гімн. Гімн — це музичний твір, основна мета якого — нагадати нам, хто ми є, зачистити наше самоусвідомлення того, до якого народу ми належимо й за що ми будемо відповідати перед Богом. І, навіть якщо я, як християнин, усвідомлюю і сповідаю своє небесне громадянство, це не позбавляє мене відповідальності за ту землю, яку подарував мені Бог.

Хорошою ілюстрацією цього взаємозв'язку є історія ізраїльського народу. На шляху в землю обітовану Господь дає Своєму народові Декалог, перша заповідь якого наголошує на любові до Бога й любові до ближнього. Бог давав євреям землю, але вказував на пріоритетність любові до Бога, наслідком якої є любов до ближнього, яка готова покласти душу за ближніх заради Бога.

Ми потребуємо символів у житті, які нагадували б нам наше призначення. Хрест, причастя, молитва на колінах — усе це християнські символи, які міцно увійшли в наше життя. Такі ж як Гімн, Герб і Прапор для всіх українців. А для християн, що вірять у Ісуса Христа як Господаря свого життя, ці символи, як нагадування, важко переоцінити. Адже вони несуть іще більшу відповідальність перед Богом. Бо насамперед вони відповідальні за те, чи живуть вони згідно із Заповідями Божими, а потім — чи розуміють відповідальність за те, щоби втілювати Божі принципи там, де Бог призначив їм жити.

І коли стає питання, співати чи не співати Гімн, потрібно запитати самого себе: що таке для мене Гімн — просто пісня, яку я розбираю на складові, щоби, не дай Боже, не забруднити своє «святе» життя, чи твір, який нагадує мені, що я маю докласти всіх зусиль, щоби та частина землі, де Бог визначив мені жити, відчувала благодатний вплив Євангелії? Чи це пісня про патріотизм, чи твір про мою відповідальність перед Богом?

А співати Гімн, звичайно, потрібно, а то забудемо, хто ми, де ми й до чого покликані...

Олег Блощук

магістр теології, викладач народних звичаїв, свят та обрядів, пастор євангельської християнської церкви «Скеля», м. Рівне

Чи співають ангели?..

Декільканадцять років тому був присутній на цікавому диспуті, що розгорівся серед майбутніх учителів. Суть його оберталась навколо питання «Чи співають ангели?». Одні стверджували, що в час народження Христа ангели співали небесних пісень. Інші казали, що нічого подібного в Біблії не написано, навпаки, сказано лишень, що вони «голосно вигукували» відомі тепер на весь світ слова «Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonae voluntatis»¹. Диспут закінчився, кожен лишився при своїй думці. Але в ході дискусії порушили одне важливе для нас питання: людина як особистість здатна творити.

Ми не знаємо, чи співають ангели, проте нам напевне відомо, що людина здатна до творчості. Її твори можуть мати надзвичайно сильний вплив як на окремих людей, так і на цілі народи. Адже здатність творити — це те, що Бог уклав у людину при створенні, коли назвав її «Своїм образом і подобою» (у єврейському оригіналі вжито слово «відбиток» — той слід, який Бог лишив у цьому світі). Люди розуміють силу творчості й сповна користуються нею, бо знають, що за допомогою мистецтва можна сказати те, на що бракує звичайних слів.

Коли ми говоримо про мистецтво, то перед нашими очима постає дуже багато його видів. Але сьогодні поговоримо про один, який близький як нашому народу, так і християнству. Це — музика. Вона міцно увійшла в наш побут, створюючи нам тло (радіо в маршрутному таксі, музичні заставки на ТБ, діти-підлітки з музикою в навушниках тощо). Музиці відведено чільне місце в будь-якій літургії, адже музичне прославлення — це невід'ємна частина християнського поклоніння.

Для української нації музика стала способом передавання й збереження самоідентичності, адже саме в піснях із діда-прадіда передавалися цінності й розуміння наших звичаїв, побуту, уявлень і мови. Саме пісня виходила на перше місце, коли хтось говорив про українське

мистецтво. І пісня, як частина музики, або як один із синкретичних видів мистецтва², формувала те, що неможливо було передати іншим чином. Любов до матері, землі, розуміння побутових дрібниць, висловлення свого кохання, пам'ять про славних предків — усе це передавалось із давніх-давен за допомогою пісні. Часто українців називають найбільш співочою нацією світу.

Пам'ятаю, як у школі на перервах ми любили співати пісні із улюблених мультфільмів чи кінофільмів, народні пісні. А як усі учні дружно тягнули тих пісень, які вивчали на уроках музики!.. І співали всі: незалежно від таланту, наявності голосу й слуху. Навіть учителі математики чи фізики наспівували нам якихось пісеньок, щоби ми легше запам'ятали ази цих непростих предметів. (Але то, як зараз кажуть, була «стара школа» — і в прямому, і в переносному значенні цього слова.)

Проте пройшли роки й на сьогодні констатуємо факт: народні пісні співають або під особливий настрій (який часто-густо проявляється під дією парів Спіритуса Віні), або із якоїсь нагоди. Або ж — коли ти професійний музикант.

¹ Вираз латиною із Євангелія від Луки 2:14: «Слава Богу на висоті, і на землі мир, у людях добра воля».

² Від лат. «syncretismus» — об'єднання співдружностей — поєднання різних видів мистецтва, поглядів чи видів мислення в умовно єдине ціле.

й співаєш на державних святах. Досить рідко можна побачити людей, які просто сидять і співають у своє задоволення (хіба що в селах, та й то — бабусі, які ще пам'ятають ті народні пісні).

У наш побут увійшла попса. Я навмисно використовую цей термін, можливо вульгарний, проте такий, що якнайвлучніше характеризує якість і змістовне наповнення сучасних пісень. Бідний зміст, що опускається нижче прийнятих моральних і естетичних рамок, примітивна музика, чіткий орієнтир на «продажність товару» — усе відбиває в людей не просто охоту до співу, а розуміння важливості пісні в житті людини. Поступово, на тлі попсових текстів, забувається той факт, який вплив мистецтво має на людину.

Хоча, слід зазначити, не все так погано. Україна — це країна, де християнство є панівною релігією. І саме в християнстві завжди високо цінували й розуміли вплив музики на людей. Власне, уся історія зародження, розвитку й становлення християнства просякнута співом і акцентом на музичне поклоніння не лише священнослужителів, але й простих вірян.

Ізраїльський цар Давид, організовуючи поклоніння в храмі, відділив значну частину людей із роду Левія, які мали на музичних інструментах служити у святині. І ці левіти займалися музикою по 8 годин на день, щоби досягти майстерності.

Ранні піснеспіви першоапостольської церкви, що збиралась у катакомбах, — свідчення того, що, незважаючи на небезпеку бути почутими недругами, християни хотіли прославити Бога співом.

- Єретик Арій, який розповсюджував свої погляди по всій Європі, досяг успіху лише завдяки тому, що подавав свої теорії у вигляді простих пісень, які дуже легко можна було запам'ятати.
- Папа Григорій (який увів григоріанський календар), реформував церковний спів, щоби якнайкраще доносити християнські поняття до простих людей. І на сьогодні ми маємо цілий стиль у музичному мистецтві — григоріанський хорал.
- Мартін Лютер переробляв прості селянські пісні, щоби пояснити біблійні істини простим людям. Багато його творів звучать у церквах досьогодні.
- Гімни чорношкірих християн американського континенту, спірічуелс, у яких вони виспівували свою віру й надію на Господа, узагалі стали основою сучасної музики.

Ще більше можна сказати про великих композиторів, які окрім геніальних і патетичних творів, постійно звертались до написання християнських піснеспівів. М. О. Балакїреєв, Й. С. Бах, Й. Брамс, М. С. Березовський,

**«Музика своєю мелодією доводить нас до самого краю вічності й дає нам можливість протягом декількох хвилин осягнути її велич»
(Т. Карлейль)**

А. Л. Ведель, М. Д. Леонтович, Ф. Мендельсон-Бартольдї, В. А. Моцарт, Орландо Лассо, С. В. Рахманінов, П. І. Чайковський — не стане часу й місця, щоби перерахувати всіх, хто писав твори про Бога й для Бога. І не для того, щоби досягти якихось своїх висот, відзначитись іще опусом на релігійну тематику, — вони це робили, бо були переконані, що музика має надзвичайний вплив на людей і здатна надихнути на пізнання Бога.

У більшості сучасних церков є свої піснеспіви, які постійно виконуються на богослужіннях. І мета цих творів — нагадати основні істини віри, сколихнути емоції й змусити

людину розпочати самоаналіз свого серця й учинків. Пісня має силу надихнути й закарбувати надовго в голові людини важливу істину, яку людина може згадати, чи ба, навіть наспівати через багато років.

Тому дивними є запитання, які часом ставлять учителі, коли розважають, чи потрібно співати на уроках християнської етики.

«Музика — найкраща втіха для засмученої людини» (Мартін Лютер)

Безперечно, учителям хочеться викласти матеріал уроку, та й дехто не дуже добре співає. Інші просто не до кінця усвідомлюють неперехідне значення пісенного виховання молодих людей.

Але потрібно зазначити наступне:

- пісня здійснює надзвичайно великий вплив на людей;
- пісня дає учням можливість у інший спосіб закарбувати в пам'яті важливі для їхнього подальшого життя й поведінки істини й у доступній формі донести християнські поняття;
- пісні формують розуміння важливості поклоніння Богові. Тому варто співати не просто «дитячі пісеньки», але й презентувати твори, які входять до скарбниці світової християнської пісенної спадщини й покликані виховувати розуміння щирого поклоніння Богу;
- різноманітні за формою та жанром пісні емоційно надихають людей на побожне життя, показуючи вічність Божих заповідей і їхню дієвість у житті людини.

Розважаючи над важливістю музики в житті людини, згадаймо події Революції Гідності. Тисячі людей піднімалися для виконання Гімну, і ця проста й невелика пісня (а наш Гімн визнаний одним із найкоротших у світі) запалювала серця людей і пробуджувала усвідомлення самоідентифікації як громадянина. Із піснею на вустах люди стояли проти водометів, кийків і куль; і з нею перемогли. Хіба потрібні ще якісь докази сили й могутності впливу музики на життя людини?

Християни з піснями на вустах не боялись іти на смерть, проголошуючи істини своєї віри, надихаючи слухачів на звиягу заради Бога. І часто через пісні Бог торкається тих струн душі, які ніяким іншим способом ніхто й ніколи не зміг зачепити. Часто пісня надихала на такі звияги, які за інших умов людина ніколи б не вчинила.

Тому не потрібно спинятись і не виконувати пісень на уроках, якщо ми не маємо достатньо доброго слуху чи голосу. Це не біда. Проблема виникає тоді, коли пісню співають не серцем, бо навіть при найчудовішому вокальному виконанні вона буде мертвою.

Отож, учителі, — не бійтеся співати. Але співайте серцем. Ваші учні відчують це. І навіть якщо виконання буде непрофесійним, не сумуйте — учні відчують ритм вашого серця й зможуть усвідомити важливі Божі істини й пронести їх через усе життя. Головне, щоби ви ці істини знали й хотіли донести до молоді.

... Отож, чи співають ангели? Нікому з людей це невідомо. Може, і ні. Проте ми, люди, можемо співати. Тож співаймо, наповнюймо піснями наші життя. Збудуємо музикою наші почуття й почуття слухачів. Звеличуймо Ймення нашого Господа й Спасителя! Проголошуймо великі Божі істини, покладені на музику. А потім, у вічності, у Небесному Царстві — заспіваємо нову пісню. 🕊

Олег Блощук

магістр теології, викладач народних звичаїв, свят та обрядів, пастор євангельської християнської церкви «Скеля», м. Рівне

ПРАПОРИ

Зима 2015 року. Закарпаття. Я в складі робочої групи беру участь у семінарі. Сиджу, конспектую. Слухаю. Дивлюся. Перед моїми очима стяги багатьох держав: Грузії, Вірменії, Молдови, Болгарії, Америки й наш. Блакитно-жовтий новенький такий, при освітленні поблискує де-не-де, попросований, бо навіть згинів не видно на тканині. Милує око ця розкішна цнота — невживаність... На перерві присутні фотографуються на його тлі, підходять ближче, вдивляються ніби в картину, розглядають деталі (здавалося б, які?), беруть полотно в руку. «Тактильні люди», — думаю.

Далі вирішення робочих питань, потім святкових. І так година за годиною. Але раптом мій погляд зупиняється на мокрому українському стязі, який самотинно тріпоче на морозному вітрі за вікном. На перерві запитую місцевих працівників, як довго він у них майорить. Ті кажуть, що не пам'ятають відколи, але знають, що господар привіз його з Майдану.

— Франківського? — уточнюю.

— Ні, він до столиці їздив.

— Із прапором?

— Так. З ним поїхав, і з ним же й повернувся.

Далі я не вдавалась у подробиці. Мене більше не цікавила розмова. Мене заповонив стяг.

Підійшла ближче до того, «хто пройшов крізь вогонь». Він висів на кривуватій палиці-очеретині, промоклий до останньої ниточки, з темним сірим відтінком і порваними кутами по боках. Такого красивого прапора України я ще жодного разу не бачила! Випраний на дощі, висушений на морозі, продимлений, намолений, засмолений, проспіваний, зацілований... Дивилася на нього як на особистість, котра бачила всю правду. Тільки говорити вже не могла, бо відібрало мову від усіх тих виднів.

...У дитинстві ми не горнулися до літніх людей. Усе бігли до молодих. Любили молодих учителів, купували в молодих продавчинь, шукали молоду перукарку або кравчиню. А дарма. Старші люди, як прапори, хоч не мають того лоску, але мають душу.

Мені пощастило побувати на презентації україно-польської книги «Щоденник 1943. Щоденник партизанського рейду 23.01.1944 — 06.02.1945» покійного Геннадія Руя, яку видала його дружила Ольга Руй після смерті свого чоловіка.

Багато нового й хорошого було сказано того дня в актовій залі Рівненського краєзнавчого музею, де відбулася презентація цієї книги. Проте згодом до нас вийшла вона — Ольга Руй. Жінка, котрій виповнилося небагато-немало — 89 років, і почала говорити. Про чоловіка, про його ретельні й неупереджені нотатки в щоденнику, про окупаційні режими, про історію Острога, про навчання й службу, про поїздки до Рівного й про сьогодення. Говорила без мікрофону, двома мовами: українською й польською, упевнено, чітко, оперуючи фактами й датами, цікаво та дотепно відповідала на запитання. У мене перехопило подих, як перед тим майданівсько-карпатським стягом...

І звернулася пані Ольга у своїй промові до представника Генерального Консульства Республіки Польща в Україні, аби той допоміг їй. І чим би ви думали? Методичною літературою, польськими підручниками, бо 89-річна жінка викладає польську мову кільком охочим! «Якби я мала трохи книг, то могла б і десять учнів навчати!» — щиро зізналася Ольга Руй. Ми аплодували цій людині стоячи. Подумки я шкодувала, що живу далеко від Острога й не можу стати її ученицею. Не тільки, щоб мову «підтягнути», але й «набутися» з нею. А потім відбулася автограф-сесія. Жінка молодим, красивим каліграфічним почерком грамотно підписувала книги.

Мені подумалося тоді, що не має значення, чи їздять наші люди, вільні від праці (маю на увазі пенсіонери), по світу, як це практикують іноземні бабусі й дідусі, чи ні, вони все одно цікаві люди, бо їм є що розповісти й чим поділитися. Адже збагачує не закордоння, а рідна земля.

Олександр Довженко писав: «Дитинство дивується. Молодість обурюється. Тільки літа дають нам мирну рівновагу». Тоді чому ми, котрі так жадаємо миру, так рідко слухаємо тих, хто володіє цим надмірним миром? Одна із відповідей захована в поезії Адама Міцкевича. Його «Ода молодості» привідкриває нам завісу...

Щасливий той, хто впав при зброї,
Хто тіло в смертельній стужі
Дав іншим на східць до слави нової.
Разом, юні побратими!..
Путь стрімлюща і ковзка.
Сила й страх — то вражі вої.
Хай же сила відтиска,
Вчімось бороти переляк змолodu, як герої!

Хто дітям у колысці вдушив змію,
Що потім йому кентаври?
Він видере з пекла долю свою,
До неба піде по лаври.

Того дня мені пригадалася мудрість мірошників. Старші люди пам'ятають роботу вітряка, мабуть, пригадують і те, що чимало їх було на Рівненщині, особливо в північних районах. (Один із наших поліських млинів наразі розміщено в експозиції Національного музею народної архітектури та побуту України в Пирогові.) Не забули вони й неповторний запах свіжого борошна, і мельника, припорошеного з голови до ніг, від чого здавався якимось особливим, не таким, як усі люди. Його слово було законом, із ним ніхто не сперечався, не сварився. До вітряка з'їжджалися возами, набитими зерном, приходили з клунками селяни з навколишніх сіл, завжди тут була черга, як казали, «завізно», як і на ярмарку. І звозили сюди не лише зерно, а й новини. Обговорювали, сперечалися, висловлювали свої думки й припущення. А мірошник усе те чув і «на вус мотав». От тому він і був розумним чоловіком!

Біля вітряка точили розмови на найрізноманітніші теми, укладали різні угоди — від купівлі землі до одруження молодих. Де дорослі, там і дітвора: хто з батьком, хто з дідом. Слухали мудрі розмови, а потім гуртувалися й гралися. Як набридало й це, починали бешкетувати — деякі відчайдухи каталися на крилах, поки дорослі не припиняли ці пустощі. Але всі розуміли — хочеш не набити гуль у житті, — слухай тих, хто має мудрість.

Коли мірошники закінчували роботу й зачинали свої млини, то, зазвичай, ті, які мали прапори (а таких було небагато, бо здебільшого ці люди спершу були підприємцями, а вже потім патріотами), ховали їх у середину вітряка. Вони берегли припорошений борошном стяг для своїх дітей чи онуків, кажучи: «Не буде в що оповити дитину, то й у це знамено не соромно загорнути».

Не соромно. Навіть почесно. Бо сповивалося маленьке тільки української дитини в хлібом і сонцем зігріте полотно.

У ці передріздвяні дні, серед щасливої метушні й звучання «Щедрика» Миколи Леонтовича, відомого у світі як мелодія «Carol of the Bells», ми думками час від часу «зазираємо» до теплого Віфлеєму, де народилося Святе Дитя, теж сповите, але покладене не до колыски, а до ясел. Згодом батьки, Йосип і Марія, віднесли свого Ісуса до храму, де їх зустріли старенькі Симеон та Анна. І побачили їхні старечі очі спасіння Ізраїлю (і не тільки), і проголосили їхні немолоді вуста слова благословення! Останні звучать із уст літніх людей по-особливому сакрально. Бог шанує людську старість, але Він також надихає й нашу молодість!

В українців є звичай. Коли в країні жалоба, прив'язувати до прапора чорну стрічку. А коли приходить свято, то просто вивішувати стяг. А я в такі дні прив'язувала б до нього золоту стрічку, символ найціннішого — людського життя на землі. Адам Міцкевич в «Оді молодості» писав:

Радість небесна напоїть
серця тільки ті,
Що поєднані ниткою золотою. 🍷

Олена Медведєва,
дитяча письменниця, літературний
редактор та координатор клубів Рівненщини МБФ «Клуб "Майбутнє"», засновник
та головний редактор видавництва
«Креативна книга»

Вчорашні спільники

Вчорашні спільники на нас
здіймають зброю.
Ідуть з мечем на нас брати.
Готові братньою рукою
Нас на Голгофі розп'ясти, —
О, Боже, Волю захисти.
Сліпою помстою і кров'ю
їх груди дихають в огні...
Закрийте Волю хоругвою.
Не дайте впасти їй в борні...
Північний привід вдалині.
Червона пара над землею,
Кричать над Волею круки...
Невже розлучимося з нею.
Невже від братньої руки
Впадуть підкошені квітки?!
О, схаменіться! Тільки дайте
Напитись сонця і краси,
А потім бийте, ріжте, крайте,
Тіла рубайте, як ліси,
І Волю розірвіть, як пси.

Олександр Олесь,
22.04.1917

Моє місто

Моє місто — жовто-блакитне,
Як червоний турецький Стамбул.
Лиш тепер Україну тут видно
Після року російських тортур.

Лиш тепер тут калина і маки
На під'їздах будинків цвітуть.
Прапори на балконах і в хатах,
Рідну мову подекуди чуть.

В вишиванках жінки і автівки,
На дитячих візочках — стрічки...
А проте, так було споконвіку:
Не цінуєш, втрачаєш — терпи!

Потернай від свавілля й наруги,
Честь, свободу і розум віддай.
А нестерпно — берися за плуга
І себе, як те поле, зорай

Та засій, перш за все, віру в Бога,
А із нею все інше зросте.
Бо лиш Він нам дає перемогу
І винищує горде й лихе.

Алла Кириченко,
30.07.2015

Батьки, ВИМАГАЙТЕ ПОСЛУХУ від своїх дітей

Фото Галини Венгліньської

Пишу ці рядки, як крик душі, бажаючи батьків-християн вимагати слухняності від своїх дітей. До цього мене спонукає спостереження за сучасними дітьми, які не звертають ніякої уваги на прохання й вимоги батьків, і така їхня поведінка залишається безкарною. Батьки двічі-тричі наказують дітям сісти на місце або припинити робити щось погане, або підійти, або відійти, утім після чергового непослуху з посмішкою чим-небудь підкуповують своє неслухняне чадо. Цей підкуп може привести до бажаної для батьків поведінки дитини, а може й ні.

Нещодавно я став свідком двох подій, які підштовхнули мене до написання цієї статті. Однією з них стала смерть 13-літнього підлітка на ім'я Енді Лопес у м. Санта-Роза, штат Каліфорнія, від кулі поліцейського. Поліцейські думали, що він збирався вистрілити в них із вогнепальної зброї, хоча насправді він тримав іграшкову рушницю. До нашої теми це має безпосередній стосунок, тому що слуги закону двічі вимагали, щоб підліток кинув зброю. Замість цього він направив її на поліцейських. Вони відкрили вогонь на поразку.

Я не знаю всіх деталей тієї ситуації, і навіть не можу сказати напевно, чи чув Енді команди поліцейських. Те, про що

я писатиму, не стосується самого юного Лопеса, ми можемо лише припускати. Але якщо він все-таки чув команди поліцейських і просто проігнорував їх, то цей непослух коштував йому життя.

Що призводить до трагедії

Минулого тижня я на власні очі спостерігав розвиток сценарію, який у майбутньому може призвести до подібної трагедії. Я бачив, як одна мама готувала свого сина до розстрілу.

Вони сиділи в салоні літака прямо переді мною. Семирічний хлопчик грався з електронним планшетом. Стюардеса оголосила про необхідність вимкнути всі електронні пристрої під час зльоту. Хлопчик нічого не вимкнув. Мама цього й не вимагала. Проходячи повз їхній ряд, стюардеса ще раз попередила про необхідність вимкнути планшет. Хлопчик не відреагував. Його мама знову нічого не сказала.

Нарешті, стюардеса стала поруч із ним і сказала, що планшет доведеться віддати матері. Тоді він вимкнув його, але тільки-но стюардеса зайняла своє місце, відразу ж знов увімкнув і не подумав вимикати, доки літак злітав. Мама нічого не зробила. І тоді я подумав, що вона готує його до розстрілу поліцейськими.

Звільнення від нерозумного виховання

Я можу зрозуміти, коли батьки-нехристияни лінуються й нехтують своїми батьківськими обов'язками. Для опису поведінки тих, чий дух засліплений, я можу застосувати біблійні категорії. Але мене бентежить те, що своїми безпосередніми обов'язками нехтують батьки-християни. Що стоїть за небажанням батьків вимагати й домагатися слухняності? Я не знаю. Але, можливо, подальші міркування допоможуть деяким батькам звільнитися від гріха лінощів і пасивності під час виховання дітей.

1. Батьки зобов'язані вимагати від своїх дітей слухняності у світлі біблійної настанови для дітей коритися батькам

«Діти, слухайтеся своїх батьків у Господі, бо це справедливе!» (Еф. 6:1). Було би просто нелогічно, якби Бог вимагав від дітей коритися батькам й водночас не жадав від батьків, щоб ті вимагали слухняності у своїх дітей. Це невід'ємна частина нашої праці — виховувати в дітях дух покори встановленій Богом владі. Батьки для дітей є представниками Бога, тому, якщо їх навчити ігнорувати Божі заповіді, це матиме смертоносний ефект.

2. Слухняність — це євангельська, новозавітна заповідь

Слухняність не можна вважати лише «юридичною» категорією. Це євангельське поняття. Апостол Павло говорив, що Євангелія проповідується «на послух віри для всіх народів» (Рим. 1:5, переклад УБТ), що «ми... полонимо всяке знання на послух Христові» (2 Кор. 10:5). Такої ж слухняності він вимагав і від церков: «Коли ж хто не послухає нашого слова через цього листа, зауважте того» (2 Сол. 3:14).

Батьки, які не виховують своїх дітей у покорі законній, установленій Богом владі, готують їх до життя, що не відповідає Слову Божому й суперечить Євангелії.

3. Вимагати слухняності цілком можливо

Сумно дивитися на батьків, коли вони безпорадно розводять руками в присутності неслухняних дітей. Бог жадає від дітей слухняності, тому що батьки цілком спроможні вимагати слухняності від дітей. Малим дітям, яким ще немає й року, дуже легко показати, що можна, а що не можна торкати, кусати, тягти, штовхати, на що плювати або коли кричати. Адже ви більші від них. Скористайтесь своїми перевагами, щоб зберегти дітей для радості й не прирікати на егоїзм.

4. Вимагати покори потрібно в домашніх умовах у щоденних справах, щоб згодом діти корилися в суспільстві у важливих справах

Непослух дітей у громадських місцях значною мірою можна пояснити тим, що від них не вимагали слухняності вдома. Причиною цього є небажання батьків удома вести боротьбу з деяких питань. Іноді легше самим щось зробити, ніж витрачати час і зусилля, щоб з'ясувати, чому дитина не хоче виконати те чи інше доручення. Але такий підхід говорить дитині, що й в інших місцях можна допустити непокору. Тому, якщо батьки послідовно вимагатимуть послуху вдома, діти будуть слухняними й на людях.

5. Щоб домагатися послуху, потрібно докладати зусилля, і це того варте

Ви наказуєте дитині лягати спати, але вона все одно встає з ліжка. Звичайно, легше повторити прохання, ніж устати й покарати за непослух. Природно, що батьки сильно втомлюються після робочого дня. Я добре це розумію. Понад сорок років у моєму домі були неповнолітні діти. Виховання дітей і вимога слухняності забирає в батьків багато

енергії, як фізичної, так й емоційної. Завжди легше просто поступитися дітям.

Але яким буде результат? У найвідповідальніший момент діти будуть просто невідконтрольні. Вони вже знають, як зображувати із себе ангелів. Мама безсила, а тато просто слабак. Вони чітко знають момент, коли ви готові вибухнути в гніві, і не звертають ніякої уваги на ваші слова доти, поки ви не дійдете до критичної точки. Це приносить свої черстві плоди. Але якщо ви докладете зусилля й адекватно реагуватимете на прояви будь-якого непослуху, це принесе соковитий і смачний плід для батьків, для дітей і для всіх навколишніх.

6. Ви можете розірвати порочне коло багатьох поколінь

Одна із причин, чому батьки не вимагають від дітей слухняності, полягає в тому, що вони самі ніколи не бачили, як це відбувається. Вони вирости в сім'ях, де практикували дві моделі: пасивність і гнів. Вони знають, що виховувати дітей у гніві не можна, тому вибирають пасивність. Але є гарна новина: такий стан справ можна змінити. Батьки можуть прочитати в Біблії й дізнатися від мудрих людей, які є можливості, повеління, як у тій чи іншій ситуації чинити мудро, як виховувати дітей у дусі терпіння, твердості, любові й на міцній євангельській підставі.

7. Великодушне виховання приведе дітей до того, що їхня покора із зовнішнього підпорядкування перетвориться в радісне бажання

Діти повинні навчитися слухняності, перш ніж зможуть показати слухняність у вірі. Коли до них прийде віра, вони вже навчаться покори на підставі Божого страху й заохочення, і тоді шанобливість буде природним виявом віри. Але буде нерозумно не вимагати слухняності ще до зародження віри. Це вказуватиме на відсутність любові. Таке потурання протопче глибоку колію звичок непокори, і згодом вірі доведеться їх долати.

8. Діти, чії батьки вимагають слухняності, щасливі

Слабкість і пасивність батьків не виховає великодушних і смиренних дітей. Так ми виростимо примхливих егоїстів. З ними буде важко мати справу, і самі вони будуть нещасними. Вони зарозумілі й нахабні. Їхня «воля» не приносить благословення ні їм, ні навколишнім. У своїй волі вони схожі на корабель без кіля. Вони — жертви власних плотських бажань. І рано чи пізно ці бажання заведуть їх дуже далеко. Можливо, вони зустрінуться з неприємностями. А можливо, познайомляться із правоохоронними органами.

9. Вимога покори — не те саме, що вимога досконалості

Батьки є представниками Бога для дітей, особливо в період, поки вони ще не пізнали Бога через віру в Євангелію, тому ми повинні показувати їм і справедливість, і милість. Не всякий непослух повинен спричинити покарання. За деякі провини слід дати зауваження, докорити, а на деякі провини можна взагалі подивитися крізь пальці. Немає точних інструкцій, коли застосовувати ті чи інші дисциплінарні заходи. Діти повинні на прикладі батьків дізнатися, що наш Господь Бог — «нищівний вогонь» (Євр. 13:29), але одночасно довготерпеливий і повільний на гнів (1 Тим. 1:16). Що б ви не практикували — дисципліну чи терпіння, ваша мета — домогтися негайної, щасливої й послідовної слухняності. Саме цей плід приносять ті, хто пізнав Бога в Христі.

Батьки, вам це під силу, хоча цей період буде нелегкий і тривалий. Я сам витратив на це понад шістьдесят відсотків свого життя. Але за правильне виховання дітей Господь у Своїй благодаті обіцяє щедрі нагороду. 🙏

Джон Пайпер

<http://www.propovedi.ru/resource/parents-require-obedience/>

Скарб у глиняних ПОСУДИНАХ

У книзі «Наодинці з Богом» Януш Корчак помістив молитву вихователя. Там є такі рядки: «Зішли дітям щасливу долю, допоможи, благослови їх зусилля. Не легким шляхом їх спрямуй, але прекрасним». У всі часи, у кожного вчителя й вихователя за покликанням є в серці таке бажання. Напевно тому працю наставника можна назвати більше служінням, ніж роботою.

Служити комусь для багатьох є засобом самореалізації, самовизначення або пошуком задоволення чи похвали. Дехто виконує певні дії заради того, щоб досягти якоїсь цінності в очах інших людей. Але все це не для такого вчителя, який хоче, щоб його праця була служінням Богові.

Даючи настанову Своїм учням, Ісус Христос сказав: «Ви знаєте, що князі народів панують над ними, а вельможі їх тиснуть. Не так буде між вами, але хто великим із вас хоче бути, — хай буде слугою він вам. А хто з вас бути першим бажає, — нехай буде він вам за раба. Так само й Син Людський прийшов не на те, щоб служили Йому, а щоб послужити, і душу Свою дати на викуп за багатьох» (Мт. 20:25-28).

Небесна логіка Божого Сина навчає нас, що більший має бути допомогою для менших, вищий — для нижчих, сильніший — для слабших. Звичайно, ми можемо придумати свої методи впливу на учнів, найсучасніші технології навчання та дисциплінування. Але Сам Бог посилає Свою силу й поміч тим, хто чинить за Його

принципами. Коли це пам'ятаємо, тоді маємо і радість, і вітху від Нього, навіть у найтяжчі часи. Залишаючись поряд із дітьми, допомагати їм пройти через різні випробування, ставити питання й знаходити відповіді у Слові.

Учитель, який обрав орієнтиром для себе Біблію, Слово Боже, має знати, що він є носієм скарбу, хоча й міститься цей скарб у «глиняному глечикі» — нашому тілі: «Бо Бог, що звелів був світлу засяяти з темряви, у серцях наших засяяв, щоб просвітити нам знання слави Божої в Особі Христовій. А ми маємо скарб цей у посудинах глиняних, щоб велич сили Божа, а не від нас» (2 Кор. 4:6-7).

Глиняний посуд вважають крихким, і саме такою є людина, її життя. Незгоди можуть знівечити фізичне тіло, підірвати здоров'я за одну лише мить. Усі ми знаємо, як це буває. Сьогодні ти сильний і готовий до бою, а завтра — дивись, уже не так... Проте дух людський створений Богом інакше. Зміцнений у Бозі, він здатний долати найтяжчі випробування й залишатися вірним Богові, він спроможний бути мужнім у часи загальної зневіри. Скарб залишається скарбом навіть у крихких та ненадійних глиняних глечиках.

З Богом учитель пройде свій шлях твердо, залишаючи незабутній слід у житті своїх учнів. Як колись сказав Чарльз Сперджен: «Можна легким кроком ступати по піску й майже не залишати слідів, але якщо ви йдете твердою ногою, то від кожного кроку залишається глибокий слід. Отже, будемо служити Богу, крокуючи твердо, і залишати глибокі сліди на піску часу. Що б ви не робили, робіть це від усього серця, докладайте всіх сил і вкладайте всього себе в роботу».

Ольга Казьміна (Новікова)

Мрію про світ БЕЗ БОЛЮ

Гостем літературної сторінки цього випуску часопису є молодий український літератор Анатолій Білий.

Анатолій Білий народився 2 березня 1992 р. в м. Кривий Ріг на Дніпропетровщині. У 2009 р. закінчив Криворізьку ЗОШ № 121, у 2014 р. — гуманітарний факультет Національного університету «Острозька академія», магістр філології. Член Національної спілки письменників України. Автор збірок поезії та прози «Гроно душі» (2009) і «На березі Космосу» (2011).

— Хто чи що є твоєю музою, як приходить натхнення, як тобі пишеться?

— Натхнення — це той вітер, який підіймає вітрила душі.

Писати без натхнення — це все одно, що стріляти без пороху.

Знаю по собі, що «вимучувати» якийсь вірш або прозовий твір не має сенсу.

У найкращому, так би мовити, разі вийде «академічний», тобто нецікавий, позбавлений руху, динаміки й життя твір.

Інша річ, якщо стати до роботи, коли відчуваєш у собі сили до неї, до її виконання.

Тоді можна відчути ту неймовірну енергію, яку відчує й читач. Звісно, якщо він готовий «сісти на корабель» автора.

І все ж у натхненні я бачу силу, не до кінця відому самому творцеві, тобто — в цьому випадку — письменнику.

Контролювати натхнення, «викликати» його, як рознощика піци, — не реально.

Можна спонукати себе до творчості — шукати сприятливу для себе атмосферу, читати класиків літератури, але натхнення від того — повинен розчарувати — не прийде.

Але без свободи знайти натхнення катастрофічно складно.

Корабель, що сохнутиме все своє життя у якомусь тихому порту, навряд чи побачить високі океанські хвилі й прийме їх на свої бідні вітрила.

Так само й людина: без можливості свободи вираження вона навряд чи відчує натхнення до творчої реалізації і тим більше «зрушить із місця».

Її Корабель так і залишиться в порту. Найімовірніше.

На щастя, у людини є її стерновий — це її воля, і Капітан — це Господь Бог.

— Що для тебе найцінніше у світі?

— Найцінніше для мене — це свобода, тобто можливість бути собою, можливість використати той час, що даний мені, для реалізації задумів, планів і ... мрій.

Мрія — це теж свого роду план. План серця.

Без мрій важко рухатись по життю, важко знаходити сенс у буденній рутині, яку іноді просто необхідно виконувати.

Утім, без свободи, як я вже згадував, мріяти архіскладно.

Уявіть собі пташку в клітці, зачинену на гнітючий замок. Про що їй мріяти?

Час її обмежений, та й вона сама не може зробити нічогосінько, щоб вибратись з клітки.

Без свободи ні життя її, ні здоров'я, ні їжа, якою б хорошою вона не була для пташки, не принесуть їй користі, бо призначення пташки, її дух, її суть — політ.

А як же людина? Хіба не так само? Хіба не в творчості, не в самореалізації вона віднаходить себе?

Саме так. Абсолютно.

І мрія у надто складних, гнітючих, тісних життєвих обставинах може не врятувати людину, а (знову ж — в умовах несвободи) занапастити.

Мрія буває іноді надто далекою, надто ілюзорною.

Тоді на допомогу людині може прийти хіба що ... Бог.

Так, Ісус Христос. Бо Він — не мрія, а реальність.

Він — Той, Хто пообіцяв звільнити нас від рабства смерті, від кайданів минулості, від отієї самої клітки, в котру потрапляє так багато людей.

І ця клітка — необов'язково ... щось погане. Ні, з виду, так би мовити, клітка може бути цілком «благополучним» офісом, домом або університетом.

Але якщо ви відчуваєте, що це не для вас і тим більш — якщо клітка відчинена, не озирайтесь.

Виходьте звідти. Бо навіщо вам крила?

Бог вам допоможе.

— Хто для тебе Ісус Христос?

— Христос не прийшов на Землю в часи ноутбуків та мобільного зв'язку. Божий Син став Своїми ногами на грішну Землю, коли ще не відбулося великих географічних відкриттів, а люди ще не знали багато важливого про свою планету й Усесвіт.

Ісус Христос проповідував зрозумілою для свого часу мовою. У XXI столітті декому Христові притчі здаються надто

простими, однак саме в цій показній простоті прихована сила!

У XXI, як і XII столітті, я певен, теж до християнства прийшло багато людей саме завдяки простоті, легкості та ясності викладу матеріалу в книгах Біблії, зокрема — Новому Завіті.

Скількох людей урятував Христос, з'явившись не у V, не в VI і не XXI сторіччі на Землю, а значно раніше!

І водночас Христос, поширюючи Слово Боже серед простолюду (теж примітний факт), не вдався до само-реклами, якою Він міг би сповна скористатися, якби з'явився у XXI столітті. Син Божий не явився на телебаченні, не зробив власноруч інтернет-сайт із відеозверненням до народів планети Земля. Учинив би так Ісус — і багато

непевних прийшли б до нього не через віру, а через таку-от появу.

«По вірі вашій дано буде вам», — сказав Ісус.

Легкість істин Божого Слова не применшує їхню глибину. Це ми теж повинні пам'ятати.

Біблія — і, зокрема, Євангелія — це тиха водна гладь, у яку безтурботно поринаєш і розумієш, наскільки величезна ця стихія.

Отже, Ісус — дарував людству Слово й віру. Лише через Слово людина може повірити.

— Яка із сучасних проблем хвилює найбільше?

— Мені по-дитячому хочеться, щоб у світі не було болю.

Знаю: світ без болю — це ілюзія, а не реальність. Проте маленька поправка — земний світ.

Якщо, наприклад, повірити тим, які кажуть: «Раю немає», — можна піддатися страшому спустошенню. Адже без самої ідеї неземного життя людина рано чи пізно відчуває даремність земного життя. Навіть вічне життя на Землі може стати пекельною мукою для людини, яка його здобула, проте не отримала визволення від болю.

Власне, Біблія й указує шлях до визволення від того болю, який оповив планету тугими путами, відколи на ній запанував гріх. 🕊

ЩАСТЯ

Викладуть покоси
Руки косарів.
Пахнуть сінокоси
Пивом броварів.

«Люди, — що це, — щастя?»
Жайвір запитав.
Віддихом ненастя
Жнець відповідав:

«Щастя — це косити
Сонячні лани.
Щастя — це любити
Пахощі весни.

Щастя — це узріти
Полудня ходу.
Щастя — це зустріти
Вроду молоду».

Наче стигла вишня,
Мова косарів.
Житниця торішня,
Зябликовий спів.

МАЛИНОВЕ ДИВО

Малина зблідла. В сумнівах, півсні
Вона під сонну сутінь підігнала
Ще літнє сонце — світле покривало,
Що гріє кущ узимку й навесні.

Кущі гарячі рве і патьорить,
Морозить серпень чорною іскрою,
Що зветься сонцем літом і зимою,
А вереснем у ягодах дрижить.

Мій Вересню! Не ріж грайливу віть,
З якої трупком лився літній спогад
Про сутінки, про сонце і про Бога,
Що створював усе це мимохідь...

СХОВАНКА

В ячменях би сховатися стиха,
Де овечки пасуться, мов хмари,
Де немає ніякого лиха,
Де не ходять злиденні кошмари.

У блакиті би льону востлати,
Мовби хвилею вільного моря,
Де твої рідний батько та мати —
Це думки, без нещастя чи горя.

Полетіти би до небокраю,
Де пшениця лоскоче хмарини,
Де колись зірочок назбираю,
Щоби в душу лягли, мов перлини.

Зеленіють жита дзвінковусі.
Так і хочеться з ними звитати.
**Та чи може дозволити мусі
Соловейко спокійно співати?**

СТОВП

Що для декого значить ... стовп?
Для приїжджих — звичайна палиця.
Буревій його не розтовк,
І від часу старий не валиться.

Дітлахам — невідома річ,
Що стоїть між бетонних красенів.
Еlegantний, і день, і ніч
Він тримає зорю над трасами ...

А для діда навпроти цей
Стовп — остання краплина юності...
Ніжне небо його очей
Гріє стовп на вай-файній вулиці.

У НІШІ

(внутрішня бесіда)

Ствердження

Для справжніх слів потрібна тиша.

Заперечення

Про що ти? Тиша — Антибог.
З усіх печалей і тривог
Вона, повір, найжахливіша.

Бува, зайдеш у древню хату,
А там — нікого. Пусто — скрізь.
З куточків виглядає пліснь.
Про цю ти кажеш тиш прокляту?

Ствердження

А я в навушники її
Запірно слухаю. Ночами!
Коли цвіркочуть, б'ють ключами
Думок немислимі рої!

Заперечення

О, хто ти?

Ствердження

Я? Лише людина.
Мені диктує в тишу Бог,
Щоб я в німоті не засох,
Неначе в темряві — рослина.

Заперечення

То тиша — зло?

Ствердження

Це — тільки ніша.
Крім того, і для цього вірша.

Висновок

О, людино, у тиші нуртуючій
Словоострів собі обері,
Щоб дивитися твердо згори
На планетні вали колесуючі...

ЛИСТОК ЧИ ПЛІД?

У людства пишному саду
Ти хто: листок чи плід?

Чи опадеш ти у сльоту?
Чи лишиш світу слід?

Ти маєш сам сказати це,
Не опускай своє лице
(У землю — пишний цвіт!).

До неба бруньку протягни,
Втічи од забуття.

Нехай забудуться вони,
Ті, хто прокляв життя.

А ти злітай у неба вир
Тужавим віттям набакир.
Не буде вороття!

Коли ти — плід, тобі ніщо
Не буде вже страшно.
Впадеш додолу ти... І що?
Це все пройде, мине...

Хай навіть дерево впаде
Корінням догори,
Твоє життя таки зросте.
Ти тільки жий, гори!

Себе примножуй у плодах —
І матимеш життя!

А листя — доля сіромах!
Не буде вороття!

Хай навіть сірі ті плоди,
Ти вгору променем іди,
До вічності буття!...

У людства пишному саду
Ти хто: листок чи плід?

Чи опадеш ти у сльоту,
Чи лишиш світу слід?

Ти маєш сам сказати це,
Не опускай своє лице
(У землю — пишний цвіт!).

ПОЕТ

Дубове листя висохло і жовкло
(Немов проміння сонця золоте!),
І впало в осінь, повну воску й шовку,
І розлилося, і тепер... мете!

Найти себе в оцьому хуртовинні,
Своє коріння і своє ім'я —
Ось це найбільша місія людині,
Ось це найменша загадка моя.

ПАРТІЯ ДЛЯ ВЕЛЕТНЯ

Час — як сито...
Всівся сито...
На краю...
Всюди: люди...
Пересуди...
Я... стою...

Всюди: кулі...
Пси послулі...
Я не спав...
І на серці...
Наче в герці...
Все тримав...
«Час покаже,
Хто поляже», —
Я казав.

Розтрусила
Вічна Сила
Люд і час.
Хто до тямі,
Хто до ями...
(Без прикрас...)

Час — як сито...
Всівся сито...
На краю...
Всюди: люди...
Пересуди...
Я — ... стою...

Ти — людина?
Не лущина?
Рівно стій!
Маєш волю
Ти, королю
Власних дій?!
Часом звичний,
Наш, не вічний...
Світ трясє...
Хто до тямі,
Хто до ями...
От і все.

КРАЇНА ДИТЯЧИХ НАДІЙ

Я чекав, як і всі мого віку,
На міленіум, еру нову.
Невелику знаходив я втіху
У пласкому старому ставу,

У полях ковилово-пшеничних,
Де ховається серце моє,
У просторах і друзях найближчих.
Бачив я, що цей час настає ...

Проминуло. Лишилися згадки
Про країну дитячих надій.
Та по ворогу вже не з рогатки
Вдарив я і одноліток мій

За полів золоті оті латки —
За країну дитячих надій.

ЕВЕРЕСТ

ЧОЛОВІК

Моє життя! Моя свята дорого!...
Куди мене ти, врешті, приведеш?

ЖИТТЯ

Дізнаєшся... Гляди під ноги! Стеж!
Без **пильності** не знатимеш нічого!

ЧОЛОВІК

Якийсь горбок? Ти ніби йдеш угору?
А я тобою, радісний, іду!
Так високо... Я звідси не впаду
В життя чийогось прірву неозору?!...

ЖИТТЯ

Ти йдеш крутою стежкою до раю,
Вона тебе, повір, не підведе!
Тобі ж я щиро дякую за те,
Що я від тебе зовсім не страждаю.

ЧОЛОВІК

До раю?!...

ЖИТТЯ

Так! Та то — вже інший світ!
До нього ти пройдеш земну вершину,
А потім я тебе поволі... кину,
Як кидає весняну річку лід...

ЧОЛОВІК

А зараз я виходжу на цей пік?!...
Який же ж я нещасний чоловік!...

ЖИТТЯ

Чому «нещасний»? Бо мені покірний?!
Обабіч від твоїх порожніх слів —
Мільйони перекоцаних життів!
Мільйони, чуєш?! І людей, безвірний!!

Тягнуся я без ям і калабатин
Від двох життів твоїх святих батьків
Повз ціле море різних рівчаків
На Еверест твій, повний конопатин.

Твого життя тонесенька дорога
Виходить на шалену висоту,
Та, попри вітер, темряву, сльоту,
Ти йтимеш далі, поки буде змога!

Бо в кожного на світі власний хрест —
Із гідністю пройти свій Еверест. 🕯

Ілюстрації **Наталії Рябушко**

Як прикрасити оселю до свята

Наближення свята можна відчутти по святково прикрашених вітринах та усмішках перехожих, що в пошуках подарунків заглядають то до однієї, то до іншої крамнички. А чим ви прикрашатимете свою оселю до Різдва? Вибір сьогодні чималий. Звісно, можна придбати готові прикраси, але я пропоную вам виготовити декор для вашої кімнати або класу власноруч. Сьогодні плестимемо різдвяні вінки.

Вам знадобляться:

- ножиці;
- секатор;
- силіконовий клей та пістолет для нього;
- шпагат (або інша міцна мотузка);
- лоза (вербові гілки);
- сіно;
- зелені гілочки туї або самшиту;
- клаптики мішковини та іншої тканини;
- зернятка яблук, кавунів, груш;
- сухоцвіти.

Хід роботи

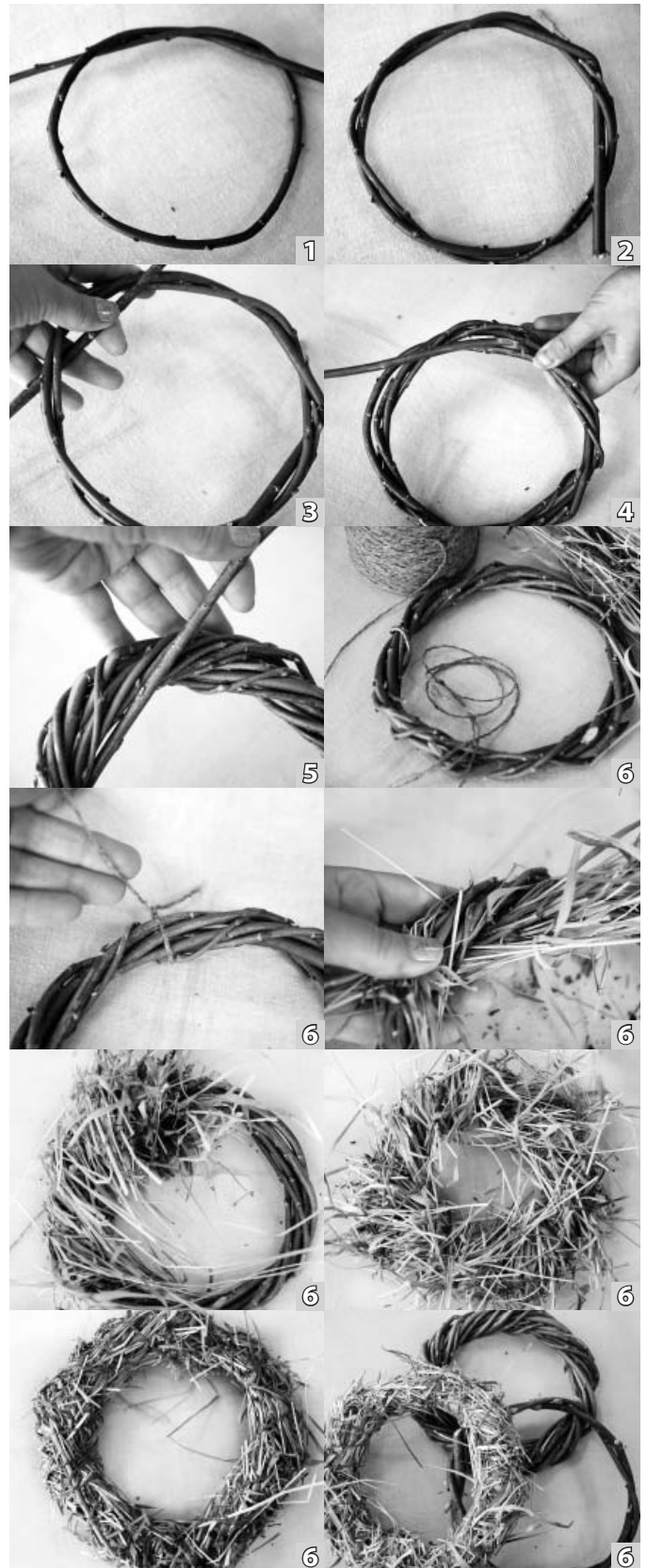
Для основи потрібно нарізати 4–10 рівненьких гілок верби довжиною близько метра. Краще зробити це напередодні, щоб вони добу лежали в приміщенні.

1. Одну лозинку (вибираємо найдовшу) скручуємо в кільце, ніби зав'язуючи вузлик.
2. Починаємо по чергово обплітати коло спочатку тонким кінчиком лози, а потім ширшим. У результаті виходить кільце, яке вже може бути основою для вінка.
3. Якщо ви не плануєте закривати все кільце декором, то потрібно його ще кілька разів обплести лозою. Для цього беремо прут і зрізаним навкоси товстим кінцем вставляємо його в будь-якому місці в наше кільце.
4. Обкручуємо кільце прутом, уводячи й виводячи лозинку в середину кола.
5. Далі беремо другий прут і продовжуємо ним працювати, доки кільце набуде потрібного об'єму.
6. Тоненьке кільце з лози можна зробити об'ємним за допомогою звичайного сіна. Для цього лозове кільце обвивають невеликими пучками сіна й закріплюють все шпагатом або іншою мотузкою.

Основи для вінків готові. Приступаємо до найцікавішого — декорування.

Вінок із сіна

7. Нарізаємо прямокутники з мішковини або льону за кількістю пелюсток. Для того щоб вони були симетричними, складаємо прямокутник удвоє і зрізуємо куточки: має утворитися еліпс із гострими кутами.
8. По колу шпагатом обклеюємо зрізи кожної пелюстки двічі. Наклеюємо середню прожилку.
9. Вінок декоруємо стрічкою. Замість неї можна вирізати смужку з мішковини. Згодом приклеюємо пелюстки, формуючи квітку. Не забуваємо про серединку.
10. Для прикраси підійде різне насіння, жолуді, сухоцвіти й клаптики мішковини. Ними ми доповнюємо букет і прикрашаємо основу вінка.

Ароматний вінок із хвої

11. За основу беремо кільце з лози. До нього прив'язуватимемо маленькі букетики з хвої. Для цього зв'язуємо міцною ниткою кілька гілочок туї або самшит, додаючи щось із сухоцвітів. На вінок діаметром 25 см в основі знадобиться не менше 20 таких пучечків.
12. Почергово прив'язуємо букетики до основи вінка міцною мотузкою або тонким дротом.
13. Кожен наступний пучечок має прикривати попередній. Для цього міняємо кут нахилу пучків. Якщо перший дивиться праворуч, то другий має бути нахилений уліво.
14. Працювати слід охайно. Щоб вінок був міцним, потрібно добре прив'язати всі пучки.
15. Коли заготовка готова, її починають прикрашати. Можна брати природні матеріали, або вибрати інший декор.
16. На фото вінок, прикрашений декоративним фізалісом та листками падуба.

Вінок із тканини

17. Для цього ніжного вінка теж знадобиться основа з лози.
18. Нарізаємо смужки тканини довжиною 15 см і шириною до 5 см. Краще брати легкі напівпрозорі тканини.
19. Прив'язуємо смужки тканини до кільця. Для цього складаємо кожну смужку вдвоє, заводимо її під прут основи й робимо петельку, протягаючи кінчики в отвір зверху.
20. Смужки потрібно щільно прив'язувати до вінка.
21. Готовий вінок декорують по всьому діаметру, приклеюючи бантики й блискітки, або розміщують прикрасу лише в одному місці. Для прикраси можна використати іграшки, виготовлені своїми руками, як сніговик на фото.

Це лише кілька варіантів різдвяних вінків, які можна виготовити власноруч. Трішки пофантазувавши, ви неодмінно придумаете свій дизайн цієї прикраси.

Українці нещодавно почали використовувати вінки для декорування осель. Ця традиція прийшла до нас із заходу. В Україні цей виріб був швидше частиною гардеробу, ніж інтер'єру. Схоже застосування знаходимо й у Біблії. Слово «вінок» тричі зустрічається в Старому Завіті:

Приповіді Соломона 1:8-9: «Послухай, мій сину, напущення батька свого, і не відкидай науки матері своєї, вони-бо хороший вінок для твоєї голови, і прикраса на шию твою»;

Приповіді Соломона 4:7-9: «Початок премудрості мудрість здобудь, а за весь свій маєток здобудь собі розуму! Тримай її високо — і підійме тебе, ушанує тебе, як її ти пригорнеш: вона дасть голові твоїй гарний вінок, пишну корону тобі подарує!»;

Ісаї 28:3: «Ногами потоптана буде корона пишноти» (в іншому перекладі «вінок гордості»).

Набагато частіше у Святому Письмі можна побачити слово «вінець». Воно згадується як символ влади, величчя, перемоги.

Отже, вінок може свідчити й про мудрість, і про гордість. Усе залежить від того, хто його носить. Будьмо мудрим, готуючись до Різдва. І не забуваймо, що саме святкуємо: святкові декорації додають гарного настрою, але це не головне. Христос народився! Славимо Його! 🕊

Сніжана Дужук

Різдвяні віночки

Передплатити часопис «Слово вчителю» на 2016 рік
можна в будь-якому поштовому відділенні України.
Передплатний індекс — 99864
Адреса редакції: а/с 116, м. Рівне, 33028, тел.: 0362-63-79-76;
slovo@hopetopeople.org; www.slovovchitelyu.org